

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

EĞİTİM YÖNETİMİ VE TEFTİŞİ DOKTORA PROGRAMI

RESMİ GENEL LİSELERDE ÖĞRENCİ DEVAMSIZLIĞI VE BUNA DÖNÜK
OKUL YÖNETİMİ POLİTİKALARI (Ankara İli Örneği)

Zeki Pehlivan

DOKTORA TEZİ

Danışman: Prof. Dr. Ali Balcı

Ankara
Haziran, 2006

Eğitim Bilimleri Ensttüsü Mtdrlüğüne,

Bu alışma jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında DOKTORA TEZ
ALIşMASI RAPORU olarak kabul edilmiştir.

Başkan Prof. Dr. Yüksel

Kavak.....

Üye (Danışman) Prof. Dr. Ali

Balcı.....

Üye Prof. Dr. Figen Çok

.....

Üye Prof. Dr. Kasım Karakütük

.....

Üye Doç. Dr. Yasemin

Kepenekçi.....

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

...../...../ 2006

Prof. Dr.

Meral

Uysal

Enstitü

Müdürü

ÖNSÖZ

Eğitim, bireylerde istendik yönde davranış değişikliği meydana getirmektir. Bunun örgütlü olarak yapılabileceği yerler ise okullardır. Her toplum kendi değerleri, hedefleri ve istekleri doğrultusunda bireylerini yetiştirmek ister. Ancak, bazı zamanlarda okulların bu görevini yerine getirmede sorunlar yaşadığı görülmektedir. Yaşanan sorunların çözüm yeri yine okullardır. Başka yerlerde çözüm aramak, o sorunları çözmekten çok daha fazla büyümesine yol açmaktadır. Bu nedenle okula gelen çocukların başka yerlerde çözüm aramalarına engel olup, onların eğitim sürecinin içerisinde kalmaları ve kendilerini gelecek için dezavantajlı duruma sokmalarının önlenmesi amacıyla öğrencilere okul ortamının sevdirmesi sağlanmalıdır. Bunun yapılabilmesi için okul ile ailenin birlikte hareket etmesi ve öğrencinin sıcak bir ortamda bulunmasının sağlanması gereklidir. Aradığı ortamı okulunda bulamayan öğrenci okula karşı soğuyacak ve okuldan uzaklaşacaktır. Okulu kendi için çekici bulmayan öğrenci, okuldan kaçma yolunu seçecektir. Okuldan kaçan öğrencilerle ilgili olarak yurt dışında yapılan araştırmalar göstermektedir ki, öğrencilerin akademik başarıları daha düşük olmaktadır, eğitim için harcanan emek, zaman ve para daha fazladır, okuldan kaçan öğrencilerin yetişkinlikte sahip olabilecekleri avantajlı durumlar azalmaktadır ve suç işlemeye daha fazla eğilim göstermektedirler. Bu nedenlerle, okuldan kaçma ya da sürekli devamsızlıkla mücadele edilmesi gereklidir. Bu mücadele sadece okulun görevi değildir. Aile, öğrenci, yerel yönetimler, yasa uygulayıcıları, sosyal birimler, gönüllü kuruluşlar ve toplumun tümünün

duyarlı olması gerekmektedir. Kısaca, okuldan kaçma toplumun tamamının sorumluluk duymasını gerektiren bir olaydır.

Okuldan kaçma ile ilgili Türkiye’de yapılmış araştırma sayısı çok azdır. Bu nedenle yapılan araştırmanın bu konuda katkı sağlayacağı umulmaktadır. Araştırmanın birinci bölümünde amaç, önem, sınırlılıklar ve tanımlar; ikinci bölümde okuldan kaçma ile ilgili literatür; üçüncü bölümde araştırma ile ilgili bulgular ve dördüncü bölümde sonuç ve öneriler yer almaktadır.

Araştırma çok değerli insanların katkıları ile gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle değerli hocam, danışmanım Prof. Dr. Ali BALCI’ya, değerli hocalarım Prof. Dr. Kasım KARAKÜTÜK’e, Prof. Dr. Figen ÇOK’a, Prof. Dr. Yüksel KAVAK’a, Doç. Dr. Yasemin KEPENEKÇİ ve Yrd. Doç. Dr. Müge ARTAR’a çok teşekkür ederim.

Beni her zaman destekleyen, sevgili ablam ve değerli hocam Prof. Dr. İnanet AYDIN’a, çalışmalarım sırasında ve anket uygulamalarında büyük yardımlarını gördüğüm değerli eşim Zeynur PEHLİVAN’a ve araştırmamın gerçekleşmesinde payı bulunan tüm değerli yönetici ve öğretmenlere teşekkür ederim.

Ankara, Haziran 2006 Zeki PEHLİVAN

ÖZET

RESMİ GENEL LİSELERDE ÖĞRENCİ DEVAMSIZLIĞI VE BUNA DÖNÜK OKUL YÖNETİMİ POLİTİKALARI (Ankara İli Örneği)

Pehlivan, Zeki

Doktora, Eğitim Bilimleri Bölümü

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ali Balcı

Haziran 2006, 141 + XIV sayfa

Bu araştırma, resmi genel liselerdeki öğrenci devamsızlığının nedenlerinin belirlenmesi ve bu sorunun giderilmesine yönelik olarak uygulanabilecek okul yönetimi politikalarının saptanmasını amaçlamaktadır. Araştırma iki boyutlu olarak yürütülmüştür. Birinci boyutta tarama modeli ile, Ankara ili merkez ilçelerinde bulunan yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmenlerine anket uygulanarak, ikinci boyutta ise devamsız öğrencilerden görüşme yoluyla bilgiler elde edilmiştir.

Araştırmanın birinci boyutunun evrenini, Ankara iline bağlı merkez ilçelerdeki (Altındağ, Mamak, Çankaya, Keçiören, Yenimahalle, Etimesgut, Gölbaşı ve Sincan) 75 lisede görev yapan 263 yönetici, 230 rehber öğretmen ve 4780 branş öğretmeni oluşturmuştur. Örneklem seçiminde “çok aşamalı tabakalı örnekleme” yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemle seçilen 28 okulda toplam 568 (56 yönetici, 61 rehber öğretmen, 451 branş öğretmeni) katılımcıya, araştırmacı tarafından geliştirilen “Liselerde Sürekli Öğrenci Devamsızlığı ve Buna Dönük Okul Yönetimi Politikaları Anketi” uygulanmıştır. Elde edilen bilgiler, SPSS programında çözümlenmiştir. Araştırmaya katılanların, devamsızlık ölçeğine verdikleri yanıtların meslek ve kıdeme göre karşılaştırılmasında Tek Yönlü Varyans Analizi, cinsiyete göre karşılaştırılmasında ise t-testi uygulanmıştır. Devamsızlıkla ilgili nedenler arasında ilişki olup olmadığına ilişkin olarak Pearson Korelasyon Katsayısına bakılmıştır.

Birinci boyutta katılımcılar ailevi nedenlere ilişkin olarak; aile içi şiddet, kötü muamele, geçimsizlik olması, ailenin parçalanması ve ailenin eğitim düzeyinin düşük olması gibi nedenleri belirtmişlerdir. Eğitimsel nedenlere ilişkin olarak katılımcılar; öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun alanlara geçişlerine olanak sağlanmaması; öğretmenlerin öğrencinin derse ilgisini arttıracak öğretim yöntemlerini kullanmaması; okul ile aileler arasında yeterli ilişki kurulamamasını belirtmişlerdir.

Öğrenciden kaynaklanan nedenlerle ilgili olarak katılımcılar; öğrencinin okul dışı arkadaş gurubunun olması ve bunların öğrenciyi okuldan kaçmaya özendirilmesi; öğrencinin ergenlik dönemi sorunları yaşaması; okul çevresinde öğrenciyi çeken etmenlerin (internet, sinema, kahvehane vb.) olmasını belirtmişlerdir. Ailevi, eğitimsel ve öğrenciden kaynaklanan nedenlerle ilgili olarak görev, cinsiyet ve kıdem

değişkenleri açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Devamsızlığın Azaltılmasına Yönelik Uygulanabilecek Politikalara ilişkin olarak katılımcılar; okul çevresindeki kahvehane, internet ve oyun salonları ile işbirliği yapılarak, okul saatlerinde bu tür yerlere öğrencilerin girmelerinin engellenmesi; rehber öğretmenler ve sınıf öğretmenlerinin, hayatında önemli değişimler olan öğrencilere daha dikkatli ve ilgili davranmalarının sağlanması; okul-aile ilişkilerinin daha fazla geliştirilmesini önermektedirler. Devamsızlığın azaltılmasına yönelik uygulanabilecek politikalara ilişkin olarak görev, ve kıdem değişkenlerine göre elde edilen sonuçlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Cinsiyet değişkenine göre ise .05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Araştırmanın ikinci boyutunda, devamsız öğrencilerle yapılan görüşmelerde, yansız olarak seçilen okullarda, o gün okulda bulunan ve görüşmeyi kabul eden öğrencilerden bilgi alınmıştır. Toplam 4 okulda 35 devamsız öğrenci ile görüşme yapılmıştır. Görüşme yoluyla elde edilen bilgilerin analizinde sınıflandırma, yüzde (%) ve frekans (f) kullanılmıştır.

Görüşme yoluyla elde edilen bulgulardan ortaya çıkan sonuçlara göre, öğrencilerin devamsızlık nedenleri; okulda sıkılma, okulu ve dersleri sevmeme, arkadaşlarının özendirilmesi, eğitimle ilgili beklentilerinin olmamasıdır.

Araştırma bulgularından elde edilen en önemli sonuç, devamsızlık konusunda öğretmenler ile öğrencilerin birbirlerinden farklı düşündüklerinin ortaya çıkmasıdır. Öğrenciler devamsızlık nedeni olarak okul ve öğretmenleri, öğretmenler ise, öğrenci ve ailesini devamsızlık nedeni olarak görmektedir.

ABSTRACT

THE ABSENTEEISM AT STATE SECONDARY SCHOOLS AND RELATED SCHOOL MANAGEMENT POLICIES

(Ankara Case)

Pehlivan, Zeki

Ph. D. Department of Educational Sciences

Thesis Supervisor: Prof. Dr. Ali Balcı

June 2006, 141 + XIV pages

The aim of this research is to find out the reasons of absenteeism at state secondary schools and identify the school management policies which can be implemented in order to overcome this problem.

This research was carried out in two dimensions. In the first dimension, a questionnaire has been implemented to administrators, counselling teachers, branch teachers in Ankara district with scanning model. In the second dimension, necessary information have been gathered from the "absent students" via interviews.

First dimension of the research have been constituted by 263 administrators, 230 counselling teachers and 4780 branch teachers who are working at 75 secondary schools at Ankara district (Altındağ, Mamak, Çankaya, Keçiören, Yenimahalle, Etimesgut, Gölbaşı ve Sincan). In choosing the sampling "multi-layered sampling" method was used. By this method

28 schools were chosen and “Continuous Absenteeism of Students in Secondary Schools & Related School Management Policies Survey” was implemented by the researcher to 568 participants (56 administrator, 61 counselling teacher, 451 branch teacher). The gathered information was resolved in SPSS (Statistical Package for Social Sciences) programme. In accordance with the career and seniority comparison, One Way ANOVA, and in accordance with the gender, t-test have been applied. Bivariate Correlation (Pearson-r) has been maintained in order to see the relation among the reasons of absenteeism.

The participants stated aile içi şiddet, bad treatment, incompatibility, intrafamily break ups, low level of education as the reasons concerning the family. For educational reasons they stated not directing students to the fields that they are interested in, not using the appropriate training methodology in order to raise the involvement of the students, and the lack of communication between the school and parents. As for the reasons derived from the students, the participants stated the friends encouraging them to leave the schools, students having adolescence problems and the existing attractive neighbourhood environment (internet cafes, movie houses, etc.). A significant discrimination couldn't be found among those variables derived from families, education or students in terms of the participants' profession, seniority and sex. The suggestions of the participants about the policies that can be applied for reducing the absenteeism are; collaborating with the neighbourhood about prohibiting the students from coffee houses, internet cafes, etc., paying more attention to the students who are having specific changes in their lives, improving the relationships between the school and parents. A meaningful discrimination couldn't be found among the result of the variables derived from duty or seniority. A meaningful discrimination of 0.5 was found in accordance with the gender variable.

At the second dimension of the research, information was taken from the absentee students who were present at the day of the interview and who accepted to talk to us. Interviews were made in 4 randomly selected schools on 35 absentee students. Percentage (%) and frequency (f) were used during the analysis of the information and, according to the results, the reasons of the absenteeism are; getting bored in schools, disliking the school and the lessons, provocative friends and students having no expectations from schools (education).

The most important result of the research is the dissimilar approaches of the students and teachers to absenteeism.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	II
ÖNSÖZ.....	III
ÖZET.....	V
SUMMARY.....	VII
İÇİNDEKİLER.....	viv TABLO
LİSTESİ.....	xii BÖLÜM
1. GİRİŞ.....	1
Problem.....	1
Amaç.....	11
Önem.....	11
Sınırlılıklar.....	12
Tanımlar.....	12
2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ.....	14
Devamsızlık Kavramının Tanımlanması.....	14
Devamsızlığın Nedenleri.....	15
Devamsızlık Yapma Riski Bulunan Çocuklar.....	21
Devamsızlığın Etkileri.....	22
Devamsızlığın Ekonomik Boyutu.....	25
Türkiye’de Devamsızlıkla İlgili Yasal Durum.....	26
Türkiye’de Devamsızlıkla İlgili Uygulama.....	28
Türkiye’de Devamsızlıkla İlgili Veriler.....	29
Devamsızlık ve Suç İşleme Arasındaki İlişki.....	32
Devamsızlıkla Mücadelede Uygulanan Politikalar.....	36
Devamsızlığın Önlenmesine Yönelik Uygulamalar.....	39
Devamsızlığın Önlenmesine Yönelik Olarak Uygulanan Programlar ve	41
Sonuçları.....	
3.	
YÖNTEM.....	
.....	44
Araştırmanın	
Modeli.....	44
Evren ve	
Örneklem.....	
44	

Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi.....	48
Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması.....	54
IX	

4. BULGULAR VE YORUM.....	56
Devamsızlıkla İlgili Görev Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorum	56
Ailevi Nedenlere İlişkin Bulgular ve Yorum.....	56
Eğitimsel Nedenlere İlişkin Bulgular ve Yorum.....	59
Öğrenciden Kaynaklanan Nedenlere İlişkin Bulgular ve Yorum.....	62
Devamsızlığın Azaltılmasına Yönelik Uygulanabilecek Politikalara İlişkin Bulgular ve Yorum.....	65 Görev Değişkenine
Göre, Devamsızlık Ölçeği Alt Boyutlarından Alınan Toplam Puan ve Standart Sapma Değerleri ile İlgili Bulgular ve	69
Yorum.....	
Devamsızlıkla İlgili Cinsiyet Değişkenine Göre Bulgular ve Yorum.....	70
Ailevi Nedenlere İlişkin Bulgular ve Yorum.....	70
Eğitimsel Nedenlere İlişkin Bulgular ve Yorum.....	73
Öğrenciden Kaynaklanan Nedenlere İlişkin Bulgular ve Yorum.....	75
Devamsızlığın Azaltılmasına Yönelik Uygulanabilecek Politikalara İlişkin Bulgular ve Yorum.....	77
Cinsiyet Değişkenine Göre Devamsızlık Ölçeği Alt Boyutlarından Alınan Toplam Puan ve Standart Sapma Değerleri ile İlgili Bulgular ve	79
Yorum.....	
Devamsızlıkla İlgili Kıdem Değişkenine Göre Bulgular ve Yorum.....	80
Ailevi Nedenlere İlişkin Bulgular ve Yorum.....	80

Eğitimsel Nedenlere İlişkin Bulgular ve Yorum..... 84

Öğrenciden Kaynaklanan Nedenlere İlişkin Bulgular ve Yorum..... 88

Devamsızlığın Azaltılmasına Yönelik Uygulanabilecek Politikalara İlişkin Bulgular ve Yorum.....⁹¹ Kıdem Değişkenine

Göre Devamsızlık Ölçeği Alt Boyutlarından Alınan Toplam Puan ve Standart Sapma Değerleri ile İlgili Bulgular ve 96

Yorum.....

Araştırmaya Katılanların Devamsızlık Nedenleri Ölçeğine Verdikleri⁹⁷

Yanıtlar Arasındaki İlişki ile İlgili Bulgular ve Yorum.....

Araştırmaya Katılanların Devamsızlıkla İlgili Görüş ve Önerileri..... 98

Devamsızlık Yapan Öğrencilerle Yapılan Görüşmelere İlişkin Bulgular 104

Öğrencilerle İlgili Demografik Bilgiler..... 105

Öğrencilerin Ailesi İle İlgili Demografik Bilgiler..... 106

Devamsızlık Nedenleri..... 109

Aile ve Okulun Tepkisi ile Okul Başarısı Konusundaki Görüşler..... 110

Öğrencilerin Önerileri..... 111

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....

113

Sonuçlar..... 113

Ailevi Nedenlere İlişkin Sonuçlar..... 113

Eğitimsel Nedenlere İlişkin Sonuçlar..... 113

Öğrenciden Kaynaklanan Nedenlere İlişkin Sonuçlar..... 114

Devamsızlığın Azaltılmasına Yönelik Uygulanabilecek Politikalara İlişkin¹¹⁴

Sonuçlar.....

Öğrencilerin Devamsızlık Nedenlerine İlişkin Sonuçlar..... 115

Devamsızlığın Azaltılmasına Yönelik Sonuçlar..... 115

Öneriler..... 115

Uygulamaya İlişkin Öneriler..... 115

Araştırmaya İlişkin Öneriler..... 117

YARARLANILAN

KAYNAKLAR..... 118

EKLER.....

..... 127

TABLO LİSTESİ

Tablo	Sayfa
1	Ankara İlinde Ortaöğretim Düzeyindeki Öğrenci Sayıları ve Devamsızlık Nedeniyle Başarısız Olan Öğrenci Sayıları..... ³¹
2	Ankara İli 2004-2005 Öğretim Yılı Devamsızlıktan Kalan Öğrenci Sayıları.. 31
1	Ankara İli Merkez İlçeleri Resmi Genel Lise Sayıları ve Örneklemeye Alınan Okul Sayıları..... 45
☐	4. Araştırmaya Katılanlara İlişkin Kişisel Bilgiler..... 46
☐	5. İlçelerdeki Okullara Göre Uygulanan ve Dönen Anket Sayıları..... 47
☐	6. Yönetici, Rehber Öğretmen ve Öğretmenlerin, Ailevi Nedenlere İlişkin Görüşlerinin Faktör Analizi ve Güvenirlilik Katsayıları..... ⁵⁰
☐	7. Yönetici, Rehber Öğretmen ve Öğretmenlerin, Eğitimsel Nedenlere İlişkin Görüşlerinin Faktör Analizi ve Güvenirlilik Katsayıları..... ⁵¹
☐	8. Yönetici, Rehber Öğretmen ve Öğretmenlerin, Öğrenciden Kaynaklanan Nedenlere İlişkin Görüşlerinin Faktör Analizi ve Güvenirlilik Katsayıları..... ⁵²
9.	Yönetici, Rehber Öğretmen ve Öğretmenlerin, Öğrenciden Kaynaklanan Nedenlere İlişkin Görüşlerinin Faktör Analizi ve Güvenirlilik Katsayıları..... ⁵²

1	Araştırmaya Katılan Yönetici, Rehber Öğretmen ve Branş Öğretmenlerinin İfadelerine İlişkin Katılma Düzeyleri ve Puan Sınırları.....	54
11.	“Devamsızlıkla İlgili Ailevi Nedenler” Alt Boyutunda Yer Alan Maddelere Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Puanları.....	57
2	“Ailevi Nedenler” Alt Boyutunda Verilen Yanıtların Görev Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	58
3	“Devamsızlıkla İlgili Eğitimsel Nedenler” Alt Boyutunda Yer Alan Maddelere Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Puanları.....	59
4	“Eğitimsel Nedenler” Alt Boyutunda Verilen Yanıtların Görev Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	61
	Görev Değişkenine Göre “Devamsızlıkla İlgili Öğrenciden Kaynaklanan 15. Nedenler” Alt Boyutunda Yer Alan Maddelere Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Puanları.....	63
	“Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler” Alt Boyutunda Verilen Yanıtların 16. Görev Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	64
	“Devamsızlığın Azaltılmasına Yönelik Uygulanabilecek Politikalar” Alt 17. Boyutunda Yer Alan Maddelere Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Puanları.....	65
	“Devamsızlığın Azaltılmasına Yönelik Uygulanabilecek Politikalar” Alt 18. Boyutunda Verilen Yanıtların Görev Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	68
	Görev Değişkenine Göre Öğrenci Devamsızlığı Ölçeğinin Alt 19. Boyutlarından Alınan Toplam Puanların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	69
20.	“Devamsızlıkla İlgili Ailevi Nedenler” Alt Boyutunda Yer Alan Maddelere Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Puanları.....	71
□	“Ailevi Nedenler” Alt Boyutunda Verilen Yanıtların Görev Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin t-Testi Sonuçları.....	72
□	“Devamsızlıkla İlgili Eğitimsel Nedenler” Alt Boyutunda Yer Alan Maddelere Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Puanları.....	73
□	“Eğitimsel Nedenler” Alt Boyutunda Verilen Yanıtların Görev Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin t-Testi Sonuçları.....	74
24.	“Devamsızlıkla İlgili Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler” Alt Boyutunda Yer Alan Maddelere Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Puanları.....	75

25.	“Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler” Alt Boyutunda Verilen Yanıtların Görev Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin t-Testi Sonuçları.....	76
	“Devamsızlığın Azaltılmasına Yönelik Uygulanabilecek Politikalar” Alt 26. Boyutunda Yer Alan Maddelere Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Puanları.....	
	“Devamsızlığın Azaltılmasına Yönelik Uygulanabilecek Politikalar” Alt 27. Boyutunda Verilen Yanıtların Görev Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin t-Testi Sonuçları.....	79
	Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrenci Devamsızlık Ölçeğinin Alt 28. Boyutlarından Alınan Toplam Puanların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	79
	“Devamsızlıkla İlgili Ailevi Nedenler” Alt Boyutunda Yer Alan Maddelere	
1	Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Puanları.....	80
☐	30. “Ailevi Nedenler” Alt Boyutunda Verilen Yanıtların Kıdem Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	84
☐	“Devamsızlıkla İlgili Eğitimsel Nedenler” Alt Boyutunda Yer Alan Maddelere Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Puanları.....	84
2	Maddelere Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Puanları.....	
☐	32. “Eğitimsel Nedenler” Alt Boyutunda Verilen Yanıtların Kıdem Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	87
☐	“Devamsızlıkla İlgili Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler” Alt Boyutunda Yer Alan Maddelere Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Puanları.....	88
3	Alan Maddelere Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Puanları...	
	“Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler” Alt Boyutunda Verilen Yanıtların 34. Kıdem Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	91
	“Devamsızlığın Azaltılmasına Yönelik Uygulanabilecek Politikalar” Alt 35. Boyutunda Yer Alan Maddelere Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Puanları.....	92
	“Devamsızlığın Azaltılmasına Yönelik Uygulanabilecek Politikalar” Alt 36. Boyutunda Verilen Yanıtların Kıdem Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	95
	Kıdem Değişkenine Göre Öğrenci Devamsızlığı Ölçeğinin Alt 37. Boyutlarından Alınan Toplam Puanların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	96
1	Devamsızlık Nedenleri Arasındaki İlişkiler (Pearson Korelasyon Katsayısı)	98
2	Görüşme Yapılan Öğrencilerin Devamsızlık Sayıları.....	105

3	Öğrencilerin Anne-Babalarının Eğitim Durumları.....	107
4	Anne ve Babanın Mesleki Durumu ve Sayıları.....	108
5	Öğrencilere Göre Devamsızlık Nedenleri.....	109
6	Devamsızlığın Azaltılmasına Dönük Öğrencilerin Önerileri.....	111

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları ve tanımları yer almaktadır.

Problem

Biyolojik açıdan incelendiğinde insan, diğer canlılara göre en üstün yapıda yaratılmış bir canlıdır. Toplumsal açıdan bakıldığında ise insan, kültürel değerler oluşturabilen, duygusal ve psikolojik yönleri bulunan bir varlıktır. İnsan, kendi türünün devam etmesinde yine kendisi karar verebilen, gelecekle ilgili uzun vadeli planlar yapabilen bir canlıdır. İnsanın en önemli özelliklerinden biri, doğduğu andan itibaren ölümüne kadar sürekli bir öğrenme ve bunları başkalarına öğretme yeteneğinin olmasıdır. Bu özellik, toplumsal yaşam içerisinde bir insanın geliştirmesi gereken en önemli özelliklerden biridir.

Bir insanın öğrenme yeteneği de dahil, tüm kalıtsal güçlerinin geliştirilmesi ve böylece istenen özelliklerle donanmış bir kişiliğe sahip olması için kullanılacak en etkili araçlarda biri eğitimidir. İnsanın eğitimi, öğrenme yoluyla gerçekleşir. Bir başka ifade ile, insan hemen tüm kişilik özelliklerini öğrenerek edinir. İnsanın edinilmiş özellikleri, doğuştan getirdiklerinden daha çoktur. Eğitim, insana istenilen özellikleri öğrenme yoluyla kazandırmaya çalışır (Başaran, 1996, 25).

Eğitim, insanın öğrenme yeteneğinin oluşması ile başlamakta ve insanın yaşadığı sürece devam etmektedir. İnsanın eğitilebilir bir varlık olması bu konuda önemli bir arayış ve bilgi birikimini de beraberinde getirmiştir (Aydın, 2003, 3). Eğitim, bireye kişilik, değer ve yetenek kazandırdığı için bireysel; bireyi toplumsallaştırdığı, toplumsal değerleri koruma, değiştirme ve yenileme işlevlerini yerine getirdiği için de toplumsal bir etkinlik olarak ele alınmaktadır (Bilhan, 1991, 8). Planlı yani örgün eğitim, insanın kendi başına edinmeye çalıştığında çok uzun zaman alacak olan bilgi ve becerileri kısa sürede insana kazandırmak için yapılır.

İnsan, eğitim sürecinden geçmese bile kendi kendini yetiştirme olanağı bulabilir ancak tam olarak yeteneklerini geliştiremez. Bu yüzden, bir insanın kendini ve ailesini geçindirecek bir iş sahibi olması, başkaları ile iyi ilişkiler kurması, ailesinin ve toplumun kendinden beklediklerini yerine getirebilmesi için en azından temel eğitim düzeyinde bir süreçten geçmesi gereklidir. Daha ileri düzeyde bir yaşam sürdürebilmek, toplum içinde saygın, statü sahibi bir birey olabilmek, kendinden sonra gelecek insanlara kalıcı bir takım eserler bırakabilmek ise eğitimin daha ileri düzeylerde devam etmesi ile de yakından ilişkilidir. Bunun sağlanabilmesi için temel eğitim kademesinden sonraki eğitim kademeleri de birey için önemlidir. Üniversite eğitimi alabilmenin ön koşulu da bu kademelerden geçmektir.

Tüm toplumların genel olarak benimsedikleri ortak eğitim amaçlarınının 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda belirtildiği gibi "iyi insan", "iyi yurttaş", "iyi tüketici" ve "iyi üretici" olarak bireyleri yetiştirmek olduğu ifade edilebilir. Bu amaçlar doğrultusunda eğitim, yaşam boyu devam eden bir süreç olarak ortaya çıkmaktadır. Eğitim, bireylerde istendik yönde davranış kazandırılması süreci olarak tanımlanmaktadır. Eğitimin planlı olarak gerçekleştirildiği boyutunda anlamlı bir yeri bulunan okulların bu süreçte önemli bir katkısı vardır. Toplumun istediği davranışların kazanılma durumu da bireyin okul sisteminde kaldığı süreyle yakından ilgilidir. Bireyin, öğretim süreci içerisinde, okul sisteminde ne kadar uzun süre ve üst düzeyde kalırsa o derecede istenen davranışları kazanacağını ifade etmek olanaklıdır. O halde bireyin, yani öğrencinin olabildiği kadar çok okul sistemi içerisinde kalmasını sağlayacak her türlü olanağın sağlanması, bulunduğu toplumun bir görevidir.

Eğitim, bir kamu hizmetidir ve resmi anlamda kişilerin değerler, yetenekler ve bilgi bakımından eğitildiği toplumsal örgütler olan okullarda verilir (Aydın, 2003, 7). Eğitim için oluşturulan kontrollü mekana "okul" adı verilmektedir. Okullarda öğretme ve öğrenme için resmi roller belirlenerek, öğretmen ve öğrenciler bu rolleri üstlenmiş, öğretim amacıyla resmi programlar hazırlanmıştır. Bu şekilde toplumsal, siyasal ve kültürel kodların iletilmesi görevi okullara verilmiştir (Kaplan, 1999, 15; Aktaran Aydın, 2003, 7).

İyi ve etkili bir okul, aynı zamanda başarılı bir okul demektir. Başarılı bir okulda bulunması gereken bir takım özellikler vardır. Mitchell'e (2005) göre bu özellikler şöyle sıralanabilir:

- Güçlü, profesyonel yönetici ve öğretmenler,
- Tüm öğrencilere uygulanabilecek program,
- Tüm öğrencilerin öğrenebileceğinin ve tüm öğretmenlerin öğretebileceğinin bir anlayış olarak okulda yerleştirilmesi,
- Okul ikliminin öğrenmeye yardım edecek biçimde

olması (temiz, bakımlı ve iyi düzenlenmiş), · İyi eğitim yapılmasını destekleyen sürekli değerlendirme ve geliştirme sistemi bulunması, · Yüksek düzeyde aile ve toplum katılımının sağlanması.

Okul denen bürokratik örgüte toplumlar birçok görevler yüklemişlerdir. Bütün devletler, eğitim sisteminden okullar aracılığı ile gerçekleştirmesini istedikleri beklentileri, eğitimle ilgili yasalarında belirtmişlerdir (Aydın, 2003, 8). Ülkemizde de başta Anayasa olmak üzere eğitimle ilgili yasalar, eğitim sistemi ve okullarımızdan hangi amaçların gerçekleştirilmek istendiğini ortaya koymaktadır.

Türkiye’de, 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu (Değişik 16.06.1983 tarih 2842 sayılı kanun) ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu’na (Değişik 16.08.1997 tarih 4306 sayılı kanun) göre ilköğretim zorunludur. Bu zorunluluk belirtilen yasal metinlerde açık olarak ifade edilmiştir ve öğrencinin devamını sağlamayan ailelere de para ve hapis cezaları öngörülmüştür. Bu cezalar belirli oranlarda başarılı olmakla birlikte, 6-14 yaş grubundaki öğrencileri tamamen okullaştırma ve devamlarını sağlamada başarılı olduğu söylenemez.

Bireyin temeleğitim döneminden sonra orta öğretime devam etmesinin özendirilmesi ve okula devamının sağlanması da önemli bir konudur. Bu dönemde, birey belli bir eğitim düzeyine gelmiş olması ve yaşamla ilgili farkındalığının daha fazla olması nedeniyle gelecekle ilgili kararlarında daha bağımsızdır. Ancak başarılı bir yaşam dönemi için atacağı adımlara dikkat etmelidir. Hangi mesleği seçeceğine, nasıl bir yaşam tarzı oluşturacağına, ailesinin desteği ile bu dönemlerde karar verilir. Birey zorunlu öğretim çağından sonra eğitim sisteminden çıkarsa, gelecekle ilgili vizyonunu oluşturmada daha yetersiz bir bilişsel yeterliğe ve karar becerisine sahip olacaktır. Bu nedenle, ortaöğretim kademesi önemli bir eğitim kademesidir. Ancak, öğrencinin bu kademedeki kendini iyi yetiştirmesi, derslerini iyi izlemesi ve sonra devam edeceği yükseköğrenim kademeleri için sağlam temeller atması gereklidir. Öğrencinin bunu başarabilmesi, okuldaki derslerine olan devamlılığı ile yakından ilgilidir.

Bir bireyin eğitimle ilgili bir beklentisinin bulunmaması o kişinin geleceğini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle iyi bir eğitim almanın hem bireyin kendisine hem de topluma sağlayacağı yararlar, o bireye iyi anlatılabilir. Bunu sağlamak bir taraftan ailenin diğer taraftan da okulların görevidir. İyi bir eğitimin sağladığı yararlar, OECD-Avrupa Yatırım Bankası’nın 22 OECD ülkesi ve 56 Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkesinde gerçekleştirdikleri çalışmada dokuz başlık altında toplanmıştır. Bu yararlar; (1) Gelirlerdeki artış (2) Daha iyi birey ve halk sağlığı (3) Düşük doğurganlık oranı (4) Demokratikleşme (5) Siyasi istikrar (6)

Yoksulluğun ve eşitsizliğin azaltılması (7) Artan çevre bilinci (8) Suç oranında düşme (özellikle ortaöğretim kademesindeki eğitimin suç oranlarının düşmesine katkısı büyüktür) (9) Toplumsal suçlarda ve mülkiyet suçlarında düşmedir (Akt. Ürkmen, 2002). Bu yararların, bugün öğrenci olarak bulunan bireyin yetişkin olarak toplumda yer almaya başladığında kendisine ve ailesine dolayısıyla da topluma yansımaları çok önem kazanmaktadır.

Eğitim sistemlerinin ve okulların varlık nedenleri öğrencilerdir. Eğitim hizmetlerinin örgütlü olarak sunulduğu kurumlar olan okullar ve bu okullarda görev yapan tüm çalışanlar, her türlü eylem ve işlemlerinde öğrencilerin haklarını kullanmalarını ve sorumluluklarını öğrenerek içselleştirmelerini sağlayacak bir eğitim ortamı sağlamakla yükümlüdürler (Aydın, 2003, 150).

Türkiye’de, ilköğretim kademesinde, okulların öğretime açık olduğu süre içerisinde öğrencilerin okula devam etmesi zorunludur (1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 22. maddesi ve 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu’nun 2. maddesi). Ortaöğretim kademesinde ise okula kaydını yaptıran birey artık bir öğrencidir ve okulun kurallarına uyarak düzenli biçimde devam etmek durumundadır. 19/10/2005 tarih ve 25971 sayılı (Değişik: 20.5.2006/26173 RG) Millî Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği’nin Devam-Devamsızlıkla ilgili

40. Maddesine göre, öğrenciler okula devam etmek zorundadırlar.

Yönetmeliğe göre, ders yılı içerisinde toplam 20 gün okula özürsüz olarak devam etmeyen öğrenciler, notları ne olursa olsun başarısız sayılırlar. Özürlü ve özürsüz devamsızlıklar ile okul yönetimince verilen izinlerin toplamı 45 günü aşamaz. Kaza, ölüm, doğal afet, yangın, göz altına alınma, tutuklanma ve uzun süreli tedaviyi gerektiren hastalık nedeniyle yapılan devamsızlıkların özürlü devamsızlıktan sayılabilmesi için özrün, resmî kurumdan alınacak belge veya resmî/özel sağlık kurum veya kuruluşlarınca düzenlenecek raporla belgelendirilmesi ve özrü takip eden 7 iş günü içinde okul yönetimine bildirilmesi gerekir. Zorunluluk hâllerinde özrün bildirim süresi okul yönetimince uzatılabilir. Doğal afet, yangın, sağlık kurulu raporuna dayalı uzun süreli tedaviyi gerektiren hastalık, göz altına alınma ve tutuklanma gibi nedenlerle özürlü ve özürsüz devamsızlık süresini aşan öğrenciler, özrünü belgelendirmek ve İki dönem notu almış bulunmak kaydıyla devam süresini dolduran öğrenciler gibi işleme tabi tutulur.

Eğitim sistemimizdeki en önemli sorunlardan biri de öğrencilerin okula devamlarının sağlanmasıdır. Günümüzde okullara kayıtlı olduğu halde çeşitli nedenlerle eğitimini sürdürme konusunda başarısız olma riski taşıyan pek çok öğrenci vardır. Bireyin eğitimindeki bu risk,

ileriki dönemde bir yetişkin olarak da onun başarısız olma riskini artıracığı söylenebilir. Ayrıca, okuldan kaçma ya da mazeretsiz olarak devamsızlıkla, suç işleme arasında anlamlı bir ilişki olduğu da bilinmektedir (Aydın, 2003, 2). Bell, Rosen ve Dynnlacht'ın (1994) yaptıkları bir araştırmada gençlerde suça yönelme, uyuşturucu kullanma, gençlik çetelerine katılma, hırsızlık, şiddet gibi davranışlarla, okuldan kaçma arasında yüksek bir ilişki bulunmuştur (Akt. Baker, Sigmon ve Nugent, 2001).

Bir çok ülkede olduğu gibi Amerika Birleşik Devletleri'nde de devamsızlık çok önemli bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. De Kalb'e (1999) göre, okuldan kaçma, gençlerin geleceğini olumsuz olarak etkileyen en büyük problemlerden biri olarak görülmektedir. Amerika'da, New York, Los Angeles ve Detroit gibi eyaletlerde okulda bulunmama oranı % 30'lara kadar yükselmektedir

Gelişimle ilgili olarak yapılan çalışmalar, gençlik dönemindeki davranış problemlerinin çoğunun yetişkinlikte daha ciddi ve düzeltilemez problemler olarak ortaya çıktığını göstermiştir. Gençlikte yaşanan bu tür problemler bireylerin hapse girme ihtimalini de arttırmaktadır (Baker, Sigmon ve Nugent, 2001).

Okula devam etmeme, genç bir kişinin yanlış bir yola saptığının ilk işaretidir ve daha sonra yaşanacak problemlerin de ilk belirtisidir. Gençler, okullarını (derslerini) iyi bir eğitim almadan geçmeye başarlarsa bu durum bireyin içinde bulunduğu topluma, okula ve ailesine çok olumsuz bir şekilde yansımaktadır. Gençler okula devam etmeme nedenlerini okul yetkililerine veya ailelerine söylemelidirler. Çünkü, onlar sıkıntı içerisinde olabilir ve yardıma gereksinimleri bulunabilir. Gelecek yaşamlarında ilerlemek ve başarılı olmak istiyorlarsa sorunlarını aileleriyle paylaşmalıdırlar (USDE, 1996).

Araştırma verileri göstermektedir ki okula devam etmeme alışkanlığı edinen öğrenciler eninde sonunda okuldan ayrılmakta ve uzun vadede kendilerini üretken bir insan olma konusunda dezavantajlı bir duruma sokmaktadırlar. Örneğin, liseden ayrılanlar, lise mezunlarına göre ikibuçuk kat daha fazla yoksulluk yardımı almaktadırlar. 1995 yılında liseden ayrılanlar, lise mezunlarına göre bir kaç kat daha fazla işsizlikle karşı karşıya kalmışlardır. Ayrıca, liseden ayrılanlar, iş bulsalar da daha az ücret almaktadırlar. Bununla birlikte, liseden ayrılanlar kendilerine bir yaşantı kurabilmek için çok daha fazla mücadele etmek zorunda kalmaktadırlar (USDE, 1996).

Devamsızlık davranışı, öğrencilerin başarıları, ilerlemeleri, üniversiteye girmeleri, çalışma potansiyelleri ve kendi özsaygılarının gelişmesine zararlı bir durum olarak da görülmektedir (De Kalb,1999). Ünal'a göre (1996, 167), eğitim düzeyi yükseldikçe bireyde olumlu değişimler gözlenir. Birey, eğitim sürecinde, olaylara daha bütüncül bakabilen eleştirel

değerlendirmeler yapabilen biri haline gelmişse, bundan hem bireyin kendisi hem de toplum kazançlı çıkacaktır. Eğitim ve yetiştirme süreçleriyle elde edilen bilgi, beceri ve diğer nitelikler, dolaylı ya da dolaysız olarak parasal kazanca da yol açmaktadır. Eğitim ve yetiştirme süreciyle sadece bireyin kendisi değil, aynı zamanda bireyin ailesi ve içinde bulunduğu toplum da kazançlı çıkmaktadır. Çünkü OECD-Avrupa Yatırım Bankası'nın araştırmasında belirtildiği gibi, eğitimle sağlanacak yararlar bireyin tüm yaşamını etkileyecek yararlar olarak görülebilir. Bireyin elde edeceği yararlar doğrudan topluma da yansiyacaktır.

İnsan yaşamının bütünü açısından bu kadar önemli olduğu halde öğrenci ya da genç, neden eğitime yani okula devam etmemekte veya devamsızlık yapmaktadır ? Okula devamsızlık ile ilgili olarak yapılan bir araştırma sonucuna göre, öğrencinin okula devamsızlık yapma kararını almasını etkileyen temel etmenler; can sıkıntısı, okuldaki ilgi alanlarının azlığı, gereksiz dersler, cezalandırmalar, öğretmenlerle olan kötü ilişkiler olarak belirtilmiştir (Starr, 2000, 2 ; DeKalb, 1999). Yapılan bir diğer çalışmada da devamsızlık nedenleri olarak; arkadaş sahibi olamama, okula devam etmek için bir neden görememe ve okul içinde sosyal olarak yalnız kalma nedenleri belirtilmiştir. Birçok eğitimciye göre ise devamsızlık alışkanlığının nedeni aile ile ilgili problemlerdir. Gerçekte, devamsızlık ile ilgili problemlerin çoğu yetersiz ve ilgisiz anne ve babalar yüzünden ortaya çıkmaktadır (Starr, 2000,2). Öğrenci devamsızlığı, okullardan daha geniş uzantıları olan bir problemdir ve bu durum öğrencinin kendisini, ailesini ve toplumu etkilemektedir (De Kalb,1999).

Öğrencilerin okul devamsızlıkları, toplumun ve eğitim sisteminin ciddi bir endişe konusudur. Öğrencilerin devam durumu onların başarılarında baş rolü oynamaktadır ve akademik başarılarıyla doğrudan ilgilidir. O zaman okullardaki devamsızlık durumuyla ilgili olarak kimler sorumludur? Esasen bir öğrencinin okula devam etmesinde herkes etkili ve sorumludur. Öğrenci devamının sağlanmasında ilgililerin

rolleri ve sorumlulukları aşağıdaki biçimde ifade edilebilir (Crews, 2000):

Öğrenciler: Okula devamla ilgili olarak sorumlu olan bir numaralı kişi öğrencinin kendisidir. Öğrenci devamının artması ve başarının sağlanması için kaliteli bir eğitimin önemini her öğrenci anlamalıdır. Öğrenciler, başarılı olabilmek ve toplumda etkin bir rol alabilmek için okula devam etmenin kritik bir önemi olduğunu öğrenmek zorundadırlar. · Aileler: Artan öğrenci devamı ve başarısının sağlanması için, aileler, etkin olarak kendi çocuklarının eğitimine katılmalı ve onları yönlendirmelidirler. Aileler kendi çocuklarına eğitimin önemini belirtmek zorundadırlar. · Öğrenme koşulları: Öğrenci devamının artması ve okuldaki başarı için, öğrencinin öğrenmesini sağlayan koşulların en iyi biçimde oluşturulması gerekir. Bu koşullar öğrencinin çalışmak için mücadele vereceği

güvenli ve olumlu bir yer olmalıdır. Bu koşulların oluşturulmasında öğretmen destek grubu, yöneticiler ve diğer okul personeli yardımcı olabilir. · İşyerleri: İşyerleri, öğrencilerin ücretli olarak çalışıp okumak zorunda olduklarının farkındadırlar. Onlar, çalışan öğrencilerin, sınıftaki gereklilikleri yerine getirip getirmediğinden emin olmalıdırlar. Çok sayıda öğrenci gece geç saatlere kadar çalışmaktadırlar. İşyerleri, okullarla işbirliği yaparak, öğrencilerin okula devamının sağlanması çabalarını desteklemeli ve çalışan öğrencinin düzenli olarak okula devam etmesini sağlamalıdır. Eğer, öğrenci işten sonra okula gitmiyorsa, işyeri, öğrenci tekrar düzenli olarak okula devam etmeye başlayana kadar öğrenciyi geçici olarak işten çıkarabilir ya da çalışma saatlerini azaltabilir. · Toplum: Gençlerin okula düzenli olarak devam etme kararı almasında tüm toplumun etkin bir rol alarak baskı yapması gereklidir. Toplum, okula devam etmeyen öğrencilerin nerede olduklarından endişe etmelidir. Bu öğrenciler bir problemle karşılaştıklarında onlara yardım etmeye hazır olmalıdır. Okuldan kaçan öğrenciler, toplukun eğitimle ilgili değerlerini yansıtmaktadır. Eğer toplum, çocukların okula gidip gitmedikleri konusunda endişelenmiyorsa, bu rahatlığın olumsuz etkilerini daha sonra öğrenciler yetişkin olarak topluma katıldıklarında hissedecektir.

Ulusal Okula Adaptasyon Merkezi'nin araştırmalarına göre (National Center for School Engagement) öğrencilerin okula devamsızlık yapmaları ile ilgili nedenler, temelde üç etmene dayanmaktadır. Bu etmenler; aile ve toplum, okul ve öğrencinin kendi kişilik özellikleridir. Bu faktörler alt maddelere ayrıldığında şunları içerdiği görülmektedir (NCSE, 2005):

Okulla İlgili Etmenler

- Sürekli ve etkili olarak uygulanan okul devam politikalarının olmaması,
- Okula devam kayıtlarının tutulma güçlüğü ve kayıtların ciddi tutulmaması,
- Aile veya veliye devamsızlığın bildirilmemesi,
- Öğrencilerin kişilik özelliklerinin farklı olması ve farklı gereksinimlerinin, beklentilerinin gözönüne alınmaması,
- Okul ikliminin iyi olmaması,
- Okulun güvenlik şartlarını iyi olmaması, okuldaki şiddet, baskı vb. ne tolerans gösterilmesi,
- Bazı öğrencilerin özel ihtiyaçlarının belirlenmesindeki yetersizlikler.

Ailevi ve Toplumsal Etmenler

- Ailenin ekonomik ya da sağlık nedenleri ile öğrencinin ailesine bakmak veya çalışmak durumunda olması,
- Öğrencinin, aile içinde şiddete maruz kalması veya ilgilenilmemesi,
- Kızların erken hamilelik yaşaması, erken evlendirilme,
- Ev ile okul arasında çeşitli suçların mağduru olma,
- Aile içinde alkol ve uyuşturucu kullanımı olması,
- Olumsuz rol modellerinin akranları arasında çok olması,
- Aile içerisinde eğitime karşı bakış açısının olumlu olmaması ve ailenin devamsızlık suuna ortak olması.

Kişisel Etmenler

- Düşük akademik performans gösterme, özel eğitim ihtiyacının olması veya özgüven eksikliği.
- Akıl sağlığı ile ilgili gereksinimler,
- Alkol ve uyuşturucu kullanımı, küfür etme,
- Eğitimle ilgili bir vizyonunun olmaması.

Türkiye’de, Milli Eğitim Bakanlığı ve İl Milli Eğitim Müdürlükleri’nde bu konuda yapılan istatistiksel bir çalışma bulunmadığından, devamsızlık ile ilgili doğrudan verilere ulaşmak olanaklı değildir. Okul devamsızlık durumları ancak illerin Milli Eğitim Müdürlüklerince tutulan ğrenci başarısı istatistiklerinden çıkarılabilmektedir. Temeleğitim düzeyinden sonra en çok devam edilen okullar genel liselerdir. Dolayısıyla, genel liselerdeki okula devamsızlık oranları diğer liselere göre çok yüksektir. Yapılan araştırmada da okul türü olarak alınan ğretim kurumları genel liselerdir. Kadı (2000) ve Karataş’ın (2003) ilköğretim, Yurtbay ve Dönmez’in (2005) lise düzeyinde yaptıkları üç araştırma dışında sürekli devamsızlıkla ilgili herhangi bir araştırma Türkiye’de bulunmamaktadır.

Avrupa Birliğine girme sürecinde müzakerelerin başlaması aşamasına gelen Türkiye’de müzakere konularından bir tanesinde eğitimidir. Bir ok Avrupa Birliği üyesi ülkede zorunlu eğitim süresi 11 ya da 12 yıldır. Bu nedenle Türkiye’nin de önümüzdeki yıllarda zorunlu eğitim süresini 12 yıla çıkarması gerekecektir. 20052006 ğretim yılından itibaren Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 07.06.2005 tarih ve 184 sayılı kararı ile üç yıllık ortaöğretim süresi dört yıla çıkarılmıştır. Böylelikle 12 yıllık zorunlu eğitimin alt yapısı yavaş yavaş oluşturulmaya başlamıştır. Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması halen % 50 civarında olan ortaöğretim okullaşma oranının % 95’lere çıkması, okullarda bulunacak ğrenci sayılarının ve öğrencinin okul sistemi içerisinde bulunma süresinin artmasına, dolayısıyla daha fazla sorunlu öğrencinin okullara gelmesine yol açacaktır. Bu durumda mevcut devamsızlık

oranlarına ek oranlar eklenecek ve zaten kit olan kaynakların boşa gitmesine neden olacaktır. Bu nedenle yapılan çalışma, olabilecek sorunları önceden belirleyebilme olanağı sağlayacaktır.

Türkiye’de devamsızlıkla mücadele etmek için uygulanan politikaların, yeterli düzeyde olduğunu ifade etmek zordur. Ortaöğretimin zorunlu olmamasının ve istatistiksel olarak bir çalışmanın yapılmamış olması da bu konuda belli bir politikanın olmadığını işaret etmektedir. Ayrıca, Milli Eğitim Bakanlığı’nca her yıl çıkarılan yönetmelikle devamsız öğrencilere getirilen afflar, devamsız öğrencilerin dönem sonlarında kursa giderek sınıf geçebilmeleri ve devamsız öğrencilere devamsızlıkları ile ilgili bildirimlerde uygulanan yöntemlerin (veliye mektup gönderme, telefonla bildirme gibi) beklendiği kadar etkili olmaması okullardaki devamsızlık sorununu çözmeye başarısız olunmasına neden olmaktadır. Bunlarla birlikte devamsız öğrencilerin aldıkları sağlık ocağı raporlarının okullarca kabul edilmesi ve lise son sınıf öğrencilerinin ÖSS’ye hazırlanmak için aldıkları özel sağlık kuruluşu raporlarının geçerli kabul edilmesinin devamsızlıkla ilgili verileri azalttığı söylenebilir.

Ankara İli merkez ilçelerindeki devamsızlık sayıları ile ilgili olarak, Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Şubesi’nin, “Devamsızlıktan Kalan Öğrencilerle İlgili Sayısal Verileri” sorunun ortaya konulabilmesi açısından anlamlı görülebilir. 20022003 öğretim yılı için, resmi genel liselerde 9. sınıfta 1300, 10. sınıfta 129 ve 11. sınıfta 11 öğrenci devamsızlıktan kalmıştır. İstatistik şubesinin 2004-2005 öğretim yılı sonu verilerine göre, genel lisede devamsızlıktan kalan öğrenci sayısı 1084’tür. Ankara’daki diğer ortaöğretim düzeyindeki okullarla birlikte devamsızlıktan kalan öğrenci sayısı ise 2303’tür.

Yine Eğitim-Sen tarafından, aralarında İstanbul, Ankara, Adana, Antalya, Diyarbakır, Malatya gibi illerin bulunduğu 29 il merkezinde yapılan ve imam hatip, kız meslek, endüstri meslek normal ve Anadolu liselerinin bulunduğu 193 okulda yapılan araştırmada, bu okullardaki öğrencilerin % 33.2’sinde her gün, % 24’ünde haftada bir-iki, % 22.8’inde Nisan-Mayıs ayında bir-iki, % 16.1’inde ayda bir-iki defa okuldan kaçıldığı belirlenmiştir (Milliyet Gazetesi, 20 Mayıs 2006).

Yukarıda ifade edilen verilerden anlaşılacağı gibi, okullarımızda öğrenci devamsızlığı önemli bir sorun olarak görülmektedir. Ancak araştırmada, lise son sınıfların ÖSS’ye hazırlanmak için yaptıkları devamsızlık ayrı bir çalışma konusu olması nedeniyle, araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Araştırmada, aileden, okuldan ya da öğrencinin kendisinden kaynaklanan devamsızlık nedenleri araştırılmıştır.

Çağdaş bir ülke olmanın gereği olarak, liselere kaydolan tüm öğrencilerin okullarına devam etmesi ve temel eğitimden sonra ortaöğretim kademesine kaydolmayan gençler için de okulların bir cazibe merkezi haline getirilebilmesi açısından, öğrenci devamsızlığı sorununa

çözüm yolları üretilmesi gereklidir. Bu nedenle “Ankara İli Merkez İlçelerinde bulunan resmi genel liselerdeki öğrenci devamsızlığının nedenlerinin ve bu sorunun giderilmesine yönelik uygulanabilecek okul yönetimi politikalarının saptanması” bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

Amaç

Araştırmanın genel amacı, “ Ankara İli merkez ilçelerinde bulunan resmi genel liselerdeki öğrenci devamsızlığının nedenlerinin tespiti ve bu sorunun giderilmesine yönelik olarak uygulanabilecek okul yönetimi politikalarının saptanmasıdır”.

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır :

1. Araştırmaya katılanların, lise öğrencilerinin devamsızlık yapmasına neden olan ; a) Ailevi nedenler, b) Eğitimsel (okul ortamı ile ilgili) nedenler, c) Öğrenciden kaynaklanan nedenler, bakımlarından görüşleri nelerdir?
- 2 Araştırmaya katılanların, devamsızlık problemine karşı uygulanabilecek politikalar bakımından görüşleri nelerdir?
- 3 Araştırmaya katılanların görev, cinsiyet ve kıdem değişkenlerine göre görüşleri arasında farklılık var mıdır?
- 4 Araştırmaya katılan okul yöneticileri, rehber öğretmenler ve branş öğretmenlerinin sürekli devamsızlıkla ilgili görüş ve önerileri nelerdir?
- 5 Sürekli devamsızlık yapan öğrencilerin;
a) Kendileri ile ilgili,
b) Aileleri ile ilgili demografik özellikleri nelerdir?
- 6 Araştırma grubunda yer alan sürekli devamsız öğrencilerin, devamsızlık yapma nedenleri ile ilgili görüşleri nelerdir?
- 7 Araştırma grubunda yer alan öğrencilerin devamsızlıkla ilgili uygulamalar konusundaki görüşleri ve devamsızlığın azaltılabilmesi için önerileri nelerdir?

Önem

Öğrencilerin sürekli devamsızlık problemleriyle mücadele etmek, bir toplumun, içinde insan sevgisi azalmış bir gence çok geç olmadan ulaşmasını sağlamak ve bu gençle birlikte mücadele veren ailesine yardımcı olmak için uygulanan ilk yöntemlerden bir tanesidir (USDE;1996). Amerika Birleşik Devletleri ve bir çok Avrupa ülkesinde sürekli devamsızlık önemli bir problem olarak görülmekte ve konu ile ilgili araştırmalar yapılmaktadır. Okuldan kaçma, suça yönelik davranış belirtisi olarak da kabul edilmekte ve bunun önlenmesine yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Türkiye’de, bu konuyla doğrudan ilişkili olarak ortaöğretim düzeyinde yapılmış bir araştırma bulunmamaktadır. Böyle bir soruna dikkat çekmek ve bugünkü mevcut durumuyla mücadele edilmesi gereken bir sorunun, ileriki dönemlerde öğrenci sayısının artması ile daha fazla büyümeden çözümünü sağlamaya yönelik bir çalışma

olması bakımlarından araştırma önemlidir. Ayrıca, araştırma bulgularının mevcut eğitim sisteminde en önemli faktörlerden biri olan öğretmen ve öğrencilerin görüşlerinin karşılaştırılarak, sorunun çözümlenmesine yönelik olarak yapılabilecek çalışmalarda yol gösterici olması umulmaktadır. Yine araştırma, araştırmacıları benzer çalışmalara teşvik edebilecek bir başlangıç olması açısından katkı sağlayabilir.

Sınırlılıklar

Araştırmanın kapsamı ve sınırlılıkları aşağıdaki gibidir:

- 1 Araştırma, 2004-2005 öğretim yılında, Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yer alan 8 ilçedeki (Çankaya, Yenimahalle, Keçiören, Mamak, Altındağ, Sincan, Gölbaşı, Etimesgut) resmi genel liselerle sınırlıdır.
- 2 Araştırma, örnekleme giren katılımcıların (okul yöneticileri, branş öğretmenleri, rehber öğretmenlerin) ve çalışma grubu olarak alınan sürekli devamsızlık yapan öğrencilerin görüşleri ile sınırlıdır.
- 3 Araştırma, katılımcıların veri toplama aracına verdikleri yanıtlarla ve çalışma grubunda bulunan sürekli devamsız öğrencilerle yapılan görüşmeden elde edilen yanıtlarla sınırlıdır.
- 4 Araştırmada, ÖSS nedeniyle devamsızlık yapan öğrenciler kapsam dışı tutulmuş ve amaçlarda belirtilen nedenlerden dolayı devamsızlık yapan öğrencilerle sınırlandırılmıştır.

Tanımlar

Bu araştırmada kullanılan kimi kavramların tanımları şöyledir:

Resmi Genel Lise: Eğitim sistemimizde, ilköğretime dayalı en az üç yıl öğretim veren genel ortaöğretim kurumudur (1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu). Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın, 07.06.2005 tarih ve 184 sayılı kararı ile liseler dört yıla çıkarılmıştır.

Devamsızlık: Eğitim çağındaki bir ortaöğretim öğrencisinin, 20.05.2006 tarih ve 26173 sayılı yönetmelikte belirtilen (kaza, ölüm, doğal afet, yangın, göz altına alınma, tutuklanma, uzun süreli tedavi) nedenler dışındaki nedenlerle okula gitmemesidir.

Okul Yönetimi Politikaları: Resmi genel liselerdeki okul yönetimlerinin sürekli devamsızlık konusunda uyguladıkları ilke ve kurallardır.

Yönetici: Okuldaki eğitim-öğretimle ilgili işlerin yürütülmesini sağlamakla görevli müdür ve müdür yardımcılarıdır.

Branş Öğretmeni: Liselerde branş derslerine (matematik, fizik, edebiyat vb) giren öğretmenlerdir.

Rehber Öğretmen: Eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servisleri ile rehberlik ve araştırma merkezlerinde öğrencilere rehberlik ve psikolojik danışma

hizmeti veren, üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik ile eğitimde psikolojik hizmetler alanında lisans eğitimi almış personelidir (MEB Orta Öğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği, 2005).

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ

Bu bölümde araştırma konusu olan devamsızlık problemi ile ilgili olarak, devamsızlığın tanımlanması, devamsızlık nedenleri, okula devamsızlığın etkileri, ekonomik boyutu, devamsızlık ile ilgili yasal durum, devamsızlık problemine karşı uygulanabilecek politikalar gibi konulara alanyazın ve bulgular ışığında yer verilmiştir.

Devamsızlık Kavramının Tanımlanması

Her gün binlerce ortaöğretim öğrencisi okullarına gitmemektedir. Bunların bir çoğunun okula gitmemek için geçerli bir mazereti bulunmamaktadır ve bu öğrenciler okullarından kaçmış olarak varsayılmaktadırlar.

Amerika’da, 19. yüzyılda, zorunlu eğitimin başlamasından bu zamana öğrencilerin okula devam yetersizliği, toplum bilimci ve davranış bilimcilerin ilgi konusu olmuştur. Devamsızlık ya da yurtdışı alanyazındaki ifade ile okuldan kaçma önceleri ailenin bilgisi dışında okula gitmek istemeyen ya da okuldan uzak duran çocukların tanımlanması için kullanılan bir terim olarak görülmüştür. 20. yüzyılda insan davranışları ile ilgili psikiyatrik ve psikolojik yorumlar arttıkça, okul dışında kalan bu çocukların tanımlanmasında kullanılan “ayrılık korkusu” ya da “okul korkusu” gibi terimler de ortaya çıkmıştır (Clay, 2004,1). Ancak, okul korkusu ya da ayrılık korkusu farklı kavramlardır. Okul korkusu, çocuğun okulda yalnız kalacağından, anne veya babası tarafından terk edileceğinden korkması, bu nedenle de okula gitmek istememesi ya da okulda kalmak istememesi biçiminde ifade edilebilir (Yavuzer, 2001, 170). Bu nedenle okula devamsızlık kavramı ile aynı anlamda değildir. Araştırmanın yapıldığı öğretim düzeyi bakımından da, öğrencinin ortaöğretime kadar böyle bir korkusu varsa da bunu yendiği varsayılmaktadır.

Öğrencinin devamsızlığı farklı biçimlerde ifade edilebilmektedir. “Okulu kırmak”, “okulu asmak”, “okuldan kaçmak”, “devamsızlık yapmak”, “okuldan yok olmak”, “ders asmak” vb. biçimlerde toplum içerisinde ve öğrenciler arasında kullanılan bütün deyimler gerçekte okul devamsızlığının bir ifadesidir (Reid, 1999). Günlük yaşam içerisinde en çok kullanılan kavramlar “okuldan kaçma” ve “devamsızlık” ifadeleridir. Bu ifadelerin mantıksal analizi yapıldığında, okuldan kaçmanın, öğrenci okula geldikten sonra gerçekleşen, devamsızlığın

ise, okula gelmeden gerçekleşen eylemler olduğu düşünülebilir. Ancak, her iki kavramda da öğrencinin gerçekleştirdiği eylemde derse ya da derslere girmediğinin unutulmaması gereklidir. Öğrencinin derse girmeme nedenleriyle ilgili etmenler ise çok çeşitli biçimlerde olabilir.

Araştırmada kavramsal bütünlüğün sağlanabilmesi açısından “devamsızlık” ifadesinin kullanılması tercih edilmiştir.

İngiliz alanyazınında okula devamsızlık, çocukların normal gelişim evresinde meydana gelen ve yaramazca yapılan bir doğal davranış olarak ifade edilmektedir. Okul devamsızlığı ile ergenlik dönemi arasında da doğrusal bir ilişki kurulmaktadır (Reid, 1999, 1).

Stoll (1990) devamsızlığı, “meşru bir nedeni olmadan okulda bulunmama” olarak tanımlamaktadır. Webber (2004) ise, “bir gencin okul dönemi içerisinde mazeretsiz olarak okulda bulunmamayı sürdürmesi” şeklinde bir ifade ile devamsızlığı tanımlamıştır. Bu tanımlama basit bir anahtar terime sahip olmakla birlikte, tartışmalı görülmektedir. Atkinson, Halsey, Wilkin ve Kinder (2000) okulda bulunmamanın kapsamıyla ilgili olarak, yalnız bir dersten, birkaç haftaya kadar okulda bulunmama arasındaki farklılığa dikkat çekmektedirler. Whitney (1994) ise tanımlamada belirtilen devamsızlık için, yasal nedenler bakımından okullar arasında değişiklikler olabileceğine, mazeretli ve mazeretsiz devamsızlıkların ölçütlerinin de farklı olabileceğine dikkat çekmektedir (Akt; Edward ve Malcom, 2004).

Yapılan literatür incelemelerinde devamsızlık iki tür olarak belirlenmiştir. Birincisi “alışkanlık” haline gelen, ikincisi ise “sürekli” hale gelen devamsızlıktır. Ohio yasalarına göre, alışkanlık haline gelen devamsızlık, öğrencinin beş ya da daha fazla gün okuldan kaçması, sürekli hale gelen devamsızlık ise yedi ya da daha fazla gün okuldan kaçma olarak tanımlanmıştır (Clifford, 2005). Minnesota Aile Merkezi (PACER, 2000) tarafından şöyle bir sınıflandırma yapılmıştır: Bir öğretim yılı içinde, üç ya da daha fazla günde, üç veya daha fazla ders saatinde mazeretsiz olarak okulda bulunmamayı sürekli devamsızlık; enaz yedi gün olmak üzere, bir ya da daha fazla ders saati boyunca mazeretsiz olarak okulda bulunmamayı da alışkanlık haline gelmiş devamsızlık olarak tanımlamıştır. Ancak tanımlamalarda verilen süreler çok ayırt edici görünmemektedir. Bu nedenle çalışma içerisinde böyle bir ayırım yapılmamıştır.

Bu çalışmada kullanılan devamsızlık ifadesi, öğrencinin okul tarafından 20.05.2006 tarih ve 26173 sayılı yönetmelikte belirtilen (kaza, ölüm, doğal afet, yangın, göz altına alınma, tutuklanma, uzun süreli tedavi) nedenler dışında geçerli olarak kabul edilmeyen herhangi bir nedenden dolayı okula gelmemesi ya da derslere girmemesi olarak kullanılmıştır.

Devamsızlığın Nedenleri

Kuramsal olarak okul, bulunduğu ülkenin yasaları ile işleyen, bu yasaların görmeyi arzuladığı bireyleri yetiştiren, kendisi ve toplumu ile uyumlu bireyler yetiştirmeyi hedefler. Bir birey olarak gelişmekte olan öğrenci, zihinsel alanı başta olmak üzere gelişiminin tüm alanlarında okul ile çok yakından etkileşim içerisinde bulunur. Bu etkileşim eğitim ve öğretim sürecinin temelini oluşturur. Bu nedenle öğrencinin okula yönelik duyguları ve bakış açısı eğitim ve öğretimi dolaylı ya da dolaysız olarak etkileyen bir etmen olarak ortaya çıkmaktadır (Nil, 2005).

Çalışma kapsamında öğrencinin okula yönelik olumsuz duyguları önplana çıkmaktadır. Okula yönelik olumsuz duygular, okula gelmek istememe, derslerde öğretmeni dinlememe, derslerde hiç konuşmama, derslere katılmama vb. biçimlerde kendisini göstermektedir. Okula yönelik olumsuz duyguları olan öğrencilerde fırsat bulduklarında okuldan kaçma eğilimleri bulunmaktadır (Nil, 2005). Devamsızlık bir öğrencinin okula yönelik olumsuz duygularının bir belirtisi olmakla birlikte tek başına bir etmen değildir. Birçok etmenin birlikte ya da tek başına bulunması, öğrencinin okuldan uzaklaşmasına veya devamsızlık yapmasına neden olabilmektedir. Bu duygular öğrenciden, aileden, okuldan ya da toplumdan kaynaklanıyor olabilir.

Reid (1999); Osler, Street, Lall ve Vincent (2002); Baker, Sigmon, Nugent (2001); Capps (2003); Crew (2000) ve Clifford (2005) gibi yazarlara göre, devamsızlık, gençlerin geleceğini olumsuz olarak etkileyen en büyük problemlerden biri olarak nitelendirilmektedir. Öğrencilerin okula devam etmemeleri, okullardan daha geniş uzantıları olan bir problemdir. Bu problem öğrencinin kendisini, ailesini ve toplumu etkilemektedir.

Devamsızlık yapan öğrencilerin çoğu dünyayı karmaşık ve kararsız bir bakış açısı ile görmektedirler. Birçoğu zayıf aile yapısı, şiddetli anlaşmazlıklar olan ve görevlerini tam olarak yerine getirmeyen ailelerden gelmektedir. Okul yaşantılarında ise akademik cesaretleri fazla bulunmamakta, düşük özgüvenli, akranlarıyla ve okul personeliyle olumlu ilişkiler kurmakta zorlanan bir durum ortaya koymaktadırlar. Amerikan Eğitim Bakanlığı Sekreteri Richard Riley'e göre devamsızlık, gençlerin umutlarının tükendiğinin ilk belirtisidir. Bu umutların yeniden canlandırılması için okullar aracılık yapmalıdır. Güçlü devam politikaları benimsenmeli, ilan edilmeli ve uygulanmalıdır. Öğrencilere ve ailelerine, geçerli nedenleri olmadan öğrencinin devamsızlığına hoşgörü gösterilmeyeceği belirtilmelidir. Verilebilecek en önemli ileti, okul gitmeyen öğrencilerle birilerinin ilgilendiği ve onun başarısının okul için, dolayısıyla toplum için önemli olduğunun gösterilebilmesidir (Capps, 2004, 1).

Okula devamsızlığın nedenleri, araştırmadan araştırmaya, bölgeden bölgeye değişebilmektedir. Fakat, bu nedenler arasından birkaç faktörün ortak olduğu görülmektedir. Çocukların devamsızlık nedenlerinden en önemlilerinden birisi "okulu sevmemeleri"dir.

Bununla birlikte çocukların devamsızlık nedeni olarak bulunan eğitimsel nedenler okuldan okula da değişebilmektedir. Sevamsızlığa neden olan bir başka etmen de “zorbalık” (bullying) dir. Zorbalık, bir okulda meydana gelen okuldan kaçma olayları için çok önemli bir neden olarak görülmektedir. Ayrıca, okul devamsızlığı için evrensel bir nedendir (Reid, 1999, 3). Çınkır ve Kepenekçi (2003, 250) yaptıkları araştırmada, eğitimcilere göre liselerdeki zorbalık davranışlarını incelemişlerdir. Çalışmada zorbalığın, mağdurun gerek akademik başarısı, gerekse psikolojisi üzerinde olumsuz etkileri olduğu ve bunun sonucunda öğrencinin okulu sevmemesine yol açtığı, buna bağlı olarak da öğrencinin devamsızlık yaptığını ifade etmektedirler.

Yapılan birçok araştırmaya göre, devamsızlık olaylarının ana nedenleri dört başlıkta toplanmaktadır. Bunlar (Reid, 1999, 3): (1) Program (2) Niteliksiz öğretim (3) Yetersiz öğretmen-öğrenci ilişkileri (4) Akran grupları ile olan ilişkilerdir.

Brown ve arkadaşları (1990), ergenlerin, ana-babaları veya diğer yetişkinlerle geçirdikleri zamanın yaklaşık iki katını akranları ile geçirdiklerini belirtmektedir. Akranlarınca kabul edilme, beğenilme ve onlara uyum sağlama ergenler için çok önemlidir. O nedenlerle bazen gençler yalnızca “arkadaşlarına uyum sağlamak” amacıyla istenmeyen davranışlar da gösterebilmektedirler. Akran grubunun kontrolüne girmek akran baskısını da beraberinde getirmektedir (Akt; Esen, 2003,67). Esen tarafından geliştirilen “akran baskısı ölçeğinde”, “arkadaşlarım okuldan kaçmam için baskı yaparlar” maddesi en önemli ve anlamlı maddelerden birisi olarak ve doğrudan akran baskısı faktörü olarak ortaya çıkmıştır (Esen, 2003,67).

Devamsızlığın okul dışındaki önemli nedenlerinden biri de “aile ilişkileri”dir. Ailelerin öncelikli sorumluluğu, çocuklarının düzenli olarak okula devamlarını sağlamaktır. Evdeki koşullar, çocuğun devamı ve zamanında okula gitmesi konusunda çocuk üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Eğitimle ilgili zayıf aile denetimi ve kararlılıktaki eksiklik okul devamsızlığının belki de arkasındaki en önemli faktördür. Yapılan bir çalışmanın bulgularına göre, devamsızlık yapan öğrencilerin % 44’ü ailesinin devamsızlık yaptığını bildiklerini ifade etmektedir. Bazı aileler de mazeretsiz olarak devamsızlığa göz yummaktadır. Örneğin, ailelerin alışveriş gezileri, kardeşlerine bakmalarını isteme ya da ev dışındaki sorumlulukların fazla verilmesi gibi nedenler ailelerin bilgisi dahilinde bulunmaktadır (Reid, 1999, 3).

Kinder, Wakefield ve Wilkin (1996) 160 öğrenci ile yaptıkları görüşme sonunda devamsızlık ile ilgili nedenleri aşağıdaki şekilde sıralamışlardır (Akt; Edward ve Malcom, 2004):

- Arkadaşlarının ya da akranlarının etkisi (okuldan kaçmaya özendirme),
- Öğretmenlerle ilişkilerin iyi olmaması,

- Öğretim programının yeterince iyi olmaması,
- Aile etmenleri, anne-babanın davranışları, aile problemleri,
- Okulda şiddet olayları (dayak vb.) yaşama,
- Sınıftaki koşulların iyi olmaması (öğretmenin kontrol yetersizliği, öğrencinin kendi öğrenme yetenekleriyle ilgili problemler vb.).

Okullardaki uzmanların görüşlerini eğitim ve sosyal yardım servislerinin verilerini analiz eden Kinder, Harland, Wilkin ve Wakefield (1995), devamsızlığa etki eden etmenleri (1) kişisel, (2) ailesel ve toplumsal, (3) okuldan kaynaklanan etmenler olarak üç kategoriye ayırmışlardır (Akt; Edward ve Malcom, 2004): (1) Kişisel etmenler: Özsaygı eksikliği, sosyal beceri eksikliği, kendine güven eksikliği, akranlarıyla ilişkilerde zayıf olma, akademik yeteneklerde eksiklik, özel gereksinimler, kendini bir işe yoğunlaştırma ve kendini yönetebilme yeteneklerinde eksiklik olarak belirtmektedirler. (2) Ailesel ve toplumsal etmenler: Ailenin devamsızlığa göz yumması, eğitime önem vermeme, aile içi problemler, yetersiz yada kötü anneyabalık, ekonomik gereksinimler, toplum içinde özsaygının eksikliği olarak ifade edilmektedir. (3) Okuldan kaynaklanan etmenler: D evam ve devamsızlıkla ilgili tanımlamaların yeterince iyi yapılmaması, öğretmen ve akranlarla olan ilişkiler, okula bağlı problemler ve öğretim programı şeklinde belirtilmiştir.

Kinder ve Wilkin'in (1998) yaptıkları bir başka çalışmada ise, devamsız öğrencilerin aileleriyle yapılan görüşmelerde, çocukların okul devamsızlık nedenleri; akran baskısı ve şiddet, okuldan sıkılma, öğretmenlerle ilişkiler, okuldaki disiplin eksikliği ve ailenin etkisi şeklinde belirtilmiştir. Osler, Street, Lall ve Vincent (2002) tarafından yapılan bir çalışmada da öğrencilerin ergenlik dönemiyle ilgili problemlere ve okuldan soğuma, kendini beğenmeme gibi nedenlere dikkat çekilmiştir (Akt; Edward ve Malcom, 2004).

Okula devamsızlık kararlarını genellikle öğrencinin kendisi vermektedir. Devamsızlıkla ilgili olarak yapılan bir araştırmaya göre, öğrencilerin okuldan kaçma kararını almalarını etkileyen temel faktörler; can sıkıntısı, okuldaki ilgi alanlarının azlığı, gereksiz dersler, cezalandırmalar, öğretmenlerle olan kötü ilişkiler olarak belirtilmiştir. Bunların yanında, okulda arkadaş sahibi olamama, okula devam etmek için bir neden görememe ve okul içinde sosyal olarak yalnız kalma da okuldan kaçma nedenleri olarak gösterilmektedir (De Kalb, 1999; Starr, 2002).

Devamsızlık nedenleri ile ilgili temel etmenlerin neler olduğuna genel olarak bakıldığında, devamsızlığı önleme birimlerinde elde edilen bulgulara göre, okul

devamsızlığıyla ilgili dört ana etmen vardır. Bunlar (Baker, Sigmon ve Nugent, 2001; Morgan, 2004); (1) Aile etmenleri (2) Okul etmenleri (3) Ekonomik etmenler (4) Öğrenci etmenleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu etmenler incelendiğinde:

- (1) Aile etmenleri: Bu etmenler, aile denetimi ya da rehberliğinin eksik olması, ev içi şiddet olayları, evde uyuşturucu ve alkol gibi zararlı alışkanlıkların olması, okula devamlı ilgili yasalardaki eksikliklerin bilinmesi ve eğitime karşı farklı yaklaşımların bulunmasını içermektedir.
- (2) Okul etmenleri: Bu etmenler, okul iklimiyle ilgili (yöneticilerin, öğretmenlerin, diğer öğrencilerin tutumları ve okul büyüklüğü gibi) sorunları, öğrencilerin öğrenme biçimleri ve kültürel çeşitliliğinin bütünleştirilebilmesindeki güçlükleri içermektedir. Okullarda çoğunlukla kronik okul asma olaylarına karşı tutarsız uygulamalar bulunmaktadır ve bu nedenle okuldan kaçan gençler için anlamlı sonuçlar ortaya çıkarılamamaktadır.
- (3) Ekonomik etmenler: Bu etmenler de şunları kapsamaktadır; çalışmakta olan öğrenciler, tek anne veya babalı aileler, yüksek oranda değişkenlik, çok yönlü iş sahibi aileler, para kazanmak için sürekli yer değiştirme ve çocuk bakımı vb.
- (4) Öğrenci etmenleri: Bu etmenler, uyuşturucu ve alkol alışkanlıkları, okuldan kaçma ile ilgili yasaların yeterince iyi bilinmemesi, sosyal yeterliklerdeki eksiklikler, akıl sağlığındaki güçlükler ve fiziksel sağlığın zayıf olmasını içermektedir.

Özellikle vurgulanmamış olsa da, devamsızlık yapan öğrenciler üzerinde, içinde bulunduğu toplumun önemli bir etkisi bulunmaktadır. Bu toplumsal etmenler yukarıda sayılan dört alanda toplanmaktadır. Örneğin, ekonomik şartlar ve farklı kültürlere dayalı olarak eğitime karşı olan tutumlar da toplumun öğrenci üzerindeki etkisini gösteren önemli faktörlerdir (Baker, Sigmon ve Nugent, 2001).

Öğrenci devamsızlığı ile ilgili olarak, Türkiye’de Kadı tarafından 2000 yılında yapılan “Adana İli Merkez İlçelerindeki İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Sürekli Devamsızlık Nedenleri” isimli araştırmada devamsızlık nedenleri ile ilgili olarak şu sonuçlar bulunmuştur: a) Okuldan kaynaklanan nedenler; okul-veli işbirliğinin sağlanamaması, öğrencinin bir veya birden fazla sınıf tekrarı yapması, rehber öğretmenin ve rehberlik çalışmalarının yeterli olmaması. b) Öğrencilerin ailelerinden kaynaklanan nedenler; ailelerin ekonomik olanaksızlıkları nedeniyle çocukların işgücünden yararlanması, ailenin çocuğuyla yakından ilgilenmemesi ve sorunlarını paylaşmaması, mevsimlik işlerde çalışan ailelerin çocuklarını da yanlarında götürmek istemeleri. c) Öğrencilerin kendi kişisel problemlerinden kaynaklanan nedenler; öğrencinin okula devamını etkileyen zihinsel ve bedensel engelinin olması, öğrencinin kendisini yaşça ve bedence okula gidemeyecek kadar büyümüş olduğunu düşünmesi, öğrencinin psikolojik bir rahatsızlığının olması. d) Öğrencilerin arkadaş grubu ve çevresinden kaynaklanan nedenler; oturlan mahallenin sosyo-kültürel düzeyinin düşük olması, okuma yaşında olup okumayan ve dışarıda çalışan çocuklarla arkadaşlık edilmesi, okulunu yarım bırakmış kişilerle arkadaşlık edilmesi. e) Öğrencilerin cinsiyet farkından kaynaklanan nedenler; erkek çocukların

işgücünden faydalanılması ve aileye gelir getirmesi için çalıştırılması, kız çocukların okuma yazma öğrenmesinin yeterli görülmesi, ailede çocuk okutulacak ise erkek çocukların okumasına öncelik verilmesi. f) Diğer nedenler; devamsızlık konusunda yasal yaptırımın az ve yetersiz olması, öğrencilerin nüfusa geç yazdırılması ve fiziksel olarak yaşlarından büyük olması, milli eğitimin tüm birimlerinde devam-takip uygulamasıyla ilgili duyarsızlığın olmasıdır.

Yine, 2001-2002 eğitim-öğretim yılında Erzurum'da yapılan bir araştırmada da Adana'da yapılan sürekli devamsızlıkla ilgili araştırma sonuçlarına paralel sonuçlar elde edilmiştir (Karataş, 2003, 49).

Yurtbay ve Dönmez'in (2005) devamsızlık yapmayı alışkanlık haline getirmiş lise öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmada ise devamsızlık nedenleri arasında %54 ile "can sıkıntısı" ilk sırayı almıştır. Bunu "arkadaşlarla gezme ve derslerin boş geçmesi izlemektedir.

Yukarıda verilen araştırma sonuçları da göstermektedir ki, bir öğrencinin olarak devamsızlık yapmasının tek bir nedeni yoktur. Bu nedenler çok yönlü ve birbiriyle sıkı sıkıya bağlantılıdır. Bu nedenlerden yalnız bir tanesine odaklanmak ve onu çözümlmeye çalışmak mantıklı bir yaklaşım olarak görülmemektedir. Tüm yönleriyle birlikte, bir bütün olarak çözüm yolu aramak ve buna göre politikaları belirlemek gereklidir. Bu politikaların belirlenmesinde tüm tarafların yani, öğrenci, öğretmen, aile, okul, yerel yönetim, yasa uygulayıcıları, danışmanlar, sosyal hizmet uzmanları ve diğer tüm ilgililer birlikte hareket etmelidirler.

Devamsızlık Yapma Riski Bulunan Çocuklar

Düşük akademik başarı, suça yönelim, düşük özsaygı, yoksulluk, aile içi sorunlar gibi nedenlerle okulu terk etme durumunda olan öğrenciler, genel olarak risk altındaki öğrenciler olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım biraz açıldığında şu özellikler dikkati çekmektedir: Öğrenciler okul etkinliklerine katılma eğiliminde değildirler, kendilerini okula ait hissetmezler, disiplin ve devam sorunları vardır, düşünmeden ve tepkisel davranırlar, arkadaş ilişkilerinde sorunlar yaşamaktadırlar. Bu nedenle öğretmenlerin risk altındaki öğrenci davranışlarının belirtileri konusunda iyi bir eğitimden geçirilmiş olmasının okul ve yöneticilerinin bu tür öğrencilerin gereksinimlerinin karşılanması konusunda gereken duyarlılığı göstermesinin önemi sık sık vurgulanmalıdır (Aydın, 2006).

Bazı durumlarda çocukların okul devamsızlığı yapma ihtimali yüksek olmaktadır. Her an okuldan ayrılma ya da devamsızlık yapma durumunda kalabilmektedirler. Bu tür bir durumda olma ihtimali olan çocukların okuldan uzaklaşmaları için birçok neden üst üste gelebilmekte ya da bir tanesi çocuğu okuldan uzaklaştırabilmektedir. Bu durumlar şunlardır (Reid, 1999, 45): · Anne, baba ya da kardeşlerinde okul devamı zayıf olanlar,

- Anne babası yeni ayrılanlar,
- Okulun bulunduğu bölgeye yeni taşınanlar,
- Okula öğretim dönemi ortasında gelenler,
- Son zamanlarda okul zamanlarının çoğunu hasta olarak geçirenler,
- Okulla ilgili yetenekleri ve performansı zayıf olanlar,
- Okulda tedirgin edilip, zorbalığa ve şiddete maruz kalanlar,
- Sürekli rahatsız edici davranışlar gösterenler,
- Okulda sürekli dışlananlar,
- Ailesinde şiddetli ekonomik sıkıntı yaşayanlar,
- Sınav baskısı yaşayanlar,
- Çekingen ve içe kapanık olanlar,
- Ev ödevlerini yapmakta sıkıntı yaşayanlar,
- Geçerli bir nedeni olmadan okula/derse geç kalanlar,
- Okul dışında birçok sorunla karşılaşanlar.

Yukarıda da görüldüğü gibi öğrencilerin devamsızlık yapma riskini arttıran birçok neden bulunmaktadır. Bu nedenler okul sistemlerinde her zaman bulunacaktır. Önemli olan öncelikle okullarda bulunan rehberlik servislerinin daha etkili çalışmalarını ve öğretmenlerin daha duyarlı olmalarını sağlamaktır. Öğrencileri sürekli gözlemleyebilen kişiler olarak öğretmenler rehber öğretmenlerle ve okul yönetimiyle işbirliği içerisinde olmalı, böylelikle sorun süregelen bir hal almadan çözümlenmeye çalışılmalıdır.

Devamsızlığın Etkileri

Devamsızlık birçok yönleri bulunan bir kavramdır. Bu yönlerden biri okula devamsızlık eyleminin yarattığı etkilerdir. Okula devamsızlık öğrencilere, okullara ve topluma çok sayıda problem yaratmaktadır. Bu problemlerin sonuçlarının etkileri de büyük olmaktadır (Morgan, 2004). Bu etkiler incelendiğinde, devamsız öğrenci üzerindeki etkileri, okul personeli üzerindeki etkileri, okula düzenli devam eden diğer öğrenciler üzerindeki etkileri ve tüm okul üzerindeki etkileri olarak ayırmak olanaklıdır.

1. *Devamsızlığın, devamsız öğrenci üzerindeki etkisi*

Malcolm, Thorpe ve Lowden'a (1996) göre bu etkiler incelendiğinde; okula devamsızlığın öğrenci üzerindeki en temel etkisi, öğrencinin öğrenme yeteneklerini zayıflatmasıdır. Bu etki, özellikle matematik gibi ardıl olarak işlenen ve birbirine bağlı dersler

açısından daha belirgin olarak gözlenmektedir. Belirli dersleri kaçıran öğrenci diğer konuları öğrenmekte zorlanmakta ve daha fazla çaba harcamak zorunda kalmaktadır. Minneapolis'te yapılan araştırmaya göre % 95 ve üzeri devam oranı bulunan öğrencilerin akademik başarı düzeyleri, % 85 oranında devam oranı olan öğrencilere göre birkaç kat daha fazla bulunmuştur (Morgan, 2004). Margaret'in (1997) 387 öğrenci üzerinde yapmış olduğu araştırmada, okula düzenli devam ile öğrencilerin sınav notlarının yüksekliği arasında olumlu yönde yüksek bir ilişki bulunmuştur. Öğrenme gerçekleşmediğinde ise dersten daha fazla soğumakta ve başarısız olmaktadır. Bu sonuçlara göre okula devamın öğrenci başarısı için önemli bir faktör olduğu ifade edilebilir. Okuldan kaçmanın diğer etkileri ise şunlardır (Margaret, 1997);

- Çocuğun disiplin ve sorumluluk anlayışı temelini sağlam oluşmaması,
- Gelecekteki devam durumlarını etkilemesi, kötü iş yapma alışkanlığı kazandırarak ilerideki iş yaşantısında düzenini kuramaması,
- Davranış problemleri yaşaması,
- Çocuğun sağlıklı ilişkiler kurmasına engel olması,
- Çocuğun eğitim sürecinden ayrılma olasılığının artması (Wagner, Dunkake ve Weiss, 2004)

Bir başka kaynağa göre ise devamsızlığın, devamsızlık yapan öğrenci üzerindeki etkileri şunlardır (<http://www.ci.traverse-city.mi.us/Truancy>, 2005);

- Öğrenme yeteneklerinde azalma,
- Dükkan, araba soyma, şiddet vb. günlük suçlara katılma,
- Okulu yarıda bırakma,
- Refah düzeyinde 2.5 kat daha fazla azalma,
- Çetelere katılma,
- Okulla ilgili çalışmalara katılmak için daha fazla çabalama,
- Sınıfta kalma,
- Yükseköğrenime gidememe riski

2. Okul devamsızlığının personel üzerindeki etkisi

Okullarda çalışan personel arasında en çok etkilenen sınıflarda ders işleyen öğretmenler olmaktadır. Özellikle yeni başlayan ve deneyimsiz olan öğretmenler bu durumdan daha fazla etkilenmektedirler. Bu etkilenmeler şunlardır (Malcolm, Thorpe ve Lowden, 1996);

- Öğretmenler, sınıfa dönen okul kaçkınlarını hayal kırıklığına uğratmamak ve diğerlerine yetişmelerini sağlamak için eski konulara tekrar dönmek durumunda kalmaktadırlar.
- Öğrencileri yeniden eğitime kazandırmak çok fazla zaman almaktadır.
- Sınıf içerisindeki düzen ve yapılan rutin işler bozulmaktadır.

3. Devamsızlığın diğer öğrenciler üzerindeki etkisi

Devamsızlık, yalnız okula devam etmeyen öğrenciyi değil, okulun diğer öğrencilerini de etkilemektedir. Malcolm, Thorpe ve Lowden'e (1996) göre bu etkiler şöyledir: · Devamsız öğrenciler diğerlerine de kötü örnek olmakta ve onları

özendirmektedir. · Okul disiplin sistemine ve sorumluluklarına karşı bir yaklaşım oluşmaktadır. · Toplumdaki okul imajı kötü biçimde etkilenmektedir.

4. Devamsızlığın tüm okul üzerindeki etkileri Devamsızlık eğer önemli bir problem haline gelirse bunun etkileri tüm okula

yayılabilmektedir. Malcolm, Thorpe ve Lowden (1996)'e göre bu etkiler;

- Okulun adına zarar gelmesi,
- Okulun toplum içerisindeki imajının zedelenmesi,
- Okulun ulusal sınavlarda gösterdiği performansın azalması,
- Okulun uyguladığı programların verimliliğinin düşmesi ve fonların boşa harcanmasıdır.

Ayrıca, devamsızlık oranlarının artması aynı zamanda toplum içerisinde işlenen suç oranlarının ve dolayısıyla suça maruz kalan kişi sayısının da artmasına yol açmaktadır. Bununla birlikte, işlenen suçların artması bunların topluma olan maliyetlerinin de artmasına neden olmakta, toplumun refah ve huzur düzeyine olan olumsuz etkilerini de arttırmaktadır (<http://www.ci.tra.verse-city.mi.us/Truancy>, 2005).

Sonuç olarak bakıldığında, devamsızlık tüm toplumu etkileyen bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Öğrencinin okul ortamında alacağı özdisiplin ve topluma uyma davranışı özellikleri çocuğa okulda kazandırılmamış olmakta ve öğrenci bunun uzun dönemli etkilerini yetişkinlikte yaşamaktadır.

Devamsızlığın Ekonomik Boyutu

Devamsızlığın öğrencinin kendisi de dahil olmak üzere çeşitli kesimlere değişik etkileri bulunmaktadır. Bu etkiler bir önceki başlık altında incelenmiştir. Bu başlık altında ise okuldan

kaçmanın ekonomik olarak etkileri ve bunun boyutları incelenecektir.

Devamsızlık her şeyden önce öğrencinin ailesi için maddi bir yük getirmektedir. Normal şartlarda ailenin eğitim için yapmış olduğu harcamalar, çocuğun okuldan kaçarak başarısız olması ve sınıf tekrarı yapması nedeniyle ikiye katlanmaktadır. Ailenin çocuğun okulu için yaptığı harcamalar, giyim, eğitim araç ve gereçleri, yol harcamaları, harçlıkları vb. harcamaları en basit olarak yapılan eğitim harcamalarıdır. Okula devam etmeyen öğrenci için olabilecek en düşük maliyet hesabını bu şekilde yapmak mümkündür. Ayrıca, sınıf tekrarı durumunda öğrencinin ailesinin yapmış olduğu ikinci harcamanın, başka tür ihtiyaçlara ya da yatırıma dönük olarak kullanılabilme durumunda elde edilecek olan gelir veya faydanın da kaybedilmesi söz konusu olabilmektedir. Bunların dışında öğrenciler zamanın çoğunu ortaöğretime ayırarak, bir işe girerek para kazanma olanağından da yoksun kalmaktadırlar. Bu anlamda da bir fırsat maliyeti ortaya çıkmaktadır (Tural, 1998, 245). Bunlarla birlikte devletin ya da okulun bir öğrenci için yapmış olduğu harcamalar da bu maliyete eklenebilir.

Okul devamsızlığının maliyeti konusunda çok kesin bir bedel belirlemek kolay değildir. Amerikan Gençlik Suçlarını Önleme Birliği (OJJDP)'ye göre okuldan kaçmanın ekonomik etkilerinin ölçülebilmesi için en az dört yöntem kullanılabilir. Bunlar:

- Düşük eğitilmiş işgücü,
- İstenmeyen özelliklere sahip gençlerin işyerlerinden çaldıkları,
- Gündüz işlenen yüksek orandaki suçlar,
- Sosyal servislerin, ailelerin ve diğer birimlerin ödedikleri bedeller.

OJJDP'ye göre devamsızlığın ekonomik etkileri farklı boyutların hesaplanması ile ortaya konulmaktadır. Bunlar, öğrencinin okula devam etmeyerek normalde alması gereken eğitimi tam olarak almayıp, eğitim düzeyini ve niteliğini düşürerek, düşük nitelikli bir işgücü konumuna gelmesi; eğitim sayesinde edineceği olumlu davranışları kazanmadan toplumda istenmeyen özellikleri alması ve bunun etkisi ile suça daha çok eğilimli olması, dolayısıyla hırsızlık vb. olaylara karışarak hem kendine hem de topluma zarar vermesi; öğrencinin bu davranışlarının önlenmesi amacı ile ihtiyaç duyulan önleme ve azaltmaya yönelik programların oluşturulması için bütçe ayrılması, yeni birimler kurulması ya da var olanların daha fazla çalışmak durumunda kalması. Tüm bu çalışmalar için yapılan harcamalar dikkate alındığında ortaya oldukça yüksek maliyetler çıkmaktadır.

1996-1997 öğretim yılında, Washington Eyalet Meclisi'nin okullardaki devamsızlıklarla mücadele için ayırmış olduğu para 1.5 milyon dolardır. Okul bölgeleri her bir devamsız öğrenci için yaklaşık olarak 128 dolar harcamaktadır. 1996-1997 öğretim yılında 150 okul,

okula devam etmeyen öğrencilerle mücadele edebilmek için fon ayrılmasını istemişlerdir.

Seattle Okul Bölgesindeki 11 okuldaki

1.740 okul kaçını için ayrılan para 223.191 dolar olmuştur. Ancak bu paraların yalnızca bütçeden ayrılan ve kayıtlarda görülebilen kısmı olduğu ve okuldan kaçmanın engellenmesi için birçok kişi, kurum ve ailenin harcanan çabaları, masraflarının da eklenmesi gerektiği hatırlanmalıdır. Yine bu çalışmalar için harcanan paraların, bunlar için harcanmayıp daha yararlı başka işler için kullanılabileceği ve bunun da bir kayıp olduğu bilinmelidir (Burley ve Harding, 1998).

2001 öğretim yılında Fayette Bölgesi raporlarına göre, kamu okullarında mazeretli ve mazeretsiz olarak devamsızlık yapan öğrenci sayısının bir yıl içerisindeki toplamı (tüm düzeylerde; ilk, orta, lise ve diğer alternatif okullar dahil) 41.413'tür. Bunların toplam devamsızlık yapma sayıları da 157.186'dır. Fayette Bölgesi her bir öğrenci için bir devamsızlık durumunda 12 dolar kaybetmektedir. Bölgenin 2001 yılı için kaybetmiş olduğu toplam miktar 1.886.232 dolardır (<http://www.lexingtonprosecutor.com/school1.htm>).

Yukarıda verilen bilgiler de göstermektedir ki okul devamsızlığının hem birey hem de toplum için maliyeti ciddi boyutlarda olmaktadır. Bu nedenle devamsızlık üzerinde ciddi şekilde durulması gerekir.

Türkiye'de Devamsızlıkla İlgili Yasal Durum

Türkiye'de, ilköğretim kademesinde, okulların öğretime açık olduğu süre içerisinde öğrencilerin okula devam etmesi zorunludur (1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu -Değişik 16.06.1983 tarih 2842 sayılı kanun ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu -Değişik 16.08.1997 tarih 4306 sayılı kanun). Ortaöğretim ise, 15-17 yaş grubunu kapsayan, öğrencilere bir meslek kazandırmayı ve onları yükseköğretim kurumlarına hazırlamayı amaçlayan bir eğitim devresidir (Fidan, Erden, 1998, 218).

Orta öğretim kademesinde okula kaydını yaptıran birey artık bir öğrencidir ve okulun kurallarına uyarak düzenli biçimde devam etmek durumundadır. 19/10/2005 tarih ve 25971 sayılı (Değişik: 20.05.2006 tarih ve 26173 sayılı) Millî Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği'nin Devam-Devamsızlıkla ilgili 40. maddesine göre, öğrenciler okula devam etmek zorundadırlar. Yönetmeliğin devamsızlıkla ilgili hükümleri şöyledir :

Madde 40 – Öğrenciler okula devam etmek zorundadır. Öğrencilerin devamsızlığı hesaplanırken normal öğretim yapılan okullarda sabah ve öğleden sonraki süreler yarımşar gün, ikili öğretim yapan okullarda bu süreler bir gün sayılır.

Devamsızlığı bulunan öğrencilerle ilgili olarak aşağıdaki hükümler doğrultusunda işlem yapılır;
a) İlk derse girmeyenler ile ilk derse girdiği halde arada bir veya daha fazla derse

girmeyen öğrencilerin devamsızlığı yarım gün sayılır. Devamsızlık hesaplanırken iki yarım gün bir gün kabul edilir. b) Ders yılı içinde toplam 20 gün okula özürsüz olarak devam etmeyen öğrenciler, notları ne olursa olsun başarısız sayılır. c) (Değişik:20.5.2006/26173 RG) Özürlü ve özürsüz devamsızlıklar ile okul yönetimince verilen izinlerin toplamı 45 günü aşamaz. Kaza, ölüm, doğal afet, yangın, göz altına alınma, tutuklanma ve uzun süreli tedaviyi gerektiren hastalık nedeniyle yapılan devamsızlıkların özürlü devamsızlıktan sayılabilmesi için özrün, resmî kurumdan alınacak belge veya resmî/özel sağlık kurum veya kuruluşlarınca düzenlenecek raporla belgelendirilmesi ve özrü takip eden 7 iş günü içinde okul yönetimine bildirilmesi gerekir. Zorunluluk hâllerinde özrün bildirim süresi okul yönetimince uzatılabilir. d) (Değişik:20.5.2006/26173 RG) Doğal afet, yangın, sağlık kurulu raporuna dayalı uzun süreli tedaviyi gerektiren hastalık, göz altına alınma ve tutuklanma gibi nedenlerle özürlü ve özürsüz devamsızlık süresini aşan öğrenciler; 1) Özrünü belgelendirmek 2) İki dönem notu almış bulunmak, kaydıyla devam süresini dolduran öğrenciler gibi işleme tabi tutulur. e) Yurt içinde ve yurt dışında, bilim, tiyatro, spor, müzik, folklor, beceri yarışması ve benzeri eğitimikültürel faaliyetlere ve bunların hazırlık çalışmalarına katılan öğrenciler, okula devam edemedikleri süre için izinli sayılırlar ve bu süre devamsızlıktan sayılmaz. Yurt içindeki faaliyetlere katılan öğrencilere il/ilçe milli eğitim müdürlüklerince, yurt dışındaki faaliyetlere katılan öğrencilere ise mahallin mülki idari amirliklerince izin verilir. Bu öğrencilerin başarı durumlarının belirlenebilmesi için iki dönem notu almış olmaları gerekir. f) Yetiştirme programlarına devam zorunludur. Yetiştirme programlarına devam etmek zorunda oldukları toplam ders saatinin özürlü ve özürsüz olarak altıda biri kadar devam etmeyen öğrenciler, notları ne olursa olsun başarısız sayılırlar.

Yönetmelik incelendiğinde devamsızlıkla ilgili olarak öğrencilere verilen hakkın 1995 yılında çıkartılmış olan 22395 sayılı yönetmeliğe göre daha da arttırıldığı görülmektedir. Bu durumun öğrencileri daha fazla devamsızlık yapmaya özendirdiği söylenebilir. Bir öğrenci dönem sınavları ile ilgili görevlerini yerine getirdiği takdirde devamsızlıktan kalması güçleşmektedir. Bu sürenin uzatılmasının arkasında yatan bir başka neden de lise son sınıfta ÖSS'ye giren öğrencilerin sınavlara daha iyi hazırlanabilmeleri için olanak sağlanması da olabilir.

Yapılan görüşmelerde, yasal uygulamalardaki tutarsızlıkların öğrenciyi devamsızlığa özendirdiği müdür yardımcıları tarafından ifade edilmiştir. Derslere devam etmeyip sınıfta kalanlar, dönem sonunda 20 gün kursa giderek sınıf geçmektedirler. Bu durum diğer öğrenciler arasında da rahatsızlık yaratmaktadır.

Türkiye'de Devamsızlıkla İlgili Uygulama

Devamsızlıktan sorumlu müdür yardımcıları ve rehber öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucu ifade edildiği biçimde, Türkiye'de devamsızlıkla ilgili uygulamalar genelde şöyle yürütülmektedir:

Bir öğrenci derse 5-10 dakika geç kaldığında öğretmen inisiyatifi ile derse alınmaktadır. Geç kalma süresi daha fazla ise ilgili müdür yardımcısından alınacak "geç kaldı kağıdı" ile öğrenci derse alınmaktadır. Geç kalma alışkanlık haline gelmişse disiplin yönetmeliği uygulanmaktadır. Öğrenci okula ya da derse sürekli devamsızlık yapmaya başlarsa, 3. devamsızlıktan sonra aileye mektupla öğrencinin durumu bildirilmektedir. Bir dönemde aileye devamsızlıkla ilgili üç defa mektup gönderilmektedir. 1995 yılında çıkartılmış olan 22395

sayılı önceki yönetmelikte, öğrencilerin 10 gün devamsızlık, 20 gün rapor hakları bulunmaktaydı ancak yeni çıkan 19/10/2005 tarih ve 25971 sayılı yönetmelikte bu süre daha da uzatılmıştır.

Olanakları bulunan okullarda devamsızlıkla ilgili ceptelefonu mesajı (SMS) yolu da kullanılmaktadır. Öğrenci okula gelmediği zaman, hemen o akşam velisine ya da bir yakınına cep mesajı gönderilerek çocuğun okulda bulunmadığı bildirilmektedir. Mektup ya da mesaj yolu ile uyarılan veli öğrencinin devamsızlığı ile ilgili olarak bir hafta içinde geçerli bir mazeret yazısı ya da rapor getirmek zorundadır. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin görüşme günlerinde veliyle görüşülerek devamsızlık nedenleri sorularak okul rehber öğretmenleri ile birlikte ailenin yönlendirilmesi sağlanmaktadır.

Devamsızlık süresini dolduran öğrenci sınıfta kalmaktadır. Devamsızlık süresini dolduran öğrenci okula istediği gibi gelebilmektedir. Normal koşullarda sınıfta kalan öğrenci MEB tarafından genelge çıkartılırsa 20 gün kursla sınıfını geçebilmektedir. Ancak yapılan görüşmeler neticesinde devamsızlıkla ilgili uygulamaların okuldan okula değişebildiği, bazı okulların uygulamalarının birbirini tutmadığı, bazı okulların ise kayıtlarının gerektiği biçimde tutulmadığı ve dolayısıyla da ilçe ya da il bazında sağlıklı verilerin oluşturulamadığı görülmüştür. İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne gönderilen verilerin, okullarda en son yapılacak bir şey kalmayan ve devamsızlıktan sınıfta kalan öğrenciler olduğu belirtilmektedir.

Devamsızlıkla İlgili Veriler

Okula devamsızlık sorunu özellikle Amerika ve İngiltere gibi ülkeler başta olmak üzere üzerinde önemle durulan ve birçok araştırma yapılan bir konudur. Çünkü, devamsızlık bir gencin yaşadığı problemlerin başlangıcı ve ilk uyarı işaretleri olarak algılanmakta ve üzerinde önemle durulmaktadır. Birçok okul bölgesinde devamsızlık oranları % 20 hatta % 25-30'ları bulmaktadır. Bu nedenle de devamsızlığı önlemeye yönelik pek çok program uygulamaları yürütülmeye çalışılmaktadır. Ancak bu programlarda tamamen başarılı olunduğu söylenemez. Çünkü her bölgenin, her okulun ve her öğrencinin kendine özgü özellikleri, sorunları ve yapıları bulunmaktadır. Yine de bir çok programın sorunların önlenmesi ya da azaltılmasında başarılı sonuçlar getirdiği görülebilmektedir.

Amerikan Eğitim Birimi'nin ulusal olarak elde edilmiş devamsızlık kayıtları bulunmamaktadır. Çünkü devamsızlıkla ilgili istatistiklerin tutulabilmesi oldukça zordur. Tüm okullar kendi istatistiklerini tutabilmektedirler ancak bölgesel olarak da sağlıklı veriler elde edilememektedir. Newyork'un Northeast bölgesindeki Spingarn Lisesi'nin 2001-2002 öğretim yılındaki devamsızlık oranı % 56.3'tür. Yani, 455 öğrencinin 256'sı mazeretsiz olarak devamsızlık yapmıştır. Montgomery, Prince George's ve Fairfax Bölgelerindeki devamsızlık

sayıları 1999-2000 öğretim yılında 5712, 2002-2003 öğretim yılında ise 7113'tür. Bu bölgelerdeki devamsızlık oranlarındaki artış iki öğretim yılı arasında % 24.5 olmuştur. Baltimore bölgesi 19992000 yılı kayıtlarına göre 103000 öğrencinin 15354'ü devamsızlık yapmıştır. (Ward ve Barnes, 2004, <http://www.washtimes.com/specialreport/>). İngiltere'deki okullarda sürekli devamsızlık oranları ise Ek-1'de verilmiştir. Verilere göre bu oranlar % 5.6 ile % 10.5 arasında değişmektedir.

Amerika'da bazı eyaletlerde okulda bulunmama oranı yüzde 30'lara kadar yükselmektedir. Bazı örnekler şu şekilde verilebilir (De Kalb,1999,1):

- New York şehrinde her gün 1.000.000 öğrencinin yaklaşık 150.000'i okullarında bulunmamaktadır. Okul yetkilileri bunların ne kadarının yasalara uygun ve mazeretli olduğundan emin olamamaktadırlar.
- Los Angeles Birleşik Okul Bölgesi Raporlarına göre, her gün öğrencilerden yüzde 10'u okula gitmemektedir. Bu öğrencilerin ancak yarısı kadarı yazılı bir mazeret sunabilmektedirler.
- 1994-1995 okul dönemi içerisinde Detroit'deki 40 devlet okulunda yetkililerce yapılan incelemelere göre 66.440 devamsızlık ile ilgili başvuru yapılmıştır.

Türkiye'de devamsızlıkla ilgili olarak kesin verilere ulaşma olanağı bulunmamaktadır. Bu konuda bir çalışma yapıldığı da düşünülmemektedir. Elde edilebilecek rakamların da tahmini oldukları söylenebilir. Ancak, çalışma sırasında okul rehber öğretmenleri ve müdür yardımcıları ile yapılan görüşmelerden, okuldan kaçma ya da devamsızlık oranlarının tahmin edilenin üzerinde olduğu anlaşılmaktadır.

Türkiye'de ilköğretime devam zorunluluğu bulunmasına rağmen devamsızlıkla ilgili önemli sorunlar yaşanmaktadır. Örneğin, Ankara'nın merkez ilçelerindeki devamsız öğrenci sayıları Altındağ'da 634, Keçiören'de 564, Sincan'da 264, Yenimahalle'de 148, Mamak'ta 140, Etimesgut'ta 102, Çankaya'da 43 ve Gölbaşı'nda 29'dur (Sabah Gazetesi, 26.04.2005).

Devamsızlıkla ilgili sorunun anlaşılabilmesi için Ek-2 ile Ek-3'te verilen Mamak Lisesi'nden 10E sınıf listesindeki 25.10.2005 tarihli devamsızlık oranları ile Yıldırım Beyazıt Lisesi 11G sınıfı 31.10.2005 tarihli devamsızlık oranlarının incelenmesi yerinde olacaktır. Mamak Lisesinde, sınıfın yaklaşık olarak % 95'inin devamsızlık yaptığı ve bunların yarısının 5 gün ve üzerinde devamsızlığı olduğu gözlemlenmektedir (Mamak Lisesi, 10E sınıfının 25.10.2005 tarihli devam durum çizelgesi; Yıldırım Beyazıt Lisesi 10G sınıfı 31.10.2005 tarihli devamsızlık oranları). Yıldırım Beyazıt Lisesi'nde 2004-2005 öğretim yılında 10. sınıfta olan öğrenciler 2005-2006 öğretim yılında 11. sınıf olarak okula devam etmektedirler. Bu sınıfın bir önceki yılki devamsızlık oranlarına bakıldığında, içinde 50 hatta 60 gün devamsızlığı bulunan

öğrenciler bulunmaktadır. Aynı sınıfın 31.10.2005 tarihindeki devamsızlık oranları % 10-15'leri bulmaktadır. Buradan devamsızlıkla ilgili durumun okullarımızdaki boyutunu ve ciddiyetini anlamak olanaklıdır.

Her yıl MEB tarafından çıkarılan genelgelerle devamsızlıktan kalmak durumundaki öğrencilerin sınıf geçtiği, bu durumun da diğer devamlı öğrenciler arasında rahatsızlık yarattığı ifade edilmektedir. Ayrıca, devamsızlıktan ya da disiplin sorunları nedeniyle ilişik kesilme prosedürlerinin de çok zor işlediği, okul tarafından alınan kararların ilçedeki kurullar tarafından bozulduğu ve okul yönetimlerinin zor durumda kaldıkları belirtilmiştir.

Devamsızlıkla ilgili oranlar incelenecek olursa, Tablo 1'de 2002-2003 yılında Ankara İlinde ortaöğretim düzeyindeki devamsızlıktan kalan öğrenci sayıları verilmiştir.

Tablo 1. Ankara İlinde Ortaöğretim Düzeyindeki Öğrenci Sayıları ve Devamsızlık Nedeniyle Başarısız Olan Öğrenci Sayıları

Sınıflar Okul Türleri	(Öğrenci Sayıları)			Sınıflar (Başarısız Olan Öğrenci Sayıları)		
	9	10	11	9	10	11
Genel Lise	32648	25214	17230	1300	129	66
Yabancı Dil Ağırlıklı Lise	4904	4589	4691	13	16	5
Anadolu Lisesi	2243	5054	4769	10	8	4
Fen Lisesi	123	158	142	0	0	0
Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	49	52	44	0	1	0
TOPLAM	39967	35067	26816	1323	154	75

Kaynak: Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Eğitim Öğretim Şubesi'nin, 2002-2003 Yılı Ders Kesimi İtibarıyla Ortaöğretimde Sınıflara Göre Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesine Ait Bilgi Formu'ndan Uyarlanmıştır.

Tablo 1 incelendiğinde, ortaöğretimdeki liseler içerisinde en fazla devamsızlık oranının genel liselerde olduğu görülmektedir. Genel liselerdeki devamsız öğrencilerin de çoğunluğunu birinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Tablo 2'de ise, 2004-2005 öğretim yılında, Ankara'daki merkez ilçelerde bulunan ortaöğretim düzeyindeki okullarda devamsızlıktan kalan öğrenci sayıları verilmiştir.

Tablo 2. Ankara İli 2004 -2005 Öğretim Yılı Devamsızlıktan Kalan Öğrenci Sayıları

No	Okul Adı	Devamsızlıktan Kalan Öğrenci Sayısı
1	Lise	1084
2	Ticaret Meslek Lisesi	224
3	Sağlık Meslek Lisesi	14
4	Mesleki Teknik Eğitim Merkezi	12
5	İmam Hatip Lisesi	59
6	Anadolu İletişim Meslek Lisesi	2
7	Anadolu Lisesi	4
8	Anadolu Meslek Lisesi (Erkek)	20
9	Anadolu Meslek Lisesi (Kız)	56
10	Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	11

11	Çok Programlı Lise (Erkek, Kız, Ticaret Turizm)	69
12	Endüstri Meslek Lisesi	597
13	Kız Meslek Lisesi	150
14	Meslek Lisesi (İşitme Engelliler)	1
TOPLAM		2303

Kaynak: 2004-2005 Yılı Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İstatistik Şubesi
Devamsızlıktan Kalan Öğrenci Verileri

Tablo 1 ve tablo 2 incelendiğinde en yüksek devamsızlık oranlarının genel liselerde olduğu görülmektedir. Bu nedenle yapılan çalışma genel liseler üzerine yoğunlaşmıştır. Ancak diğer okullarda da devamsızlığın bulunduğunu ve ortaöğretimde bu durumun önemli bir sorun haline dönüştüğünü ifade edebiliriz.

Eğitim-Sen tarafından, aralarında İstanbul, Ankara, Adana, Antalya, Diyarbakır, Malatya gibi illerin bulunduğu 29 il merkezinde yapılan ve imam hatip, kız meslek, endüstri meslek normal ve Anadolu liselerinin bulunduğu 193 okulda yapılan araştırmada, bu okullardaki öğrencilerin % 33.2'sinde her gün, % 24'ünde haftada bir-iki, % 22.8'inde bu dönem bir-iki, % 16.1'inde ayda bir-iki defa devamsızlık yapıldığı belirlenmiştir (Milliyet Gazetesi, 20 Mayıs 2006). Bu verilerde devamsızlık konusunda sorunun ortaya konması açısından anlamlı görülebilir.

Devamsızlık ve Suç İşleme Arasındaki İlişki

Suç, yüzyıllar boyunca toplumların üzerinde durdukları ve önlemler aldıkları toplumsal bir sorun olmuştur. Suç evrensel bir olaydır ve tarihin en eski devirlerinden beri vardır. Suç oranlarının düzeyi ile bireylerin eğitim düzeyi arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Özellikle ortaöğretim kademesindeki eğitimin suç oranlarının düşmesindeki payı büyüktür (Ereş, 2005). Suç, günümüzde de güncelliğini koruyan önemli toplumsal problemlerin başında gelmektedir. Bu problem, insanların can güvenliği yanında sahip oldukları maddi değerler açısından da bir tedirginlik kaynağı olmaktadır. Bu araştırmadaki suç olgusu sadece okuldan kaçma olgusu ile bağlantılı olarak ele alınmıştır.

Öğrenim ya da okul ile suç arasındaki ilişki birkaç açıdan kurulabilir. Birincisi, bireyde belirli düzeyde bir bilinç oluşumunu gerçekleştirmesi ve bu sayede olaylara bakış açısının gelişmesi nedeniyle sorunların çözümünde de yapıcı bir yaklaşım sağlanmasıdır. İkincisi, öğrenim düzeyinin artması ile iyi bir iş bulma imkanını artması ve dolayısıyla da ekonomik suçların azalmasıdır. Üçüncüsü ise, eğitim sürecinde bireyin kontrol duygusunun artması ve daha uyumlu bir tutum sergileyerek kendini kontrol etmesini öğrenmesidir (Kızmaz, 2004, 292 ; Lott, 2005).

Çocuk büyüdükçe toplumsallaşma sürecine aile dışında kalan etmenlerin etkisi

artmaktadır. Çocuğun aile içinde kazandığı tutumlar onun diğer gruplara katılma biçimini de etkilemektedir. Aile içinde edinilen tutum ve alışkanlıklar, otorite figürlerine olan düşmanlık ya da uyma, liderlik ya da edilgen tutum alış biçiminde kendisini gösterecektir. Okul aynı zamanda toplum tarafından oluşturulan ilk kendini deneme yeridir. Toplumun örgütlü bir kurumu olarak okulda roller, sorumluluklar ve uyulması gereken kurallar vardır. Okul, toplumun ve yetişkinlerin çocuk üzerinde doğrudan doğruya etkisinin görüldüğü bir ortam oluşturur. Okulun çocuğun toplumsallaşmasındaki ikinci önemli katkısı, akran grupları ile etkileşim olanağıdır. Çocuğun toplumsallaşmada ve uyumlu bir birey olarak var olan değerlerin kabulünü sağlamada gösterdiği olumlu etki, okul başarısızlığı ile tamamen ters orantılıdır. Yapılan pek çok araştırma, okul başarısızlığı ile suç arasındaki ilişkiyi açıkça ortaya koymaktadır. Okul ile suç arasındaki ilişkinin en önemli göstergelerinden biri de okuldan kaçma eylemi ile ortaya çıkan durumdur. Devamsızlık ile suç işleme arasında çok anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ülkemizde bu konuda kapsamlı araştırmalar olmamakla birlikte özellikle İngiltere ve Amerika'da bu ilişkilerin %94.8'lere ulaştığı saptanmıştır (<http://www.sosyalhizmetuzmani.org/>, 2005).

Diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de öğrenci suçluluğu bir olgudur. Okullar ya da eğitim kurumları, suçluluğun görülmediği ortamlar olarak düşünülmektedir. Ancak, gerçekte durum bu şekilde değildir. Çünkü okul da bir toplumsal sistemdir ve burada da insan ilişkileri söz konusudur. Bu nedenle her türlü uyumsuz davranışı görmek olanaklıdır. Okullardaki disiplin kuralları da bu davranışların düzeltilmesi amacıyla oluşturulmuştur (Tezcan, 2003, 201).

Ortaöğretim düzeyine gelmiş ve kendini ispat etmeye çalışan, gençlik dönemlerini yaşayan bireylerin çevre, okul ve ailede yaşadıklarının etkisi ile bazı istenmeyen davranışları göstermesi mümkündür. Tezcan'a (2003) göre ortaöğretim kurumlarında disiplin olaylarının ortaya çıkmasının nedenleri programla ilgili, çevre ile ilgili, öğretmenle ilgili, eğitim-öğretim ortamı ile ilgili, sağlıkla ilgili, toplumla ilgili ya da öğrencinin kişiliği ile ilgili olabilmektedir. Okuldaki disiplin kurallarına uymayan gençler, okulda yaşadıkları sorunları dışa yansıtarak başka arayışlar içine girmekte ve çeşitli istenmeyen gruplara katılmaktadırlar. Gençlerin bu arayışları çoğunlukla da toplum yaşamı içerisinde işlenen toplumsal suçlara yansımaktadır.

Yapılan çeşitli araştırmalarda okullarda işlenen suçlar şöyle belirtilmiştir (Tezcan, 2003,204-205): Cinsel farklılaşmaya göre; kız öğrenciler sınıf disiplinini bozmak, kopya çekmek, okuldan kaçma suçlarını, erkek öğrenciler ise; devamsızlık yapmak, sınıfta disiplini bozmak, öğretmene saygısızlık, okul eşyasına zarar verme, kopya çekme, kavga etme, arkadaşını yaralama, sigara içme ve alkollü okula gelme suçlarını işlemektedirler. Araştırmaların ortaya koyduğu bir başka gerçek de, suç işleyen çocukların yarısından fazlasının

devamsızlık durumlarının yüksek derecede olduğudur.

Eğitim ve suç arasındaki çeşitli neden-sonuç ilişkisine rağmen, yapılan araştırmalarda eğitimin suç miktarını azalttığı kabul edilmektedir (Lott, 2005). Suç ve öğrenim ilişkisi üzerine gerçekleştirilen araştırmalar, büyük ölçüde bireyin okul yıllarındaki başarı durumuna, ders ve ödevlere olan ilgisine, okul yönetici ve öğretmenlerine yönelik tutumlarına, okula devam etme sıklığına ya da devamsızlık durumuna, okuldaki arkadaş gruplarıyla olan ilişkilerine vb. etmenler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu anlamda suç ile ilişkili olarak okul değişkenleri üzerinde durulmaktadır. Lotz ve Lee (1999) okul ve suç arasındaki ilişkinin boyutunu resmetme açısından, Amerikan toplumu için suçluluğun en önemli göstergelerinden birinin okula devam etmeme olduğu görüşünü ileri sürmektedirler.

Eğitim düzeyi ile suç arasında ters orantılı bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür. İstatistiklere göre 2000 yılında cezaevine giren suçluların sayılarına bakıldığında, ilkokul mezunu 71.265, ortaokul mezunu 10.733, lise mezunu 9.943, yüksekokul mezunu 2.134 kişi olduğu görülmektedir (<http://www.die.gov.tr>; 05.04.2005). Yine Kızmaz (2004) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre suçların yaklaşık % 78'inin lise düzeyinden düşük öğrenim düzeyine sahip kişiler tarafından işlendiği ve eğitim düzeyinin artış oranına bağlı olarak suç işleme oranlarını düşme eğiliminde olduğu gözlenmiştir.

Serhat Ünal'ın, 19 Eylül 2004 tarihli Milliyet Gazetesi'ndeki haberine göre, son üç yılda Türkiye genelinde 123.500 çocuk suça karışırken, sadece İstanbul'da bu rakam 16.000'i bulmaktadır. Çocukların karıştığı olaylar arasında hırsızlık, yaralama, darp, yankesicilik ve dolandırıcılık başta olmak üzere, öldürme, gasp, soygun, fuhuş, uyuşturucu, kaçakçılık ve terör olayları da bulunmaktadır. İstanbul'da suça karışan çocukların % 39'u da uyuşturucu bağımlısıdır. Suç dağılımında çocukların % 63'ü temel eğitim, % 10'u lise ve % 27'si okumayan çocuklardan oluşmaktadır.

Okula mazeretsiz olarak devamsızlıkla, suç işleme arasında anlamlı bir ilişki olduğu bilinmektedir (Aydın, 2003, 2). Bell, Rosen ve Dynnlacht'ın (1994) yaptıkları bir araştırmada gençlerde suça yönelme, uyuşturucu kullanma, gençlik çetelerine katılma, hırsızlık, şiddet gibi davranışlarla, devamsızlık arasında yüksek bir ilişki bulunmuştur (Aktaran Baker, Sigmon ve Nugent, 2001).

Öğrencilerin devamsızlık alışkanlıklarının, daha sonraki yaşantılarında, hem bireyin kendisi hem de toplum için ortaya çıkması muhtemel sonuçları açısından şu veriler anlamlı görülebilir. San Bernardino Bölgesi Polis kayıtlarına göre (Starr,2000);

- Hapishane de bulunan kişilerin % 78'i ilk defa okuldan kaçma yüzünden tutuklanmıştır.
- Sabıkalı gençlerin ilk suçları, okuldan kaçma, araba soyma ya da araba

çalmadır.

- Devamsızlık yapan gençlerin silahlı, uyuşturucu, alkol ya da şiddet yanlısı çetelere girme riskleri çok büyüktür.
- Göz altına alınan okul kaçını gençlerin % 67'sinin uyuşturucu testleri pozitif çıkmıştır.
- Şiddet suçlarının % 57'si okul çağındaki gençler tarafından işlenmektedir.
- Mahkumların % 82'si okuldan ayrılmıştır.

Yukarıdaki istatistikler, devamsızlık alışkanlığının, gençler için ne derecede risk taşıdığı ve toplum açısından çok dikkat edilerek önemle üzerinde durulması gerekli bir problem olduğunu vurgulamaktadır.

Türkiye'de de Adalet Bakanlığı tarafından 1999 yılında yapılan "Çocuk Suçluluğu Araştırması" verilerine (www.adli-sicil.gov.tr/) göre, suç işleyen çocukların toplam içerisindeki dağılımları şu şekilde bulunmuştur; yaşı bilinmeyen % 5.6, 4-10 yaş arası % 1.8, 11-14 yaş arası %19.4, 15-17 yaş arası % 54.4 ve 18 yaşında olanların da % 18.5 dir. Bu verilerde dikkat çekici olan nokta, 15-17 yaş arasındaki suçlu çocuklarla, 18 yaşındaki suçlu çocukların birlikte % 72.9 gibi yüksek bir orana ulaşması ve bu yaş grubunun tam olarak ortaöğretim yani lise eğitimi almaları gereken döneme rastlamasıdır. Yine aynı araştırma verilerine göre ; bu çocukların % 77.8'i öz anne baba ve kardeşlerle, % 7.3'ü öz anne ve kardeşlerle, % 2.9'u öz baba ve kardeşlerle, % 15'i de diğer biçimlerde yaşamaktadırlar. Bu veriler de ailenin gencin hayatındaki önemini göstermesi bakımından önemli görülebilir. Araştırmadaki ilgi çekici bir sonuç da, suçlu çocukların % 92.6'sının kentlerde, % 7.4'ünün de kırsal alanda yaşıyor olmasıdır.

Suçla ilgili bu genel durum Türkiye ve diğer ülkelerde yapılan suçlu profilleri ile de örtüşmektedir. Bu anlamda bakıldığında okulun en önemli işlevi gençleri sokaktan uzak tutma özelliğidir. Okula devam eden gençler, bilgi ve beceri geliştirici bir kazanıma sahip olmaları yanında, okul kurumu sayesinde hukuk ve düzen yönünde de disipline edilmekte ve gelecekle ilgili mesleksel bir yönelim içine girmektedirler. Bu değerlendirmeler, okul kurumunu suçun ortaya çıkmasında ve engellenmesinde temel bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Özellikle okul sisteminin niteliği, öğrenciye sağlanan imkanlar, öğrenci-okul personeli ilişkisi, öğrenci-öğrenci ilişkisi, okuldaki kültürel faaliyetler suç veya suçluluğun engellenmesinde etkili etmenler olarak gözükmemektedir (Kızmaz, 2004, 316-318).

Bu durumda şöyle bir varsayıma ulaşılabilir. Eğer toplum tarafından, bireyler ne kadar iyi eğitilebilirse, ne kadar çok süre eğitim sürecinde tutabilirse, toplum içerisinde olabilecek pek çok sorun ve suç önceden engellemiş olur. Ancak, burada okul etmenleri ile birlikte

ailenin de desteğinin ve etkisinin öneminin vurgulanması gereklidir.

Devamsızlıkla Mücadelede Uygulanan Politikalar

Yapılan araştırmalar ailelerin çocukları okulda tutma konusunda çok önemli rol oynadıklarını göstermektedir. Aileler eğitimin önemi ile ilgili olarak sürekli çocuklarıyla konuşup, okulda onların destekleyicileri olup, yaptıkları çalışmalarda yardımcı olurlarsa başarıları artmakta ve devamsızlıkları en aza indirilebilmektedir. Çocukların okul yaşamı içerisinde istikrarlı bir düzen sağlanarak yetiştirilmeleri önemlidir. Yatış zamanının ayarlanması, okul çantası ve kıyafetlerinin akşamdan hazırlanması, sabah normalden biraz daha erken kalkması, kahvaltının daha sade yapılması gibi alışkanlıkların ilkokuldan itibaren çocuğa kazandırılması okula geç kalmayı önleme açısından yapılabilecek basit uygulamalardır. Eğitimciler, alışkanlık haline gelmiş devamsızlıkla mücadelede sistemli bir yaklaşım izlenmesi gerektiğine inanmaktadırlar. Böyle bir yaklaşımda şu noktalar önemlidir (Robertson, 2005):

- *Okul Sisteminde Değişiklik Yapılması: Okul içi ve dışındaki güvenlik artırılmalıdır. Sınıf büyüklüğü azaltılarak öğretmenin sınıfını daha iyi tanıması sağlanmalıdır. Öğrenciler ders sonrası okul etkinliklerine katılma konusunda yönlendirilmelidir.*
- *Aile Etmenleri İle İlgili Destek Sağlanması: Ailenin evle ilgili konularda, ana babalık konusunda, ekonomik konularda, çocukların özgürlüğü konularında vb. konularda eğitim desteği alması sağlanmalı ve çocuklar uzun süreli eğitim ve mesleki amaçları için yönlendirilmelidirler.*
- *Toplumsal Etmenlerin Oluşturulması: Okullar, aileler, polis birimleri, boş zaman grupları ve iş çevreleri okuldan kaçmayı önleyecek bir sistemi yaratacak koşulların oluşturulması konusunda işbirliği yapmalıdırlar. İş yerleri okul saatleri içerisinde öğrencileri çalıştırmamalıdırlar, aileler ve polis birlikte çalışarak çeşitli gruplar oluşturmalı ve okuldan kaçan öğrencileri tekrar okula yönlendirmelidirler.*

Öğrencinin okula devam etmesi konusunda cesaretlendirilmesi için ailelerin yapması gereken işlerden bazıları aşağıda sıralanmıştır (PACER, 2000):

- Eğitimin önemi konusunda çocuklarını bilgilendirmeleri ve okula düzenli olarak gitmeleri için ısrarcı olmaları,

- Çocuklarıyla okul hakkında konuşmaları ve okul çalışmaları, sınıf arkadaşları ya da diğer konularda problemleri varsa bunlarla mücadele etmesi için nasıl yardım edebileceğini öğrenmeleri,
- Endişelerini çocuklarının öğretmeni ile paylaşmaları ve çocuklarının başarısı için bir plan yapma konusunda yardım istemeleri,

- Çocuğun özel bir öğretmene ya da özel bir hizmet birimine gereksinimi olup olmadığı konusunda araştırma yapmaları ve danışmanlık, arbuluculuk hizmetleri almaktan çekinmemeleri,
- Çocuğunun arkadaşları ve aileleri hakkında bilgi edinmeleri.

Marcy'ye (2002) göre ise devamsızlık problemi ile mücadelede kullanılabilecek toplumsal ve eğitimsel beş strateji vardır. Bunlar:

1 Devamsızlığı önleme etkinliklerinin tümüne ailenin katılması sağlanmalıdır. Devamsızlık probleminin çözülebilmesi için aileler ve okulların birlikte çalışmaları, birbirlerine güvenmeleri ve iş birliği içinde olmaları gereklidir. Okullar, öğretmen ve ailelerin biraraya gelebilecekleri, birlikte çalışabilecekleri uygun zamanlar düzenlemeli ve aileler okulda alınan kararlarda söz sahibi olmalıdırlar.

2 Devamsızlık yapan öğrencilere sert yaptırımlar uygulanmalıdır. Okullar, devamsızlığa karşı hiç hoşgörü gösterilmeyeceğini açıklamalıdırlar. Okula devam etmeyenlerin sınıfta kalacakları, sürücü ehliyeti alamayacakları gibi yaptırımlar uygulanmalıdır. Birçok eyalette polisler okul saatleri içerisinde sokakta gezen öğrencileri sorgulama yetkisine sahiptir. Bazı eyaletlerde de devamsız öğrenciler danışmanlık ya da eğitim programlarına katılmak zorundadırlar.

3. Ailenin sorumluluklarını yerine getirmeleri için önemli güdüleyiciler oluşturulmalıdır. Okuldan kaçan öğrencinin sorumluluğunun üstlenilmesi aile açısından önemlidir. Her toplum, ailelerin çocuklarını düzenli olarak okula gönderme konusunda sorumluluklarını yerine getirme konusunda değişik yöntemler belirlemelidir. Bazı eyaletlerde, okuldan kaçan öğrencinin ailesi aile eğitim programlarına alınmaktadır. Bazılarında ise yasal yaptırımlar uygulanmaktadır. Ancak, toplumlar aynı zamanda olumlu güdüleyiciler de kullanılmalıdır.

3 Okulda sürekli devam eden önleyici programlar oluşturulmalı ve uygulanmalıdır. Devamsızlık, öğrencinin uyuşturucu kullanması, şiddete maruz kalması, aile desteğinin eksikliği, fiziksel ya da ruhsal sağlık problemleri olması, çalışmak zorunda olması, akademik ihtiyaçlarının bulunması gibi nedenlerle bağlantılı olabilmektedir. Okullar öğrencilerin bu ihtiyaçlarını giderecek programları oluşturmalıdır. Sosyal servislerden yardım alınmalı ve öğrencilerin öğrenmelerini sağlayacak yeni yöntemler bulunmalıdır.

4 Devamsızlığı önleme çalışmalarına yasa uygulayıcıları da katılmalıdır. Okul devam politikalarını etkili biçimde yürütülebilmesi için okul yetkilileri, yerel polisle, gözaltına alma yetkilileri ile, çocuk ve aile suçları yetkilileri ile yakın ilişki içerisinde olmalıdırlar. Polis birimleri devamsızlık yapan çocuklar ile ilgili olarak düzenli raporlar hazırlamalı ve göz altına alınan öğrencilerin burada geçirdikleri sürelerle ilgili bilgi toplamalıdırlar.

Etkili bir okula devam politikası oluşturulması için belirli ilkeler bulunmaktadır. Amerikan Lise Müdürleri Derneği okula devamla ilgili izlenmesi gereken politikaların oluşturulması ile ilgili birçok ilke belirlemiştir. Bu ilkelerden bazıları şunlardır (De Kalb, 1999, 2):

- Politikaların güçlü olması gereklidir. Okullar bu konuda düşünce üretmeli ve problemin çözülmesi için çaba harcanmalıdır.
- Okula devamla ilgili politikaların oluşturulmasında geniş tabanlı bir katılım sağlanmalıdır.
- Okula devamla ilgili politikalar yazılırken, devamsızlığın beklenen iyi ya da

kötü sonuçları kesin olarak belirtilmelidir.

- Politikaların topluma çok iyi anlatılması gereklidir.
- Politikalar, öğretmen, danışman ve müdürler tarafından tüm düzeylerde uygulanması gereklidir.
- Okula devamsızlık, telefon ya da mektup yoluyla takip edilmelidir.

Bu çözümleri dört kategoriye ayırmak mümkündür. Bunlar, sıkı yasa ve yönetmelikler, okul programları, bilgisayar teknolojisi ve toplumsal çözümlerdir. Her bir çözüm, farklı bir risk faktörünü taşımaktadır. Bunun için devamsızlıkla ilgili politikalar oluşturulacağı zaman belirli kategoriler ya da karışımlar çözüm için göz önüne alınmalıdır (De Kalb,1999,2).

Devamsızlığın Önlenmesine Yönelik Uygulamalar

Devamsızlığın izlenmesinde kullanılabilecek yöntemlerden birisi günümüzde çok yaygın bir kullanım alanına sahip olan “cep telefonu”dur. Her alanda olduğu gibi devamsızlıkların velilere bildirilmesi konusunda en emin yöntemlerden birisidir. Çünkü doğrudan velinin kendisine ulaşılmakta ve mektup gibi postada kaybolma ya da öğrencinin eline geçme gibi riskleri bulunmamaktadır. Son 10-15 yıla kadar bilgisayar ve cep telefonunun yaygın olmadığı dönemde devamsızlıkların kayıtlarının tutulması ve veliye bildirilmesi daha güçtü. Çünkü bunların bir görevli tarafından bizzat yapılması ve takip edilmesi gerekmektedir. Bilgisayar destekli kayıt ve iletişim olanakları bu konuda işleri çok daha kolaylaştırmıştır (Burkett, 1989). Amerika, İngiltere ve bir çok Avrupa ülkesinde olduğu gibi Hollanda da bu yöntem kullanılmaya başlanmış ve okula gelmeyen öğrenci için, ders başladıktan 10 dakika sonra “okulda yoksun, derste olmalısın, derhal gel” diye öğrencinin kendisine, öğrenci ikinci kez okuldan kaçarsa bu kez mesaj ailesine gönderilmektedir. Olay üçüncü kez tekrar ederse mesaj bu kez polise gönderilerek, okuldan kaçma konusunda ciddi bir politika izlenmektedir (Hürriyet Gazetesi, 02 Aralık 2004). Türkiye’de de cep telefonu ile devamsızlık mesajı gönderme uygulamaları yapılmaktadır. Ekonomik bakımdan problemi olmayan okullarda kurulan sistemle velilere uyarı gönderilmektedir. Örneğin, Muğla’daki Turgut Reis Lisesi’nde okuldan kaçan öğrencinin aileleri cep telefonu mesajı ile anında uyarılarak, devamsızlık sorununa büyük bir çözüm sağlanmıştır (Hürriyet Gazetesi, 01.10.2004). Bu uygulama MEB tarafından “MobilOkulNET” projesi olarak belirli okullarda pilot olarak 2005-2006 yılında başlatılacak ve uygulama sonuçlarına göre tüm Türkiye’deki ilk ve ortaöğretim okullarına yaygınlaştırılacaktır. Okullara ücretsiz olarak kurulacak sistemle, öğrencilerin yıl içindeki performansları, devam durumları veli tarafından cepmesaj yolu ile öğrenilebilecektir. Ayrıca,

sınav tarihleri, devamsızlık bilgileri, sınıf ortalamaları, okul duyuruları, sağlık ve sevk bilgileri, kütüphane uyarıları gibi uyarılar veliye otomatik olarak gönderilebilecektir. (Sabah Gazetesi, 12.06.2005).

Bir başka uygulama ise Türkiye’de henüz tam olarak uygulaması yapılmayan bir yöntemdir. Amerika ve İngiltere gibi ülkelerde uygulanan bu yöntem, belli sayıdaki devlet görevlisinin sadece okuldan kaçan çocuklar üzerine çalışması biçimindedir. Bu görevliler okullarda kullanılan ve bölge eğitim müdürlüklerine bağlı bilgisayar sistemlerine kendilerinde bulunan taşınabilir bilgisayar yardımıyla ulaşabilmektedirler. Okul saatleri içerisinde, okul bölgeleri dahilinde bulunan ve öğrencilerin gidebilecekleri her türlü yerde bulunma hakları bulunan görevliler, öğrenci olduğunu saptadıkları gençleri sorgulama ve gözaltına alma yetkisine de sahiptirler. Bölgedeki tüm öğrencilerin ders saatleri, programları, izinli olup olmadıkları vb. her türlü bilgiye bilgisayarları sayesinde anında ulaşabilmekte ve öğrencinin durumunu belirleyebilmektedirler. Bu uygulama ile Boston’daki okullarda devamsızlık oranları oldukça önemli derecede azalma göstermiştir (Silverman, 2003).

Buna benzer bir uygulama da Kocaeli Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından 2004 yılında uygulamaya konulmuştur. Öğrenci kimliklerine, öğrencinin okul telefon numarası ve öğrenim saatlerinin yazılması için Kocaeli İnternet Kafeler Derneği (KinkDer) Başkanı ve Tüm İnternet Evleri Derneği (TieV) Başkan Yardımcısı Serdar Akyay tarafından çalışma yapılmış ve Emniyet Müdürlüğü ile Milli Eğitim Müdürlüğüne sunulmuştur. Bu önerinin kabul görmesi ile öğrenci devamsızlıklarında önemli düşüşler gözlenmiştir. Bu yöntemle boş gezen öğrenci sokakta, parkta, kafeteryada kısaca her yerde denetlenebilmektedir. Böylece ailenin de çocukla ilgilenmesi sağlanmaktadır (Akyay, 2005).

Devamsızlığın önlenmesine yönelik bir başka uygulama da öğrenciyi okul dışına çeken etmenlerin okul içinde oluşturulmasıdır. Bunlardan birtanesi öğrencinin internet kafelere gitmesidir. Eğitimcileri değişik çözümler bulmaya iten devamsızlık sorunu için, Erzurum Atatürk Endüstri Meslek Lisesi Müdürü Fikret Umudum, öğrencileri okula çekebilmek amacıyla o kulda bir internet merkezi kurmuştur. Bu sayede ders dışı zamanlarını okul dışında geçiren ve derslerini kaçıran öğrenciler okul içerisinde tutularak derslerine devam etmeleri sağlanmaktadır (Sabah Gazetesi, 17. 01. 2004).

Devamsızlığın önlenmesine yönelik cezai uygulamalar da bulunmaktadır. İlköğretim kademesinde 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu’nun 48. maddesi uyarınca, okula devamın zorunlu olması ve ceza uygulamasının öngörülmesi, okula devam etmeyen öğrencilerin ailelerine ceza uygulanabilmesini kolaylaştırmaktadır. Örneğin, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nün yaptığı çalışmalar sonucu, devamsız ilköğretim öğrencisi sayısı

45.00'den 2003 aralık ayında 16.000'e düşmüştür. Sıkı takipler sonucu, önce uyarılan ailelere, daha sonra suç duyurusunda bulunulmuştur. Bazı ailelere de günlük 10 milyon lira (2003 yılı için) ceza uygulanmıştır. Böylece büyük oranda devamsızlık sorunuyla ilgili olumlu sonuç alınmıştır (Sabah Gazetesi, 30.01.2004). Yine bir başka uygulama da ise, Urfa'da çocuğunu okula göndermeyen ailelere, devlet tarafından verilen "yeşil kart" uygulamasının yapılmayacağı ve günlük 10 YTL ceza verileceği bildirilmesi üzerine, devamsızlık oranı 90.000'den 40.000'e düşmüştür (Sabah Gazetesi, 14.05.2006).

Devamsızlığın Önlenmesine Yönelik Olarak Uygulanan Programlar ve Sonuçları

Etkili bir devamsızlığı önleme programı için, programı uygulama sırasında katılması önemli olan bazı kişi ve birimler bulunmaktadır. Ayrıca programla ilgili temel bileşenlerin iyi oluşturulması gerekmektedir. Bunlar şunlardır (NCSE, 2005):

- Programa anne, baba, veli ya da tüm ailenin katılması,
- Program düşük devamın sonuçlarını, iyi devamın önemini ifade etmeli ve sürekli bir program olmalı,
- Eğitimcilerle birlikte danışmanlar, yasa uygulayıcıları, sosyal servisler ve toplum temsilcilerinin ortak katılımı ve işbirliği sağlanmalıdır,
- Öğrenci performansı ve program hedefleri somut ve ölçülebilir olmalıdır. Bunu sağlamak için sürekli ve geliştirilebilen öğrenci kayıtlarının tutulması gereklidir.

Okula devamsızlık olaylarının engellenmesi veya en aza indirilmesi için değişik programlar uygulanmaktadır. Bu uygulamaların çoğunluğu değişik cezaları

öngörmektedir. Aşağıda bu uygulamalardan bazıları verilmektedir (USDE, 1996).

· *Milwaukee, Wisconsin'da, Devamsızlık Olaylarını Azaltma ve Hırsızlıkları Engelleme*

Programında, aileler, polis ve okul sistemi okuldan kaçmanın nedenlerine odaklanmışlardır. Devamsızlık, liselerde tüm dönemin kaybedilmesine neden olmaktadır. Polis birimleri, okuldan kaçan öğrencileri yakaladıklarında erkek ve kızlar için oluşturulan kulüplere götürerek danışmanlık hizmeti almalarını sağlamaktadırlar. Öğrenci, o gün okula gitmediyse otomatik olarak ailelerine haber verilmektedir ve aileler düzenli olarak okula devamı sağlamadıkları takdirde son olarak bölge savcılarını devreye girmektedir. Bu uygulama sonucunda, devamsız öğrencilerin % 73'ü ertesi gün okullarına dönmüştür: Dönen bu öğrencilerin % 66'sı 15 gün sonra okula devam etmiş ve bunların da % 64'ü 30 gün sonra da okullarına düzenli olarak devam etmişlerdir. Bununla birlikte, gündüz meydana gelen hırsızlık olayları da % 33 oranında azalmıştır.

· *Oklahoma da, Devamsızlık Alışkanlığını Azaltma ve Eğitimin Değerini Arttırma*

Girişimi'nde, polisler, eğitimciler ve sosyal hizmet uzmanları görev almışlardır. Bu uygulamada polisler, devamsızlık yaptığından şüphelendikleri genci toplu gözetim merkezlerine götürmekte ve gencin ailesine haber verilmektedirler. Bir saat içerisinde gencin ailesi bu durum nedeniyle verilen para cezasını yerine getirerek, genci tahliye etmektedir. Daha sonra aile sosyal hizmet birimlerine gönderilmektedir. Bu tür davranışların tekrarı durumunda bölge savcısı devreye girmekte ve aileye sürekli devamsızlığın sonuçları hakkında gereken bilgiyi vermektedir. 1989 yılında bu program uygulandığında, Oklahoma'da gündüz yapılan hırsızlık olayları % 33 oranında düşmüştür.

·Peoria, Arizona'da, Çocukları Koruma Operasyonunda, okul yetkilileri üç defa mazeretsiz olarak okula devamsızlıkta öğrencinin ailesiyle iletişim kurmaktadır. Öğrencilerin okuldan kaçma olayları devam ettiği taktirde, aile, bölge savcılığına gönderilmekte ve ayrıca 150 dolar para cezası da verilebilmektedir. Bunun yanında, gencin yoğun bir danışmanlık programına, ailenin de anne-babalık yeteneklerini geliştirme programına katılması zorunludur. Bu operasyonla, bölgede gündüz gençlerin işlediği suç oranında % 65 azalma meydana gelmiştir.

Yukarıdaki örneklerde olduğu gibi devamsızlık alışkanlığı olan öğrencilerin ailelerine ve kendilerine değişik cezalar uygulanmaktadır. Arizona'da okula devam etmeyen gencin ailesine 500 dolar para cezası ya da 30 gün hapis cezası verilebilmektedir. Bazı eyaletlerde ise devamsız öğrenciye gündüz sokağa çıkma yasağı uygulanabilmekte ve okul bölgesinden dışarı çıkarılmamaktadır. Florida'da ise, okuldan kaçma alışkanlığı olan gence ehliyet verilmemekte, önceden ehliyeti olanların ehliyetlerine geçici olarak el konmaktadır (Starr, 2000).

Bunlarla birlikte devamsızlığı engellemek için cezaya dayalı olmayan politikalar da uygulanmaktadır. Örneğin, Connecticut'ın Hartford Kasabası'nda, bir yerel araba satıcısı, o öğretim dönemi sonunda, yalnızca çok iyi okula devam kaydı olan öğrenci ailelerinin katılabildiği bir çekiliş düzenleyerek kazanana yeni bir araba hediye etmiştir. Okuldaki öğrenci ailelerinden % 15'i bu çekilişe katılma hakkını elde edememişlerdir. Bir başka örnek de, Arabuluculuk Programıdır. Bu programda, yerel alandan seçilmiş bir arabulucu, okuldan kaçmaya alışmış öğrencilerin aileleri ve öğretmenler arasında her ay toplantılar düzenleyerek onları bir araya getirmektedir. Arabulucu, öğrencilerin okuldan kaçma nedenlerini yetişkinlerin anlayabilmelerine ve evle okul arasında geliştirilmesi gereken stratejilerin belirlenmesine yardımcı olmaktadır (Starr,2000).

Ülkemizde de henüz ortaöğretimde olmamakla beraber, ilköğretimin zorunlu olması

nedeniyle bir çok kampanya ile öğrencilerin okullarına devam etmeleri sağlanmaya çalışılmaktadır. MEB ve birçok gönüllü kişi ve kurumun çabaları ile “Haydi Kızlar Okula” gibi çalışmalarla kız çocuklarının okula gitmeleri sağlanmaktadır. Bununla beraber İl Milli Eğitim Müdürlükleri, yerel yönetimler ve yerel kuruluşlar sayesinde ekonomik güçlükleri bulunan ailelere çocuklarını okula gönderme, devamlarını sağlama konularında maddi ve manevi destek sağlanmakta, çocuklarını okutmaya gücü yetmeyen aileler için burslar sağlanmakta, okulu olmayan bölgeler için de büyük şirket sahiplerinden okul yapımı için destek sağlanmaktadır.

Yukarıda verilen örnek programlarda olduğu gibi, devamsızlıkla ilgili soruna çözüm bulabilmek için oluşturulacak programların bölgesel özelliklere göre yapılması önem taşımaktadır. Çünkü, devamsızlık nedenleri okullara ya da bölgelere göre değişiklik göstermektedir. Uygulanacak programların da bu nedenlere yönelik olması gerekmektedir. MEB tarafından ortaya konulacak ortak bir programın başarısı, bölge özelliklerine göre oluşturulacak bir programa göre daha az olacaktır. Bu nedenle, uygulanması planlanan programın o bölgedeki il veya ilçe müdürlüğü, polis yetkilileri, sosyal servisler, gönüllü kuruluşlar, okul yetkilileri ve öğretmenlerinin katılımı ile oluşturulması gerekir. Oluşturulan programın uygulanmasında da kesinlikle ödün verilmemeli ve kararlılıkla uygulanmalıdır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve çözümlenmesine ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

Araştırmanın Modeli

Araştırma nicel ve nitel olmak üzere iki boyutludur. Nicel boyutu, Ankara İli merkez ilçelerindeki resmi genel liselerde görev yapan yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmenlerinin devamsızlık konusundaki görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır ve tarama modelindedir.

Tarama modeli, geçmişte ve halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 1999). Bu kapsamda, konu ile ilgili literatür taraması yapıldıktan sonra elde edilen bilgiler doğrultusunda hazırlanan veri toplama aracı, yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmenlerine uygulanarak, devamsızlıkla ilgili görüşleri elde edilmiştir.

Nitel boyutu, Ankara İli merkez ilçelerindeki resmi genel liselerde kayıtlı olup, sürekli devamsız olan öğrencilerle yapılan görüşmeleri kapsamaktadır. Görüşmeler için bir görüşme formu hazırlanmış ve araştırmacı tarafından devamsız öğrencilerle birebir görüşme yapılarak veriler toplanmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın nicel boyutunun evreni, Ankara İlindeki 8 merkez ilçede (Sincan, Gölbaşı, Etimesgut, Yenimahalle, Mamak, Çankaya, Keçiören, Altındağ) resmi genel liselerde görev yapan yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmenleridir.

Araştırmanın evreninde bulunan 8 merkez ilçede toplam 75 resmi genel lise bulunmaktadır. Bu liselerde 263 yönetici, 230 rehber öğretmen ve 4870 branş öğretmeni görev yapmaktadır (Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü İstatisti Şubesi 2005 verileri).

Araştırmanın nicel boyutu için örneklem oluşturulurken çok aşamalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Öncelikle evren ilçe bazında 8 merkez ilçeye (alt tabakaya) ayrılmıştır. Her tabakadan (ilçeden) ilçelere bağlı okul sayıları dikkate alınarak oranlanmış basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle okullar tespit edilmiştir. Böylece, ilçe ve okullara göre ikinci bir tabaka oluşturulmuştur. Tablo 3'de ilçelere göre okul sayıları ve örnekleme alınan okul sayıları verilmiştir.

Tablo 3. Ankara İli Merkez İlçeleri Resmi Genel Lise Sayıları ve Örneklem Alınan Okul Sayıları

İlçe Adı
Çankaya
Keçiören
Yenimahalle
Mamak
Altındağ
Sincan
Etimesgut
Gölbaşı
TOPLAM
Okul Sayısı
18
16

13

11

9

4

3

1

75

Örnekleme Alınan Okul sayısı

8

6

5

4

3

1

1

0

28

Tablo 3’de görüleceği gibi Gölbaşı İlçesinden örnekleme okul alınmamıştır. Bu ilçede tek okul olması nedeniyle, burada bulunan okul, veri toplama aracının geliştirilmesi sırasında ön deneme yapılması için kullanılmıştır.

Örnekleme büyüklüğünü saptamak için farklı büyüklükteki evrenler için kuramsal örneklem büyüklükleri çizelgesinden yararlanılmıştır (Balcı, 2001). 5000 kişilik evrende % 95 güven düzeyi için gerekli büyüklük en az 381 kişi olarak belirtilmiştir.

Araştırmaya katılan yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmenlerine ilişkin kişisel bilgiler Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Araştırmaya Katılanlara İlişkin Kişisel Bilgiler

Frekans (F)

Yüzde (%)

Görev
Yönetici
Rehber Öğretmen
Öğretmen

Cinsiyet
Kadın
Erkek Toplam

Toplam
Kıdem
1-5 yıl
6-10 yıl
11-15 yıl 16-20 yıl
20 yıl ve üzeri Toplam

56

61

451

568

307

261

568

67

147

128

110

116

568

9.90

10.70

79.40

100.00

54.00

46.00

100.00

11.80

25.90

22.50

19.40

20.40

100.00

Tablo 4'te de görülebileceği gibi, görev açısından bakıldığında, araştırmaya katılanların %9,9'u yönetici, %10,7'si rehber öğretmen, %79,4'ü branş öğretmenleridir.

Cinsiyet açısından bakıldığında ise, araştırmaya katılanların %54'ü kadın, %46'sı ise erkektir. Görüldüğü gibi kadınların oranı erkeklere göre daha fazladır.

Kıdem açısından bakıldığında, araştırmaya katılanların %11,8'i 1-5 yıl, %25,9'u 6-10 yıl, %22,5'i 11-15 yıl, %19,4'ü 16-20 yıl, %20,4'ünün 20 yıl ve üzeri kıdeme sahip oldukları görülmektedir.

Anketler, belirlenen liselere araştırmacı tarafından gidilerek uygulanmıştır. Okuldaki rehber öğretmen ya da yöneticilerin anketlerin uygulanması konusunda yardımları istenmiş ve uygulama sırasında gönüllü olanların anketleri yanıtlaması tercih edilmiştir. Anketlerin uygulanması için belirlenen 28 okula toplam 700 anket bırakılmıştır. Anketlerin bırakılma oranları, seçilen her okulda bulunan öğretmen sayılarına oranlanarak, orana isabet eden sayıya göre hesaplanmıştır. Bırakılan anketlerin toplam 568'i geri dönmüştür. Anketlerin geri dönüş oranı yüzde seksenbir gibi (% 81) oldukça yüksek bir orandır. Uzmanlarla yapılan görüşme sonucu geri dönen tüm anketlerin analize alınmasına karar verilmiş ve tüm anketler analize alınmıştır. İlçelere göre anket uygulanan okul isimleri ve dönen anket sayıları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. İlçelerdeki Okullara Göre Uygulanan ve Dönen Anket Sayıları

No	İlçe Adı	Okul Adı	Öğretmen Sayısı	Yüzde (%)	Uygulanan	Dönen
1		Dikmen Lisesi	85	3,9	27	20
2		Anıttepe Lisesi	87	4,0	28	21

4

5

6

Çankaya
Altındağ

Mamak

Yenimahalle

Sokulu Mehmet Paşa Lisesi	90	4,1	29	25
İncesu Lisesi	21	1,0	8	8
Kılıçarslan Lisesi	68	3,1	22	17
Ömer Seyfettin Lisesi	80	3,6	25	22

7	Kırami-Refia Alemdaroğlu L.	42	1,9	14	14
8	Tınaztepe Lisesi	75	3,4	24	17
9	Keçiören Lisesi	109	4,9	34	29
10	Kalaba Lisesi	108	4,9	34	27
11	KeçiörenAktepe Lisesi	61	2,8	21	21
12	Aydınlıkevler Lisesi	59	2,7	20	20
13	Rauf Denктаş Lisesi	79	3,5	24	19
14	Etlik Lisesi	77	3,4	25	21

15

16

17

18

19 Kaya Beyazıtöğlü Lisesi

98

4,4

30

23

Gazi Çiftliğı Lisesi

72

3,3

23

17

Batıkent Lisesi

97

4,4

30

16

Şentepe Lisesi

47

2,1

16

16

Yahya Kemal Beyatlı Lisesi

107

4,9

34

25

20

Başkent Lisesi

88

4,0

28

25

21

22 Mamak Lisesi

68

3,1

22

18

Abidinpaşa Lisesi

70

3,2

23

16

23

Gülveren Lisesi

46

2,1

15

14

Doğantepe Lisesi	65	3,0	21	18
Ankara Lisesi	87	4,0	28	23
İnönü Lisesi	91	4,1	29	24

27 Sincan Sincan Lisesi 131 5,9 41 30 Etimesgut Eryaman Lisesi 80 3,6 25 22 TOPLAM 2188 100
28 700 568

Araştırmanın nitel boyutunun evreni ise, Ankara İlindeki 8 merkez ilçede

(Sincan, Gölbaşı, Etimesgut, Yenimahalle, Mamak, Çankaya, Keçiören, Altındağ) liselere

kayıtlı olup bu okullara sürekli devamsızlık yapan öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışma grubu için, çalışmanın araştırmacı tarafından nitel olarak yürütüleceği gözönünde bulundurularak, rehber öğretmenler ya da okul yöneticilerinin yardımları ile ulaşılabilen 35 devamsız lise öğrencisi grubundan veri toplanmıştır.

Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi

Ankara İlindeki resmi genel liselerde sürekli öğrenci devamsızlığının nedenleri ve buna dönük olarak okullarda uygulanabilecek okul yönetimi politikaları ile ilgili yönetici, rehber öğretmen, branş öğretmeni ve öğrencilerin görüşlerini ortaya koymak için yapılan bu araştırmada iki tür (nicel ve nitel) veri toplama aracı kullanılmıştır. Nicel veri toplama aracı için araştırmacı tarafından “Liselerde Sürekli Öğrenci Devamsızlığı ve Buna Dönük Okul Yönetimi Politikaları Anketi” (Ek-4) geliştirilmiştir. Nitel veri toplama aracı için ise “Devamsız Öğrenci Görüşme Formu” (Ek-5) hazırlanmıştır.

Nicel veri toplama aracının geliştirilmesinde izlen en süreç aşağıda özetlenmiştir:

Veri toplama aracının geliştirilmesi için, öncelikle yerli ve yabancı literatür taranmıştır. Taranan verilere göre, yerli literatürde konu ile ilgili olarak Kadı (2000) tarafından Adana İlinde İlköğretim Öğrencileri üzerine yapılmış yüksek lisans tezi ve rehberlik servisleri tarafından uygulanan devamsızlıkla ilgili anketler incelenmiştir. Yabancı literatürde yapılan incelemelerde, konu ile ilgili araştırmalar gözden geçirilerek, araştırmanın taslak veri toplama aracı için gerekli olan soru havuzu hazırlanmıştır. Soru havuzunda bu şekilde yaklaşık 110 soru oluşturulmuştur. Araştırmanın literatür kısmındaki bilgilere dayanarak, devamsızlığın nedenleri başlangıçta dört boyutta toplanmıştır. Oluşturulan soruların bu dört boyuta göre mantıksal olarak yerleştirilmesi yapılmış ve veri toplama aracında kullanılabilecek soru sayısı 95 olarak saptanmıştır. Toplam 95 olarak görünen soruların üçü kişisel bilgiler, 66’sı da ailevi, eğitimsel ve öğrenciden kaynaklanan nedenler olarak belirlenmiştir. Diğer 26 soru ise, devamsızlığın önlenmesi için uygulanabilecek politikalar olarak yer almıştır.

Bu şekilde hazırlanan taslak veri toplama aracı, alanla ilgili uzmanların görüşüne sunulmuş (Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi’nden Prof. Dr. Ali BALCI, Prof. Dr. İlayet AYDIN, Prof. Dr. Kasım KARAKÜTÜK, Prof. Dr. Figen ÇOK, Doç. Dr. Tevhide KARGIN, Yrd. Doç. Dr. Yasemin KEPENEKÇİ, Araş. Gör. Dr. Şakir ÇINKIR, Araş. Gör. Kürşat YILMAZ; Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi’nden Prof. Dr. Yüksel KAVAK ve Başkent Üniversitesi’nden Doç. Dr. Şener BÜYÜKÖZTÜRK), alınan görüşler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmış ve 95 madde ile ön uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Ön uygulamada anket uygulanacak öğretmen sayısı, anket içerisinde yer alan en yüksek madde sayısının dört katı ($25 \times 4 = 100$) olarak belirlenmiş ve gerekli ön uygulama yapılarak verileri

elde edilmiştir. Anketlerin ön uygulaması için gidilen okullar, Gölbaşı ilçesi Şerafettin Tombuloğlu Lisesi, Altındağ ilçesi Yıldırım Beyazıt Lisesi, Çankaya ilçesi Kocatepe Mimar Kemal Liseleridir. Elde edilen veriler SPSS İstatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bu analizde veri toplama aracının yapı geçerliliği ve güvenilirliği sınanmıştır.

Yapı geçerliliğinin sınanması aşamasında, ölçeğin yapı geçerliliğini incelemek amacıyla kullanılan faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi aynı yapıyı ya da niteliği ölçen değişkenleri biraraya toplayarak ölçmeyi az sayıda faktör ile açıklamayı amaçlayan bir tekniktir (Büyüköztürk, 2002, 120). Anketin kişisel bilgiler bölümü dışında kalan 69 soru üç faktörlü olarak kabul edilerek faktör analizine alınmıştır. Veri toplama aracının yapı geçerliliği için kabul edilen sınır .40 olarak belirlenmiş ve buna göre .40'ın altında kalan 12 soru ölçekten çıkarılmıştır. Çıkarılan sorular 10, 14, 27, 28, 31, 32, 41, 42, 49, 50, 59, 64 madde numaralı sorulardır.

Yapılan analiz sonucu, devamsızlık nedenleri ile ilgili olarak başlangıçta dört faktöre ayrılan araç (Ek-6), 2. (Ailevi Nedenler) ve 3. (Sosyo-Ekonomik Nedenler) bölüm faktör yük değerlerinin aynı faktörü göstermesi nedeni ile birleştirilmiş ve ölçek üç faktöre indirgenmiştir. Bu iki bölümde yer alan maddeler ailevi nedenler başlığı altında toplanmıştır.

Devamsızlıkların azaltılmasına yönelik politikalarla ilgili bölümde ise başlangıçta yapılan analizde altı faktör var gibi görünmesine rağmen, tek bir faktör varyansın % 42'sini açıkladığı için bu bölümün tek faktörlü olduğu kabul edilmiştir. Faktör yük değeri .40 olarak alındığında, faktör yük değerlerine göre 26 sorunun üçü ölçme aracından çıkarılmıştır. Bu maddeler 88, 89, 95. maddelerdir. Üçüncü faktörde bulunan 61. madde ikinci faktörü işaret ettiği için bu soru ikinci faktöre alınmıştır. Madde azaltma sonucu ölçme aracında başlangıçta 95 olan soru sayısı 80'e inmiştir. Faktör analizi sonucu, 1. bölümde üç, 2. bölümde 21, üçüncü bölümde 19, 4. bölümde 14, 5. bölümde 23 olmak üzere ölçme aracında 80 soru yer almıştır. Daha sonra tekrar yapılan faktör analizinde, tüm maddelerin ilgili faktörlerle tam örtüştüğü gözlemlenmiştir.

Yapı geçerliliğinden sonra yapılan güvenilirlik çalışmasında, Cronbach Alpha kat sayılarına bakılmıştır. Tüm faktörlerde katsayının .90'ın üzerinde olduğu görülmüştür. Bu katsayılar ölçme aracının yüksek bir güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Anketin, "Devamsızlıkla İlgili Ailevi Nedenler" başlıklı ikinci bölümünde yer alan maddelerin ilgili tek boyutlu olup olmadığını saptamak üzere uygulanan faktör analizi sonuçları ile aracın iç tutarlılığını ve maddelerin ayırt edici güçlerini saptamak amacıyla uygulanan güvenilirlik katsayıları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Yönetici, Rehber Öğretmen ve Öğretmenlerin, Ailevi Nedenlere İlişkin Görüşlerinin

Faktör Analizi ve Güvenirlik Katsayıları

Madde	Faktör Yük Değeri
M4	,508
M5	,411
M6	,455
M7	,570
M8	,460
M9	,506
M10	,411
M11	,436
M12	,599
M13	,449
M14	,704
M15	,758
M16	,683
M17	,720
M18	,754
M19	,684
M20	,760
M21	,687
M22	,741
M23	,709
M24	,683

Açıklanan Varyans : % 40.50
Madde Toplam
Korelasyonu

,4707
,3688
,3849
,5204
,4655
,5007
,3334
,3956
,5872
,4249
,6700
,7270
,6044
,6531
,6972
,6748
,7365
,6909
,7692

,7308

,6545

Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı : ,9226

Yapılan analize göre, Ailevi Nedenlerle İlgili görüşlerin yer aldığı 21 maddenin faktör yük değerleri ,411 ile ,760 arasında değişmektedir. Açıklanan varyans ise % 40.50'dir. Ölçeğin bu bölümle ilgili güvenirlik katsayısı ise ,9226 gibi yüksek bir değerdir.

Anketin, "Devamsızlıkla İlgili Eğitimsel Nedenler" başlıklı üçüncü bölümünde yer alan maddelerin, tek boyutlu olup olmadığını saptamak üzere uygulanan faktör analizi sonuçları ile aracın iç tutarlılığını ve maddelerin ayırt edici güçlerini saptamak amacıyla uygulanan güvenirlik katsayıları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Yönetici, Rehber Öğretmen ve Öğretmenlerin, Eğitimsel Nedenlere İlişkin Görüşlerinin Faktör Analizi ve Güvenirlik Katsayıları

	Madde	Toplam	Madde	Faktör	Yük	Değeri
	M25	,658				
			,6036	M26		
		,683				
			,6919	M27		
		,606				
			,6737	M28		
		,516				
			,5609	M29		
		,407				
			,3956	M30		
		,561				
			,5464	M31		
		,587				
			,5285	M32		
		,651				

	,6182 M33
,732	
	,6917 M34
,660	
	,6664 M35
,552	
	,5046 M36
,445	
	,6275 M37
,559	
	,4471 M38
,406	
	,6511 M39
,701	
	,5246 M40
,580	
	,6399 M41
,658	
	,3840 M42
,436	
	,2631 M43

,522 ,4700

Açıklanan Varyans : % 39.26

Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı : ,9053

Yapılan analize göre, Eğitimsel Nedenlerle İlgili görüşlerin yer aldığı 19 maddenin faktör yük değerleri ,406 ile ,732 arasında değişmektedir. Açıklanan varyans ise % 39.26'dır. Ölçeğin bu bölümle ilgili güvenirlik katsayısı ise ,9053 gibi yüksek bir değerdir.

Anketin, “Devamsızlıkla İlgili Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler” başlıklı dördüncü bölümünde yer alan maddelerle ilgili tek boyutlu olup olmadığını saptamak üzere uygulanan faktör analizi sonuçları ile aracın iç tutarlılığını ve maddelerin ayırt edici güçlerini saptamak amacıyla uygulanan güvenilirlik katsayıları Tablo 8 'de verilmiştir.

Tablo 8. Yönetici, Rehber Öğretmen ve Öğretmenlerin, Öğrenciden Kaynaklanan Nedenlere İlişkin Görüşlerinin Faktör Analizi ve Güvenirlik Katsayıları

Madde	Faktör Yük Değeri
M44	,545
M45	,432
M46	,587
M47	,634
M48	,504
M49	,631
M50	,554
M51	,613
M52	,647
M53	,791
M54	,787
M55	,724
M56	,709
M57	,520

Açıklanan Varyans : % 46.52

Madde Toplam
Korelasyonu

,4758

,5021

,5696

,6440

,5521

,6952

,6778

,6656

,6030

,7695

,6817

,7266

,7745

,5951

Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı : ,9189

Yapılan analize göre, Eğitimsel Nedenlerle İlgili görüşlerin yer aldığı 14 maddenin faktör yük değerleri ,432 ile ,791 arasında değişmektedir. Açıklanan varyans ise % 46.52'dir. Ölçeğin bu bölümle ilgili güvenilirlik katsayısı ise ,9189 gibi yüksek bir değerdir.

Tablo 9. Yönetici, Rehber Öğretmen ve Öğretmenlerin, Öğrenciden Kaynaklanan Nedenlere İlişkin Görüşlerinin Faktör Analizi ve Güvenirlik Katsayıları

	Madde
	M58
	M59
	M60
	M61
	M62
	M63
	M64
	M65
	M66
	M67
	M68
	M69
	M70
	M71
	M72
	M73
	M74
	M75
	M76
	M77
	M78
	M79
M80	
	Faktör Yük Değeri
	,479
	,726
	,717
	,505
	,639
	,684
	,567
	,617
	,493
	,736
	,794
	,522
	,748
	,502
	,532
	,626
	,657
	,676
	,723
	,785
	,797
	,690
	,496
	Madde Toplam
	Korelasyonu
	,4444
	,6749
	,6840
	,4880
	,6170

,6546
,5203
,5522
,4598
,7086
,7510
,4714
,6971
,4753
,4804
,5958
,5922
,6079
,6787
,7479
,7507
,6312
,4368

Açıklanan Varyans : % 42.07

Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı : ,9299

Anketin, “Devamsızlıkların Azaltılmasına Dönük Olarak Uygulanabilecek Politikalar” başlıklı beşinci bölümünde yer alan maddelerin tek boyutlu olup olmadığını saptamak üzere uygulanan faktör analizi sonuçları ile aracın iç tutarlılığını ve maddelerin ayırt edici güçlerini saptamak amacıyla uygulanan güvenilirlik katsayıları Tablo 9’da verilmiştir.

Yapılan analize göre, Devamsızlıkların Azaltılmasına Dönük Olarak Uygulanabilecek Politikalarla İlgili görüşlerin yer aldığı 23 maddenin faktör yük değerleri ,479 ile ,797 arasında değişmektedir. Açıklanan varyans ise % 42.07’dir. Ölçeğin bu bölümle ilgili güvenilirlik katsayısı ise ,9299 gibi yüksek bir değerdir.

Araştırmanın nitel boyutunun evreni (çalışma alanı) ise, Ankara İlindeki 8 merkez ilçede (Sincan, Gölbaşı, Etimesgut, Yenimahalle, Mamak, Çankaya, Keçiören, Altındağ) liselere kayıtlı olup bu okullara sürekli devamsızlık yapan öğrencilerden oluşmaktadır. Örneklem için, çalışmanın araştırmacı tarafından nitel olarak yürütüleceği gözönünde bulundurularak, rehber öğretmenler ya da okul yöneticilerinin yardımları ile ulaşılabilen 35 sürekli devamsız lise öğrencisi grubundan veri toplanmıştır.

Araştırmanın nitel boyutunda, devamsız öğrencilerle yapılan görüşme formu için araştırmacı tarafından taslak görüşme formu hazırlanmış ve hazırlanan form için ilgililerin görüşlerine başvurulmuştur. Uygulama için Altındağ İlçesi Uluğbey Lisesi’nden bir devamsız öğrenci ile görüşme yapılmış, yapılan görüşme yazılı duruma getirilerek tekrar ilgililerin görüşüne sunulmuştur. Yapılan yönlendirmeler sonrası görüşme formu düzenlenmiş ve Uluğbey Lisesi’nden bir başka öğrenci ile ikinci bir görüşme yapılarak, tekrar yazılı hale getirilmiştir. Bu görüşme metni tekrar ilgililerin görüşüne sunulmuş ve görüşme formunun istenen içerikte işlediğine karar verilmiştir.

Devamsız öğrencilerle yapılan görüşmelerde, toplam 35 öğrenci ile görüşme

yapılmıştır. Öğrencilerle ilgili olarak herhangi bir sınıflandırmaya gidilmemiştir. Yansız olarak seçilen dört lisede kendilerine ulaşılabilen ve görüşmeyi kabul eden devamsız öğrencilerle görüşme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Görüşme için öğrencilere yapılan çalışmanın amacı açıklanmıştır. Görüşme sırasında ses alma cihazı kullanılmış ve kullanım için öğrencilerden sözlü izin alınmıştır. Yapılan çalışma ile ilgili bilgilerin çalışma amacı dışında hiç bir şekilde kullanılmayacağı ve başka hiç bir kişi ya da kuruma verilmeyeceği belirtilmiştir. Yapılan görüşmeler araştırmacı

Sorularla ilgili yanıtlar meslek, cinsiyet ve kıdem değişkenleri açısından analiz edilerek, aritmetik ortalaması en yüksek ve en düşük olan üçer madde yorumlanmıştır.

Araştırmaya katılan yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmenlerinin, öğrenci devamsızlığı ölçeğinde yer alan alt faktörlere (ailevi, eğitimsel, öğrencinin kendisinden kaynaklanan nedenler ve devamsızlığın önlenmesine yönelik uygulanabilecek politikalar) verdikleri yanıtların, görev ve kıdem değişkenleri açısından karşılaştırılması amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi, cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırılması için ise t-testi uygulanmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi olarak .05 temel alınmıştır.

Devamsızlık nedenlerinin birbirleri ile ilişkilerinin anlamlı olup olmadığını incelemek için ise Pearson Korelasyon Katsayısı'na bakılmış ve anlamlılık düzeyi olarak .01 temel alınmıştır.

Son olarak, yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmenlerinin devamsızlık probleminin çözümü konusundaki önerileri yer almıştır.

Nitel çalışma kapsamında, görüşme yapılan 35 öğrenciden ses kayıt cihazı ile elde edilen verilerin yazılı olarak dökümü yapılarak, her bir öğrencinin okul, isim, sınıf gibi bilgileri araştırmacıda saklı kalmak koşulu ile, araştırmacı tarafından numaralandırılmıştır.

Numaralandırılan yazılı dökümler, Ek-5'teki görüşme formu ile nicel boyuttaki bölümlerle karşılaştırma yapılabilecek ve araştırma sorularını yanıtlayacak biçimde düzenlenmiştir. Bu kapsamda devamsız öğrencilerden elde edilen bilgiler şunlardır;

- Devamsız öğrencilerle ilgili demografik bilgiler,
- Öğrencinin ailesi ile ilgili demografik bilgiler,
- Öğrencinin devamsızlık nedenleri,
- Aile ve okulun tepkisi ve okul başarısı konusundaki görüşler,
- Devamsızlığın azaltılmasına yönelik öğrencilerin önerileri.

Ayrıca, yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmenlerinden alınan yanıtlarla, devamsızlık yapan öğrencilerin verdikleri yanıtların karşılaştırılması yapılarak, devamsızlık nedenleri ile ilgili benzer ve farklı yönler ortaya konmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, Resmi Genel Liselerdeki Devamsızlık Problemi ile ilgili olarak hazırlanan ölçeğe, yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmenlerinin vermiş oldukları yanıtlar ve sürekli devamsız öğrencilerle bire bir yapılan görüşme sonucu elde edilen verilerin analizlerinden elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Araştırma bulguları sırasıyla kişisel bilgiler; yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmenlerinin, ailevi, eğitimsel, öğrencinin kendisinden kaynaklanan nedenler ile devamsızlık problemine karşı uygulanabilecek politikaların; göreve, cinsiyete ve kıdeme göre dağılımları başlıkları altında verilmiştir. Araştırmaya katılanların Öğrenci Devamsızlığı Ölçeğine verdikleri yanıtların meslek ve kıdeme göre karşılaştırılmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi, cinsiyetlerine göre karşılaştırması için ise t-testi analizleri sonuçlarına yer verilmiştir. Ayrıca, devamsızlıkla ilgili nedenler arasında ilişki olup olmadığına ilişkin olarak Pearson Korelasyon Katsayısı bulgularına yer verilmiştir. Devamsız öğrencilerle yapılan görüşme bulguları ise ölçme aracıyla elde edilen bulgulardan sonra verilmiş, son olarak da ölçme aracından elde edilen bulguların görüşme yolu ile elde edilen bulgularla karşılaştırması yapılarak, yorumlanmıştır.

Devamsızlıkla İlgili Görev Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu başlık altında araştırmaya katılan yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmenlerinin “görev değişkenine göre” verdikleri yanıtlara ilişkin bulgular yer almaktadır.

“Ailevi Nedenlere” İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 11’de, yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmenlerinin, “devamsızlıkla ilgili ailevi nedenler” alt boyutunda yer alan maddelere verdikleri yanıtların ortalama ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

Tablo 11. “Devamsızlıkla İlgili Ailevi Nedenler” Alt Boyutunda Yer Alan Maddelere Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Puanları

No	Devamsızlıkla İlgili Ailevi Nedenler		N		SS
4.	Ailenin parçalanması (boşanma, ayrı yaşama, ölüm vb)	Yönetici	56	3.57	0.95
		Rehber Öğt.	61	3.52	0.87
		Branş Öğt	451	3.31	0.98
5.	Babanın işi gereği (denizci, kamyon şoförü vb. olma) uzun süreli olarak evden ayrı kalması	Yönetici	56	2.80	1.16
		Rehber Öğt.	61	2.90	0.93
		Branş Öğt	451	2.75	0.93

6.	Kalabalık bir aile ortamı içerisinde yaşama. (Çok çocuk, büyük anne ve büyük babanın olması, birkaç aile bir arada olma)	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	2.62 2.80 2.72	1.18 0.90 0.95
7.	Aile üyelerinde, alkol, uyuşturucu, kumar oynama gibi bağımlılıkların bulunması	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	3.14 3.49 3.25	1.06 0.95 0.99
8.	Aile içerisinde, sürekli hastalık sahibi veya bakıma muhtaç bireyin olması	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	2.91 3.13 2.98	0.96 0.86 0.94

9.	Aile içerisinde, şiddet, kötü muamele, geçimsizlik olması	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	3.63 3.88 3.62	1.07 0.79 0.91
10.	Ailenin devamsızlıkla ilgili yasaları bilmemesi	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	3.05 3.18 3.05	1.23 1.07 1.01
11.	Çocuğun çok erken yaşta aile içerisinde bir yetişkin statüsü kazanması	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	2.75 2.68 2.78	1.16 0.99 0.98
12.	Ailenin eğitime karşı bakış açısının olumlu olmaması yada eğitimden bir beklentisinin olmaması	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	2.77 3.11 3.10	1.22 1.09 1.12
13.	Ailenin eğitim düzeyinin düşük olması	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	3.29 3.31 3.26	0.93 1.02 0.96

14.	Kız çocuklarının eğitimi konusunda ailelerin istekli olmamaları.	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	2.70 2.57 2.80	1.20 1.10 1.08
15.	Ailelerin çocuklarını erken yaşta evlendirmeleri	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	2.34 2.34 2.53	1.12 1.20 1.12
16.	Anne babanın vasıfsız olması ve düşük gelirli (işçi, temizlikçi vb) işlerde çalışması	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	2.89 2.80 2.90	1.00 0.89 0.99
17.	Annenin veya babanın işsiz olması	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	2.89 3.11 3.01	1.02 0.95 0.94
18.	Ailenin kültürel olarak toplumdan dışlanması	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	2.59 2.83 2.79	0.93 1.15 1.05
19.	Çocukların okula gelirken giyebileceği kıyafetlerinin olmaması	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	2.45 2.45 2.56	1.14 1.07 1.06
20.	Çocukların açlık çekmesi	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	2.57 2.39 2.55	1.26 1.21 1.12
21.	Ailenin çocuğun okula gidiş gelişini sağlayamaması	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	2.79 2.81 2.83	1.04 1.14 1.08
22.	Ailenin, çocuğun okul harcamalarını (kayıt ücreti, kitap-kırtasiye vb.) karşılayamaması	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	2.70 2.95 2.91	1.09 1.02 1.05
		Yönetici	56	2.82	1.09

23.	Ailenin, çocuğuna harçlık verememesi	Rehber Öğt. Branş Öğt	61 451	2.86 2.81	0.93 0.98
24.	Öğrencinin tam zamanlı ya da yarı zamanlı olarak bir işte çalışmak zorunda olması	Yönetici Rehber Öğt. Branş Öğt	56 61 451	2.93 2.83 2.90	1.07 1.00 1.04

Tablo 12 incelendiğinde, araştırmaya katılan yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmenlerinin, görev değişkenine göre ailevi nedenler alt boyutunda verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. [F (2,565)=0,34, P>.05]

Araştırmaya katılanların verdikleri yanıtlar ile devamsızlık yapan öğrencilerden elde edilen veriler karşılaştırıldığında, her iki gruptan elde edilen verilerin paralellik gösterdiğini ifade etmek mümkündür. Öğrencilerin verdikleri yanıtlar arasında ailevi sorunlar ve ailenin eğitim düzeyinin düşük olması nedenleri de önemli yer tutmaktadır. Yurt dışında Kinder, Wakefield ve Wilkin'in (1996), 160 öğrenci ile yaptıkları araştırmada; Kinder, Harland, Wilkin ve Wakefield'in (1995) okullardaki uzman ve sosyal servislerden elde ettikleri verilerin analizlerinden; Kinder ve Wilkin'in (1998) devamsız yapan öğrenci aileleriyle yaptıkları görüşmelerden elde ettikleri verilerde araştırmada elde edilen sonuçları desteklemektedir. Bu sonuçlar ailenin çocuğun eğitim-öğretim sürecinin ayrılmaz bir parçası olduğunu ve okul ile ailenin çok iyi bir işbirliği içerisinde bulunmaları gerektiğini göstermektedir. Bu nedenle, okullar öğrenci ile birlikte gerekirse ailenin de eğitim imkanlarından yararlanmasını sağlayacak programları ve fırsatları sağlamalıdır.

“Eğitimsel Nedenlere” İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 13'te, yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmenlerinin “devamsızlıkla ilgili eğitimsel nedenler” alt boyutunda yer alan maddelere verdikleri yanıtların ortalama ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

No

Devamsızlıkla İlgili Eğitimsel Nedenler

N

$\bar{X}$ | SS

Tablo 13. “Devamsızlıkla İlgili Eğitimsel Nedenler” Alt Boyutunda Yer Alan Maddelere Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Puanları

25.	Okul ortamının sıcak, sevecen, çekici olmaması	Yönetici Rehber Öğt. Branş Öğt	56 61 451	2.57 3.06 2.92	1.06 1.15 1.05
26.	Okuldaki personelin (Yönetici, öğretmen ve diğer personel) davranışlarının kırıci, aşağılayıcı ve katı olması	Yönetici Rehber Öğt. Branş Öğt	56 61 451	2.34 2.95 2.72	1.07 1.07 1.14

27.	Okulda öğrencinin büyük öğrencilerden zorbalık, şiddet görmesi ve rahatsız edilmesi	Yönetici	56 61	2.63	1.09
		Rehber Öğt.	451	2.85	1.16
		Branş Öğt		2.73	1.08
28.	Okul ile aileler arasında yeterli ilişki kurulamaması	Yönetici	56 61	2.91	0.99
		Rehber Öğt.	451	3.14	0.96
		Branş Öğt		3.12	0.98
29.	Okulda verilen ev ödevleriyle ilgili uygulamaların öğrenci tarafından benimsenmemesi	Yönetici	56 61	2.88	1.01
		Rehber Öğt.	451	2.80	1.13
		Branş Öğt		3.05	0.94

Tablo 14 incelendiğinde araştırmaya katılan yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmenlerinin, görev değişkenine göre eğitimsel nedenler alt boyutunda verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. [F (2,565)=1,35, P>.05]

Araştırmaya katılanların verdikleri yanıtlarla sürekli devamsız öğrenci yanıtları paralellik göstermektedir. Araştırmaya katılanlar en önemli nedenler olarak, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun alanlara geçişin sağlanmaması, okul ile aile arasında yeterli ilişki kurulmaması ve öğretmenlerin derse ilgiyi arttıracak yöntemleri kullanmaması, okuldaki devamsız öğrencilerin diğerlerini de buna özendirmesini belirtmişlerdir. Devamsız öğrenciler ise, derslerden ve okuldan sıkılma, eğitimden beklentisi olmama, okulu sevmeme, okulda etkinliklerin olmaması ve arkadaşlarının özendirmesi gibi nedenleri ifade etmişlerdir. Her iki grupta eğitimsel nedenleri okuldan kaçma için önemli neden olarak görmektedir. Yurt içinde Kadi'nın (2000) yaptığı araştırmada devamsızlık nedenlerinden biri de "okul-veli işbirliğinin sağlanamaması" olarak bulunmuştur. Yine aynı araştırmada, "arkadaş çevresinde kaynaklı devamsızlıklar" da vurgulanmıştır. Yurtbay ve Dönmez'in (2005) araştırmasında ise "arkadaşlarla gezme" önemli nedenlerden biri olarak bulunmuştur. Yurt dışında ise Kinder, Wakefield ve Wilkin (1996); Kinder ve Wilkin (1998) yaptıkları çalışmalarda "arkadaş etkisi ya da akran baskısı" devamsızlık nedenlerinden biri olarak bulunmuştur. Ergenlik dönemi olarak adlandırılan orta öğretim çağı, gençlerin birbirlerini etkileyebildikleri ve arayış içinde oldukları bir dönemdir. Bu nedenle belirli yönlere çekilmeye eğilimli olabilen ve aile kontrolü zayıf öğrenciler kolaylıkla arkadaşlarına uyabilmektedirler. Bu dönemde okul ya da aile ile bağları zayıf olan gençlerin arkadaşlarına uyarak okula devam etmemesi de onların ileride başka tür sıkıntılar yaşamalarına neden olabilir. Bu nedenle okul ile ailenin birlikte hareket etmesi ve gencin okul hayatında daha büyük sorunlar yaşamamasını önleyebilecektir.

"Öğrenciden Kaynaklanan Nedenlere" İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 15'te, yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmenlerinin sürekli devamsızlık ölçeğinin "öğrenciden kaynaklanan nedenler" alt boyutunda yer alan maddelere verdikleri yanıtların ortalama ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

kaynaklanan nedenler alt boyutunda verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. [F (2,565)=2,70, P>.05]

Araştırmaya katılanlar ile sürekli devamsız öğrencilerin belirttikleri nedenler arasında arkadaşlarının özendirmeleri önemli yer tutmaktadır. Yurtbay ve Dönmez'in (2005) yaptıkları araştırmada da "arkadaşları ile gezme" önemli bir bulgu olarak çıkmıştır. Esen'in (2003) yapmış olduğu çalışmada da "arkadaşlarım okuldan kaçmam için baskı yapar" maddesi önemli bir faktör olarak çıkmıştır. Yurt dışında ise Osler, Street, Lall ve Wincent'in (2002) öğrencilerle yaptıkları çalışmada "ergenlik dönemi problemleri" önemli bir bulgu olarak ifade edilmiştir.

Ergenlik dönemi içerisindeki gençlerin diğer yetişkinlere göre akranlarıyla ve arkadaşlarıyla iki kat daha fazla zaman geçirdikleri bilinmektedir (Brown ve arkadaşları, Akt: Esen, 2003). Bu nedenle ergenlik dönemi sürecinde ailesiyle sağlıklı etkileşim kuramayan gençlerin, kendi akranlarıyla zaman geçirmesi ve etkileşmesi doğaldır. Ailesinde karşılayamadığı bir takım ihtiyaçlarını (ait olma, sevgi, paylaşma vb.) duyguları genç akran grubundan sağlamaktadır. Bu da birlikte hareket etmeyi ve gerekirse okuldan kaçmayı da beraberinde getirmektedir.

"Devamsızlığın Azaltılmasına Yönelik Uygulanabilecek Politikalara" İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 17'de, yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmenlerinin sürekli devamsızlık ölçeğinin "devamsızlığın azaltılmasına yönelik uygulanabilecek politikalar" alt boyutunda yer alan maddelere verdikleri yanıtların ortalama ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

No

Devamsızlığın Azaltılmasına Yönelik Uygulanabilecek Politikalar

N

$\bar{X}$ | SS

Tablo 17. "Devamsızlığın Azaltılmasına Yönelik Uygulanabilecek Politikalar" Alt Boyutunda Yer Alan Maddelere Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Puanları

No	Maddeler	Yönetici	Rehber Öğt.	Branş Öğt.	Ortalama	Standart Sapma
58.	Ortaöğretimin zorunlu hale getirilmesi	56 61	451	451	2.71	1.45
					2.49	1.28
					2.96	1.39
59.	M.E.Bakanlığı ve okul yönetimlerinin devamsızlığı bir sorun olarak görmelerinin sağlanması	56 61	451	451	3.55	1.22
					3.62	1.12
					3.49	1.18
60.	Devamsız öğrencinin okula gelmediği günün sonunda ailesi veya yakınına telefonla bildirilmesi	56 61	451	451	3.54	1.13
					4.00	0.96
					3.91	1.07
61.	Öğrencinin, okul saatleri içerisinde okul dışına çıkmasına izin verilmemesi	56 61	451	451	3.23	1.35
					3.50	1.23
					3.63	1.09
62.	Okula ulaşım konusunda sorunu olan öğrencilere devlet tarafından yardım edilmesi	56 61	451	451	3.09	1.37
					3.93	1.09
					3.50	1.22

Tablo 17'nin devamı
No

Devamsızlığın Azaltılmasına Yönelik Uygulanabilecek Politikalar

N

X | SS

63.	Özel güvenlik görevlisi güvenli bir yer olmasını	bulundurulacak okulun daha n sağlanması	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	3.43 3.57 3.75	1.36 1.30 1.21
64.	Devamsız öğrencilerin katılmalarının sağlanması	ders dışı etkinliklere daha fazla s	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	3.64 3.96 3.76	0.94 0.96 1.05
65.	Okuldaki rehber öğretm öğrencilere daha fazla d	en sayısının artırılarak devamsız estek sağlanması	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	3.38 3.75 3.68	1.33 1.05 1.14
66.	Okul yönetiminin devauygulaması	msızlıkla ilgili kuralları tam olarak	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	3.59 4.09 3.90	1.26 0.92 1.02
67.	Okul çevresindeki kahvehişbirliği yapılarak, okul saagirmelerinin engellenmesi Rehber	ane, internet ve oyun salonları ile tlerinde bu tür yerlere öğrencilerin nıf öğretmenlerinin, hayatında önemli re daha dikkatli ve ilgili ası	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451 56 61 451	4.02 4.31 4.11	1.04 0.86 0.98
68.	öğretmenler ve sıdeğişmeler olan öğrenciledavranmalarının sağlanm		Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt		3.96 4.18 4.01	0.99 0.86 0.94
69.	Okula düzenli devam edeödüllendirilmesi	n öğrenci ve ailelerinin takdir edilerek,	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	3.63 3.93 3.86	1.10 1.07 1.07
70.	Devamsızlık kayıtlarının görevli tarafından tutulm	bilgisayar yardımıyla ve özel bir ası	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	3.43 3.70 3.73	1.35 1.10 1.11
71.	Akademik düzeyi düşük programına tabi tutulma	öğrencilerin ayrı bir geliştirme sı	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	3.48 3.86 3.71	1.14 0.90 1.10
72.	Okul yapım projelerinde etkinliklerin yapılabilere	müzik, tiyatro, spor gibi ği birimlerin yer alması	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	3.89 4.26 4.04	1.15 0.85 1.00
73.	Okulda düzenli aralıkla sınıf taramalarının yap	rla öğrencilerin fiziksel ve ruhsal ılması	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	3.69 4.04 3.91	1.11 0.80 1.02
74.	Okul içerisinde öğrenci oluşturulması	er için bilgisayar, internet odaları	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	3.73 4.13 3.88	1.04 0.84 1.08
75.	Okullarda çalışma klüpleri başarısız ve dezavantajlı	oluşturularak, ev ödevi konusunda öğrencilere yardımcı olunması	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	3.57 4.29 3.91	1.09 0.76 1.04
76.	İşyerleriyle iletişime geç devamlarının sağlanması	ilerek çalışan öğrencilerin okula sı	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	3.30 3.65 3.71	1.22 1.09 1.10
77.	Eğitim düzeyi düşük ail programlarına katılmalarının sağlanması	elerin yetişkin eğitimi	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	3.63 3.93 3.77	0.98 0.94 1.05
78.	Fakir aileler için kaymadestek sağlanması	kamlık, belediye, sivil kuruluşlardan	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	3.69 3.96 3.90	1.08 0.93 1.01
79.	Okul-aile ilişkilerinin da	ha fazla geliştirilmesi	Yönetici Rehber Ögt. Branş Ögt	56 61 451	3.96 4.27 4.09	0.91 0.66 0.91

Tablo 17 'da, yöneticilerin devamsızlığın azaltılmasına yönelik uygulanabilecek politikalara ilişkin maddelere verdikleri yanıtların ortalamaları

Tablo 18'de devamsızlığın azaltılmasına yönelik uygulanabilecek politikalar alt boyutunda, araştırmaya katılanların verdikleri yanıtların görev değişkenine göre karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 18. "Devamsızlığın Azaltılmasına Yönelik Uygulanabilecek Politikalar" Alt Boyutunda Verilen Yanıtların Görev Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

Boyut	Görev	N	$\bar{X}$	S	Sd	F	P
Devamsızlığın Azaltılmasına Yönelik Uygulanabilecek Politikalar	Yönetici	56	81.95	17.28	2,565	2.70	0.07
	Rehber Öğretmen	61	88.79	13.59			
	Öğretmen	451	86.71	16.98			

Tablo 18 incelendiğinde araştırmaya katılan yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmenlerinin, görev değişkenine göre devamsızlığın azaltılmasına yönelik uygulanabilecek politikalar alt boyutunda verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. [F (2,565)=2,70, P>.05]

Araştırma bulgularında ortaya çıkan sonuçlar yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmenlerinin devamsızlığın azaltılması konusunda uygulanacak politikalar konusunda farklı düşünmediklerini ortaya koymaktadır. Görev değişkenine göre en yüksek ortalamaya sahip üçer madde alınmasına rağmen en düşük ortalamaya sahip maddelerin bir çoğunun orta düzeyde bir puan aldıkları görülmektedir. Buna dayanarak, bu bölümde yer alan birçok uygulamanın devamsızlığın önlenmesinde kullanılabileceğini söyleyebiliriz. Yalnız, bunları uygulayacak olan kurum, birey ya da okulun kendilerine ve buldukları bölgelere uygunluğunu iyi değerlendirmeleri gereklidir. Bazı uygulamalar, okulun kendi yönetici ve öğretmenleri tarafından uygulanabileceği gibi, "zorunlu eğitimin 12 yıla çıkması" gibi uygulamaların MEB tarafından ulusal düzeyde uygulanması gereklidir. Bazı uygulamaların (internet kafelere belli saatlerde öğrencilerin alınmaması, genel taramalar yapılması vb.) il veya ilçe genelinde gerçekleştirilebilir.

Ancak, devamsızlığın önlenmesi için gerçekleştirilecek tüm uygulamalarda önemli olan tek unsur "okul, aile, çocuk ve toplum" faktörlerinin birlikte hareket etmesinin sağlanması gerekliliğidir. Yurt dışında yapılan çalışmalarda da bu konu üzerinde durulmaktadır. Raid

(1999), NCSE (2005), Crew (2000), Starr (2000), De Kalb (1999), Capps (2004)'in da çalışmalarında vurgulandığı gibi, okuldan kaçma nedenleri bölgeden bölgeye, araştırmadan araştırmaya değişmektedir. Bu nedenle Kinder ve Wilkin'in (1998) sürekli devamsızlıkla ilgili öğrencilerle yaptıkları görüşme sonuçlarından biri de anne-babanın olumsuz davranışları ve aile ilişkilerinde yaşanan olumsuzluklardır. Araştırma kapsamında görüşme yapılan öğrenciler de devamsızlık nedenleri olarak, ailevi sorunlarının olması, ailenin yeterince ilgilenmemesi ve ev işlerine yardımcı olmak zorunda kalması gibi nedenleri belirtmişlerdir.

“Eğitimsel Nedenlere” İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 22’de, araştırmaya katılanların, cinsiyet değişkeni açısından “Eğitimsel Nedenlere” ilişkin bulguları yer almaktadır.

No

Devamsızlıkla İlgili Eğitimsel Nedenler

N

$\bar{X}$ | ss

Tablo 22. “Devamsızlıkla İlgili Eğitimsel Nedenler” Alt Boyutunda Yer Alan Maddelere Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Puanları

No	Devamsızlıkla İlgili Eğitimsel Nedenler	Kadın	Erkek	$\bar{X}$	ss
25.	Okul ortamının sıcak, sevecen, çekici olmaması	307	261	2.86	1.05
				2.94	1.08
26.	Okuldaki personelin (Yönetici, öğretmen ve diğer personel) davranışlarının kırıcı, aşağılayıcı ve katı olması	307	261	2.73	1.15
				2.68	1.11
27.	Okulda öğrencinin büyük öğrencilerden zorbalık, şiddet görmesi ve rahatsız edilmesi	307	261	2.72	1.09
				2.75	1.10
28.	Okul ile aileler arasında yeterli ilişki kurulamaması	307	261	3.02	0.97
				3.21	0.99
29.	Okulda verilen ev ödevleriyle ilgili uygulamaların öğrenci tarafından benimsenmemesi	307	261	3.04	0.95
				2.96	1.00
30.	Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre uygun alanlara geçişlerine olanak sağlanmaması	307	261	3.16	1.12
				3.04	1.08
31.	Okulda bazı derslerin öğretmen yokluğu nedeniyle boş geçmesi	307	261	2.58	1.15
				2.55	1.15
32.	Öğretmenlerin öğrencinin derse ilgisini arttıracak öğretim yöntemlerini kullanmaması	307	261	2.93	1.05
				2.92	1.05
33.	Okulda öğretmen öğrenci ilişkilerinin zayıf olması	307	261	2.83	1.05
				2.85	1.02
34.	Okul bütçesinin yetersizliği sonucu, okulda ısınma, aydınlatma, temizlik gibi sorunlar yaşanması	307	261	2.38	1.10
				2.44	1.09
35.	Öğrencinin spor yapma, müzik aleti çalma gibi okul dışı etkinliklere katılması	307	261	2.42	0.98
				2.62	1.04
36.	Okulun belirli düzen ve kurallarına uyma zorunluluğu olması (Kıyafet, tıraş olma, okul saatleri vb.)	307	261	2.69	1.10
				2.64	1.06
37.	Öğrencinin kişisel yada ailevi sorunlarıyla ilgili rehberlik hizmetinin yeterince yapılmaması	307	261	2.61	1.12
				2.86	1.08
38.	Okulda tiyatro, müzik, spor, bilim gibi alanlarda yeterli olanakların bulunmaması	307	261	2.81	1.09
				2.78	1.08
39.	Okul devam cetvellerinin gerektiği biçimde tutulmaması	307	261	2.17	1.22
				2.23	1.24
40.	Okulda devamsızlık yapan öğrencilerin diğer öğrencileri de buna özendirmesi	307	261	3.17	1.04
				3.09	1.13

41.	Okulun öğrenci devamını sağlamada yetersiz kalması ve gerekli politikaları üretememesi	Kadın	307	2.78	1.19
		Erkek	261	2.78	1.11
42.	Ders saatlerinin uzun olması ya da derslerin blok olarak yapılması sonucu öğrencinin derste sıkılması	Kadın	307	2.43	1.25
		Erkek	261	2.43	1.15
43.	Ortaöğretimin zorunlu olmaması	Kadın	307	2.43	1.21
		Erkek	261	2.36	1.26

Araştırma sonuçlarına göre hem kadınlar hem de erkekler, daha çok okuldaki devamsız öğrencilerin diğerlerini de özendirdiklerini, programda sıkıntı yaşayan öğrencilerin diğer alanlara geçişine olanak sağlanmaması nedeniyle başarısı düşen ve okula devam etmeyen öğrenciler olduğunu düşünmektedirler. Bu durum Yurtbay ve Dönmez (2005); Kadı (2000); Kinder, Wakefield ve Wilkin (1996); De Kalb (1999); Star (2002) ve Reid (1999)'da ulaşılan sonuçlarla da tutarlı görülmektedir.

“Öğrenciden Kaynaklanan Nedenlere” İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 24'te, araştırmaya katılanların sürekli devamsızlık ölçeğinin “öğrenciden kaynaklanan nedenler” alt boyutunda yer alan maddelere verdikleri yanıtların ortalama ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

Tablo 24. “Devamsızlıkla İlgili Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler” Alt Boyutunda Yer Alan Maddelere Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Puanları

No	Devamsızlıkla İlgili Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler		N	_____	SS
44.	Öğrencinin ergenlik dönemi sorunları yaşaması	Kadın	307	3.47	0.84
		Erkek	261	3.27	0.84
45.	Okul çevresinde öğrenciyi çeken etmenlerin (internet,sinema, kahvehane vb.) olması	Kadın	307	3.60	0.91
		Erkek	261	3.46	0.93
46.	Öğrencinin özgüveninin düşük, çekingen ve içe dönük olması	Kadın	307	2.97	0.91
		Erkek	261	2.93	0.91
47.	Öğrencinin sinirli ve anti-sosyal davranışlar göstermesi	Kadın	307	3.23	0.90
		Erkek	261	3.10	0.95
48.	Öğrencinin okula ve öğretmenlere karşı bakış açısının olumsuz olması	Kadın	307	3.25	0.90
		Erkek	261	3.21	1.00
49.	Öğrencinin fiziksel ya da psikolojik hastalığının bulunması	Kadın	307	2.97	1.02
		Erkek	261	2.97	1.06
50.	Öğrencinin, aşırı şişman, sivilceli olma vb. dış görünüşüyle ilgili sorunlar yaşaması	Kadın	307	2.66	0.94
		Erkek	261	2.59	0.99
51.	Öğrencinin ev ödevlerini yapmadığı için okula gitmek istememesi	Kadın	307	2.75	1.02
		Erkek	261	2.76	1.03
52.	Öğrencinin ders için gerekli materyali getirmemesi	Kadın	307	2.80	0.95
		Erkek	261	2.90	0.96
53.	Öğrencinin sınıf tekrarı nedeniyle akranlarından alt sınıfta olması	Kadın	307	2.80	0.94
		Erkek	261	2.85	1.02
54.	Öğrencinin düşük notlar alması (başarısız olması)	Kadın	307	3.12	1.03
		Erkek	261	3.17	0.98
55.	Öğrenci ile başarısız olduğu için akranları tarafından alay edilmesi	Kadın	307	2.82	1.02
		Erkek	261	2.86	1.02
56.	Öğrencinin yaşça ve beden olarak büyük olması	Kadın	307	2.67	0.93
		Erkek	261	2.68	1.03

57.	Öğrencinin okul dışı arkadaş gurubunun olması ve bunların öğrenciyi okuldan kaçmaya özendirilmesi	Kadın	307	3.71	0.98
		Erkek	261	3.67	1.00

$\bar{X}$

oldukları akran grubu okul dışında ise öğrenci daha çok okul dışına çıkmak durumunda kalmaktadır. Ailesi ile ergenlik sorunlarını paylaşabileceği düzeyde bir ilişki bulunmuyorsa, bunun sonucu sorunlarını ve duygularını daha çok arkadaşlarıyla paylaşacak ve onların yönlendirmelerine maruz kalacaktır. Eğer ailenin eğitim düzeyi çocuğun bu durumun anlama ve yardımcı olmalarına yetecek düzeyde değilse sorun daha da büyümektedir.

Devamsızlığın Azaltılmasına Yönelik Uygulanabilecek Politikalara İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 26'da, araştırmaya katılanların "devamsızlığın azaltılmasına yönelik uygulanabilecek politikalar" alt boyutunda yer alan maddelere verdikleri yanıtların ortalama ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

No

Devamsızlığın Azaltılmasına Yönelik Uygulanabilecek Politikalar

N

$\bar{X}$ | SS

Tablo 26. "Devamsızlığın Azaltılmasına Yönelik Uygulanabilecek Politikalar" Alt Boyutunda Yer Alan Maddelere Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Puanları

58.	Ortaöğretimin zorunlu hale getirilmesi	Kadın	307	3.04	1.38
		Erkek	261	2.70	1.38
59.	M.E.Bakanlığı ve okul yönetimlerinin devamsızlığı bir sorun olarak görmelerinin sağlanması	Kadın	307	3.61	1.15
		Erkek	261	3.39	1.20
60.	Devamsız öğrencinin okula gelmediği günün sonunda ailesi veya yakınına telefonla bildirilmesi	Kadın	307	3.96	1.10
		Erkek	261	3.78	1.03
61.	Öğrencinin, okul saatleri içerisinde okul dışına çıkmasına izin verilmemesi	Kadın	307	3.71	1.10
		Erkek	261	3.42	1.16
62.	Okula ulaşım konusunda sorunu olan öğrencilere devlet tarafından yardım edilmesi	Kadın	307	3.63	1.21
		Erkek	261	3.36	1.25
63.	Özel güvenlik görevlisi bulundurularak okulun daha güvenli bir yer olmasının sağlanması	Kadın	307	3.77	1.22
		Erkek	261	3.62	1.25
64.	Devamsız öğrencilerin ders dışı etkinliklere daha fazla katılmalarının sağlanması	Kadın	307	3.84	1.02
		Erkek	261	3.68	1.04
65.	Okuldaki rehber öğretmen sayısının artırılarak devamsız öğrencilere daha fazla destek sağlanması	Kadın	307	3.81	1.08
		Erkek	261	3.48	1.21
66.	Okul yönetiminin devamsızlıkla ilgili kuralları tam olarak uygulaması	Kadın	307	4.02	0.98
		Erkek	261	3.73	1.08
67.	Okul çevresindeki kahvehane, internet ve oyun salonları ile işbirliği yapılarak, okul saatlerinde bu tür yerlere öğrencilerin girmelerinin engellenmesi	Kadın	307	4.22	0.93
		Erkek	261	4.01	1.01
68.	Rehber öğretmenler ve sınıf öğretmenlerinin, hayatında önemli değişimler olan öğrencilere daha dikkatli ve ilgili davranmalarının sağlanması	Kadın	307	4.12	0.92
		Erkek	261	3.90	0.94
69.	Okula düzenli devam eden öğrenci ve ailelerinin takdir edilerek, ödüllendirilmesi	Kadın	307	3.95	1.06
		Erkek	261	3.72	1.07

70.	Devamsızlık kayıtlarının bilgisayar yardımıyla ve özel bir görevli tarafından tutulması	Kadın Erkek	307 261	3.83 3.54	1.07 1.20
71.	Akademik düzeyi düşük öğrencilerin ayrı bir geliştirme programına tabi tutulması	Kadın Erkek	307 261	3.82 3.57	1.09 1.07
72.	Okul yapım projelerinde müzik, tiyatro, spor gibi etkinliklerin yapılabileceği birimlerin yer alması	Kadın Erkek	307 261	4.11 3.98	1.00 0.99

Tablo 29'un devamı

Devamsızlıkla İlgili Ailevi Nedenler

No

N

$\bar{X}$ | SS

7. 8.	Aile üyelerinde, alkol, uyuşturucu, kumar oynama gibi bağımlılıkların bulunması Aile içerisinde, sürekli hastalık sahibi veya bakıma muhtaç bireyin olması Aile içerisinde, şiddet, kötü muamele,geçimsizlik olması Ailenin devamsızlıkla ilgili yasaları bilmemesi	1-5 Yıl 6-10	67	3.37	1.02
		Yıl 11-15 Yıl	147	3.23	0.99
		16-20 Yıl 20	128	3.25	1.02
		ve üzeri 1-5	110	3.32	1.00
		Yıl 6-10 Yıl	116	3.20	0.99
		11-15 Yıl 16-	67	3.16	0.89
		20 Yıl 20 ve	147	2.88	0.88
		üzeri 1-5 Yıl	128	3.01	1.03
		6-10 Yıl 11-15	110	2.98	0.89
		Yıl 16-20 Yıl	116	3.01	0.95
		20 ve üzeri 1-	67	3.64	0.86
		5 Yıl 6-10 Yıl	147	3.57	0.95
		11-15 Yıl 16-	128	3.65	0.90
		20 Yıl 20 ve	110	3.71	0.87
		üzeri	116	3.68	0.95
	67	2.88	0.97		
	147	3.17	1.03		
	128	2.91	1.07		
	110	3.24	1.01		
	116	3.05	1.07		
11. 12.	Çocuğun çok erken yaşta aile içerisinde bir yetişkin statüsü kazanması Ailenin eğitime karşı bakış açısının olumlu olmaması yada eğitimden bir beklentisinin olmaması Ailenin eğitim düzeyinin düşük olması Kız çocuklarının eğitimi konusunda ailelerin istekli olmamaları. Ailelerin çocuklarını erken yaşta evlendirmeleri Anne babanın vasıfsız olması ve düşük gelirli (işçi, temizlikçi vb) işlerde çalışması Annenin veya babanın işsiz olması Ailenin kültürel olarak toplumdan dışlanması	1-5 Yıl 6-10	67	2.70	0.96
		Yıl 11-15 Yıl	147	2.87	0.97
		16-20 Yıl 20	128	2.57	1.00
		ve üzeri 1-5	110	2.84	1.04
		Yıl 6-10 Yıl	116	2.83	1.00
		11-15 Yıl 16-	67	3.23	1.04
		20 Yıl 20 ve	147	2.92	1.17
		üzeri 1-5 Yıl	128	3.07	1.11
		6-10 Yıl 11-	110	3.07	1.16
		15 Yıl 16-20	116	3.17	1.12

	Yıl 20 ve üzeri	67	3.23
	1-5 Yıl	147	3.40
	6-10 Yıl	128	3.12
	11-15 Yıl	110	3.19
	16-20 Yıl	116	3.36
	Yıl 20 ve üzeri	67	2.97
	1-5 Yıl	147	2.74
	6-10 Yıl	128	2.58
	11-15 Yıl	110	2.73
	16-20 Yıl	116	2.89
	Yıl 20 ve üzeri	67	2.82
	1-5 Yıl	147	2.38
	6-10 Yıl	128	2.44
	11-15 Yıl	110	2.41
	16-20 Yıl	116	2.56
	Yıl 20 ve üzeri	67	2.68
	1-5 Yıl	147	2.97
	6-10 Yıl	128	2.77
	11-15 Yıl	110	2.87
	16-20 Yıl	116	3.04
	Yıl 20 ve üzeri	67	3.02
	1-5 Yıl	147	3.06
	6-10 Yıl	128	3.00
	11-15 Yıl	110	2.95
	16-20 Yıl	116	3.00
	Yıl 20 ve üzeri	67	2.79
	1-5 Yıl	147	2.70
	6-10 Yıl	128	2.69
	11-15 Yıl	110	2.84
	16-20 Yıl	116	2.87

Tablo 30. "Ailevi Nedenler" Alt Boyutunda Verilen Yanıtların Kıdem Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

Boyutlar	Değişken	N	$\bar{X}$	S
			sd	F
				P
	1-5 yıl	67	62.27	
	6-10 yıl	116	60.51	
	11-15 yıl	128	60.40	
	16-20 yıl	110	62.15	
Devamsızlıkla İlgili Ailevi Nedenler		563	62.27	0.90
				0.46
				12.43
				12.86
				12.65
				13.34

Tablo 30 incelendiğinde, araştırmaya katılan yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmenlerinin, kıdem değişkenine göre ailevi nedenler alt boyutunda verdikleri yanıtlar

arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. [F (4,563)=.90, P>.05]

Araştırma sonucu elde edilen verilere göre, kıdem değişkeni açısından, öğrencinin devamsızlık yapmasına neden olan “ailevi” nedenler, görev ve cinsiyet değişkeni ile aynı nedenleri göstermektedir. Bu nedenle diğer değişkenlere göre yapılan yorumlar nedeniyle ayrıca yorum yapılması yoluna gidilmemiştir.

“Eğitimsel Nedenlere” İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 31’de, araştırmaya katılanların, kıdem değişkeni açısından “Eğitimsel Nedenlere” ilişkin bulguları verilmiştir.

No

Devamsızlıkla İlgili Eğitimsel Nedenler

N

$\bar{x}$ | SS

Tablo 31. “Devamsızlıkla İlgili Eğitimsel Nedenler” Alt Boyutunda Yer Alan Maddelere Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Puanlar

1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	25. Okul ortamının sıcak, sevecen, çekici olmaması	67 147	2.85	1.06	
20 ve üzeri	1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	26. Okuldaki personelin (Yönetici, öğretmen ve diğer personel) davranışlarının kırıcı, aşağılayıcı ve katı olması	128	2.91	1.08
20 ve üzeri	1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	27. Okulda öğrencinin büyük öğrencilerden zorbalık, şiddet görmesi ve rahatsız edilmesi	110	2.95	1.07
20 ve üzeri	1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl		116 67	2.95	1.07
20 ve üzeri	1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl		147	2.80	1.04
20 ve üzeri	1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl		128	2.85	1.19
20 ve üzeri	1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl		110	2.62	1.08
20 ve üzeri	1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl		116 67	2.61	1.21
20 ve üzeri	1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl		147	2.90	1.10
20 ve üzeri	1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl		128	2.65	1.08
20 ve üzeri	1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl		110	2.94	1.11
20 ve üzeri	1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl		116	2.61	1.03
20 ve üzeri	1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl			2.69	1.18
20 ve üzeri	1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl			2.94	1.11
20 ve üzeri	1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl			2.62	1.00

1-5 Yıl					67	3.01	1.05
6-10 Yıl					147	3.07	1.00
28.	Okul ile aileler arasında yeterli ilişki kurulamaması	11-15 Yıl	128	3.10	1.02		
		16-20 Yıl	110	3.20	0.90		
		20 ve üzeri	116	3.12	0.97		
29.	Okulda verilen ev ödevleriyle ilgili uygulamaların öğrenci tarafından benimsenmemesi	1-5 Yıl	67	3.10	0.97		
		6-10 Yıl	147	3.02	1.02		
		11-15 Yıl	128	2.98	0.96		
		16-20 Yıl	110	2.99	1.00		
		20 ve üzeri	116	2.99	0.93		

Tablo 31'in devamı
No

Devamsızlıkla İlgili Eğitimsel Nedenler

		N	$\bar{X}$	SS	
30.	Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre uygun alanlara geçişlerine olanak sağlanmaması	1-5 Yıl	67	3.28	
		6-10 Yıl	147	3.09	
		11-15 Yıl	128	2.99	
		16-20 Yıl	110	3.11	
		20 ve üzeri	116	3.14	
		1-5 Yıl	67	2.68	
31.	Okulda bazı derslerin öğretmen yokluğu nedeniyle boş geçmesi	6-10 Yıl	147	2.48	
		11-15 Yıl	128	2.57	
		16-20 Yıl	110	2.63	
		20 ve üzeri	116	2.56	
		1-5 Yıl	67	2.86	
		6-10 Yıl	147	2.95	
32.	Öğretmenlerin öğrencinin derse ilgisini arttıracak öğretim yöntemlerini kullanmaması	11-15 Yıl	128	3.00	
		16-20 Yıl	110	2.93	
		20 ve üzeri			1.03
		1-5 Yıl	67	2.68	
		6-10 Yıl	147	2.48	
		11-15 Yıl	128	2.57	

		116	2.83	1.02
	1-5 Yıl	67	2.94	1.01
	6-10 Yıl	147	2.72	1.00
	11-15 Yıl	128	2.87	1.14
33.	Okulda öğretmen öğrenci ilişkilerinin zayıf olması			
	16-20 Yıl	110	2.90	1.00
	20 ve üzeri	116	2.86	1.02
	1-5 Yıl	67	2.70	1.20
	6-10 Yıl	147	2.21	1.05
	11-15 Yıl	128	2.51	1.18
34.	Okul bütçesinin yetersizliği sonucu, okulda ısınma, aydınlatma, temizlik gibi sorunlar yaşanması			
	16-20 Yıl	110	2.46	1.04
	20 ve üzeri	116	2.31	0.99
	1-5 Yıl	67	2.50	1.06
	6-10 Yıl	147	2.41	1.05
	11-15 Yıl	128	2.61	1.00
35.	Öğrencinin spor yapma, müzik aleti çalma gibi okul dışı etkinliklere katılması			
	16-20 Yıl	110	2.46	0.99
	20 ve üzeri	116	2.58	0.96
	1-5 Yıl	67	2.79	1.16

	6-10 Yıl	147	2.64	1.10
Okulun belirli düzen ve kurallarına uyma zorunluluğu	11-15 Yıl	128	2.73	1.07
36.	16-20 Yıl	110	2.53	1.12
olması (Kıyafet, tıraş olma, okul saatleri vb.)	20 ve üzeri	116	2.69	0.99
	1-5 Yıl	67	2.74	1.06
	6-10 Yıl	147	2.58	1.10
Öğrencinin kişisel yada ailevi sorunlarıyla ilgili rehberlik	11-15 Yıl	128	2.67	1.22
37.	16-20 Yıl	110	2.88	1.05
hizmetinin yeterince yapılmaması	20 ve üzeri	116	2.81	1.03
	1-5 Yıl	67	2.86	1.02
	6-10 Yıl	147	2.85	1.11
Okulda tiyatro, müzik, spor, bilim gibi alanlarda yeterli	11-15 Yıl	128	2.76	1.13
38.	16-20 Yıl	110	2.80	1.06
olanakların bulunmaması	20 ve üzeri	116	2.73	1.08
	1-5 Yıl	67	2.44	1.22
	6-10 Yıl	147	2.12	1.20
	11-15 Yıl	128	2.14	

39.					1.22
	Okul devam cetvellerinin gerektiği biçimde tutulmaması	16-20 Yıl	110	2.17	1.21
		20 ve üzeri	116	2.25	1.30
		1-5 Yıl	67	3.31	1.00
		6-10 Yıl	147	3.23	1.04
	Okulda devamsızlık yapan öğrencilerin diğer öğrencileri de	11-15 Yıl	128	3.12	1.10
40.	buna özendirmesi	16-20 Yıl	110	3.11	1.09
		20 ve üzeri	116	2.95	1.14
		1-5 Yıl	67	2.95	1.17
		6-10 Yıl	147	2.72	1.15
	Okulun öğrenci devamını sağlamada yetersiz kalması ve	11-15 Yıl	128	2.78	1.21
41.	gerekli politikaları üretememesi	16-20 Yıl	110	2.74	1.13
		20 ve üzeri	116	2.80	1.14

Tablo 32 incelendiğinde, araştırmaya katılanların, kıdem değişkenine göre eğitimsel nedenler alt boyutunda verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. [F(4,563)= .75 , P>.05]

Araştırma sonucu elde edilen verilere göre, kıdem değişkeni açısından, öğrencinin okuldan kaçmasına neden olan “eğitimsel” nedenler, görev ve cinsiyet değişkeni ile aynı nedenleri göstermektedir. Bu nedenle diğer değişkenlere göre yapılan yorumlar nedeniyle ayrıca yorum yapılması yoluna gidilmemiştir.

“Öğrenciden Kaynaklanan Nedenlere” İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 33'te, yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmenlerinin, kıdem değişkeni açısından “Öğrenciden Kaynaklanan Nedenlere” ilişkin bulguları verilmiştir.

Tablo 33. “Devamsızlıkla İlgili Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler” Alt Boyutunda Yer Alan Maddelere Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Puanları

No	Devamsızlıkla İlgili Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler	N	_____	SS	
44.	1-5 Yıl	67	3.49	0.84	
	6-10 Yıl	147	3.38	0.87	
	Öğrencinin ergenlik dönemi sorunları yaşaması	11-15 Yıl	128	3.37	0.80
		16-20 Yıl	110	3.37	0.81
		20 ve üzeri	116	3.34	0.89
45.	Okul çevresinde öğrenciyi çeken etmenlerin (internet,sinema, kahvehane vb.) olması	1-5 Yıl	67	3.71	0.81
		6-10 Yıl	147	3.48	0.97
		11-15 Yıl	128	3.57	0.91
		16-20 Yıl	110	3.52	0.91
		20 ve üzeri	116	3.47	0.94
46.	Öğrencinin özgüveninin düşük, çekingen ve içe dönük olması	1-5 Yıl	67	3.10	0.88
		6-10 Yıl	147	2.95	0.90
		11-15 Yıl	128	2.93	0.93
		16-20 Yıl	110	2.87	0.94
		20 ve üzeri	116	2.97	0.88
47.	Öğrencinin sinirli ve anti-sosyal davranışlar göstermesi	1-5 Yıl	67	3.17	0.95
		6-10 Yıl	147	3.23	0.88
		11-15 Yıl	128	3.17	0.95
		16-20 Yıl	110	3.13	1.00
		20 ve üzeri	116	3.13	0.89

$\bar{x}$

48.	Öğrencinin okula ve öğretmenlere karşı bakış açısının olumsuz olması	1-5 Yıl	67	3.26	0.96
		6-10 Yıl	147	3.27	0.89
		11-15 Yıl	128	3.16	0.92
		16-20 Yıl	110	3.30	0.97

		20 ve üzeri	116	3.18	1.00
49.	Öğrencinin fiziksel ya da psikolojik hastalığının bulunması	1-5 Yıl	67	3.14	1.09
		6-10 Yıl	147	2.83	1.02
		11-15 Yıl 16-20 Yıl	128	3.08	1.07
			110	3.02	0.93
		20 ve üzeri	116	2.88	1.08
50.	Öğrencinin, aşırı şişman, sivilceli olma vb. dış görünüşüyle ilgili sorunlar yaşaması	1-5 Yıl 6-10 Yıl 11-15 Yıl	67 147	2.83	1.00
		16-20 Yıl 20 ve üzeri	128	2.48	0.95
			110	2.71	0.99
			116	2.70	0.93
				2.52	0.95

No

Devamsızlığın Azaltılmasına Yönelik Uygulanabilecek Politikalar

N

$\bar{X}$ | SS

Tablo 35.
"Devamsızlığın Azaltılmasına Yönelik Uygulanabilecek Politikalar" Alt Boyutunda Yer Alan Maddelere Verilen Yanıtların Ortalama ve Standart Sapma Puanları

58. Ortaöğretimin zorunlu hale getirilmesi 59. M.E.Bakanlığı ve okul yönetimlerinin devamsızlığı bir sorun olarak görmelerinin sağlanması 60. Devamsız öğrencinin okula gelmediği günün sonunda ailesi veya yakınına telefonla bildirilmesi 61. Öğrencinin, okul saatleri içerisinde okul dışına çıkmasına izin verilmemesi	1-5 Yıl 6-10 Yıl 11-15 Yıl 16-20 Yıl 20 ve üzeri	67 147	2.82	1.21
	1-5 Yıl 6-10 Yıl 11-15 Yıl 16-20 Yıl 20 ve üzeri	128	2.83	1.40
	1-5 Yıl 6-10 Yıl 11-15 Yıl 16-20 Yıl 20 ve üzeri	110	2.82	1.45
	1-5 Yıl 6-10 Yıl 11-15 Yıl 16-20 Yıl 20 ve üzeri	116 67	2.91	1.42
	1-5 Yıl 6-10 Yıl 11-15 Yıl 16-20 Yıl 20 ve üzeri	147	3.02	1.38
	1-5 Yıl 6-10 Yıl 11-15 Yıl 16-20 Yıl 20 ve üzeri	128	3.47	1.19
	1-5 Yıl 6-10 Yıl 11-15 Yıl 16-20 Yıl 20 ve üzeri	110	3.65	1.08
	1-5 Yıl 6-10 Yıl 11-15 Yıl 16-20 Yıl 20 ve üzeri	116 67	3.53	1.26
	1-5 Yıl 6-10 Yıl 11-15 Yıl 16-20 Yıl 20 ve üzeri	147	3.51	1.16
	1-5 Yıl 6-10 Yıl 11-15 Yıl 16-20 Yıl 20 ve üzeri	128	3.34	1.20
	1-5 Yıl 6-10 Yıl 11-15 Yıl 16-20 Yıl 20 ve üzeri	110	3.76	1.19
	1-5 Yıl 6-10 Yıl 11-15 Yıl 16-20 Yıl 20 ve üzeri	116 67	3.95	1.07
	1-5 Yıl 6-10 Yıl 11-15 Yıl 16-20 Yıl 20 ve üzeri	147	3.79	1.19
	1-5 Yıl 6-10 Yıl 11-15 Yıl 16-20 Yıl 20 ve üzeri	128	4.00	0.95
	1-5 Yıl 6-10 Yıl 11-15 Yıl 16-20 Yıl 20 ve üzeri	110	3.85	0.95
	116	3.46	1.13	
		3.78	1.02	
		3.45	1.28	
		3.63	1.14	
		3.49	1.09	

1-5 Yıl		67		3.62	1.16
62.	Okula ulaşım konusunda sorunu olan öğrencilere devlet tarafından yardım edilmesi	6-10 Yıl 11-	147	3.59	1.26
		15 Yıl 16-20	128	3.36	1.26
		Yıl	110	3.70	1.15
		20 ve üzeri	116	3.30	1.27
63.	Özel güvenlik görevlisi bulundurularak okulun daha güvenli bir yer olmasının sağlanması	1-5 Yıl	67	3.79	1.18
		6-10 Yıl 11-	147	3.82	1.16
		15 Yıl 16-20	128	3.71	1.24
		Yıl	110	3.73	1.31
		20 ve üzeri	116	3.45	1.26
64.	Devamsız öğrencilerin ders dışı etkinliklere daha fazla katılmalarının sağlanması	1-5 Yıl	67	3.71	1.04
		6-10 Yıl 11-	147	3.86	0.97
		15 Yıl 16-20	128	3.78	1.08
		Yıl	110	3.82	1.06
		20 ve üzeri	116	3.62	1.02
65.	Okuldaki rehber öğretmen sayısının artırılarak devamsız öğrencilere daha fazla destek sağlanması	1-5 Yıl	67	3.92	1.04
		6-10 Yıl 11-	147	3.71	1.11
		15 Yıl 16-20	128	3.62	1.18
		Yıl	110	3.63	1.23
		20 ve üzeri	116	3.50	1.13
66.	Okul yönetiminin devamsızlıkla ilgili kuralları tam olarak uygulaması	1-5 Yıl	67	3.94	0.99
		6-10 Yıl 11-	147	4.00	1.01
		15 Yıl 16-20	128	3.80	1.08
		Yıl	110	3.94	1.07
		20 ve üzeri	116	3.75	1.01
67.	Okul çevresindeki kahvehane, internet ve oyun salonları ile işbirliği yapılarak, okul saatlerinde bu tür yerlere öğrencilerin girmelerinin engellenmesi	1-5 Yıl	67	4.11	1.06
		6-10 Yıl	147	4.17	0.95
		11-15 Yıl	128	4.10	0.99
		16-20 Yıl	110	4.12	1.02
		20 ve üzeri	116	4.09	0.89
68.	Rehber öğretmenler ve sınıf öğretmenlerinin, hayatında önemli değişimler olan öğrencilere daha dikkatli ve ilgili davranmalarının sağlanması	1-5 Yıl	67	3.94	1.11
		6-10 Yıl	147	4.12	0.84
		11-15 Yıl 16-	128	3.96	0.94
		20 Yıl	110	4.10	0.94
		20 ve üzeri	116	3.93	0.95
69.	Okula düzenli devam eden öğrenci ve ailelerinin takdir edilerek, ödüllendirilmesi	1-5 Yıl	67	3.82	1.08
		6-10 Yıl 11-	147	3.86	1.05
		15 Yıl 16-20	128	3.78	1.12
		Yıl	110	3.91	1.10
		20 ve üzeri	116	3.85	1.02

Tablo 35'in devamı

No	Devamsızlığın Azaltılmasına Yönelik	ek Politikalar	N 67		SS
70.	Uygulanabilecek Devamsızlık kayıtlarının bilgisayar	1-5 Yıl 6-10	147		1.04
71.	yardımıyla ve özel bir görevli tarafından tutulması	Yıl 11-15 Yıl	128	3.76	1.09
72.	Akademik düzeyi düşük öğrencilerin ayrı bir geliştirme	16-20 Yıl 20	110	3.74	1.18
	programına tabi tutulması Okul yapım projelerinde müzik,	ve üzeri 1-5	116 67	3.65	1.23
	tiyatro, spor gibi etkinliklerin yapılabileceği birimlerin yer	Yıl 6-10 Yıl	147	3.68	1.14
	alması	11-15 Yıl 16-	128	3.68	1.10
		20 Yıl 20 ve	110	3.73	1.03
		üzeri 1-5 Yıl	116 67	3.74	1.10
		6-10 Yıl 11-15	147	3.74	1.07
		Yıl 16-20 Yıl	128	3.79	1.15
		20 ve üzeri	110	3.53	0.96
			116	4.05	1.00
				4.06	1.05
				4.03	0.90
				4.15	1.06
				3.94	

	Okulda düzenli aralıklarla öğrencilerin fiziksel ve ruhsal	1-5 Yıl 6-10 Yıl	67 147	3.94	0.95
	sağlık taramalarının yapılması Okul içerisinde öğrenciler	11-15 Yıl 16-20	128	3.94	0.96
	için bilgisayar, internet odaları oluşturulması Okullarda	Yıl 20 ve üzeri	110	3.91	1.09
	çalışma klüpleri oluşturularak, ev ödevi konusunda	1-5 Yıl 6-10 Yıl	116 67	3.96	1.00
	başarısız ve dezavantajlı öğrencilere yardımcı olunması	11-15 Yıl 16-20	147	3.78	1.03
	İşyerleriyle iletişime geçilerek çalışan öğrencilerin okula	Yıl 20 ve üzeri	128	3.97	0.90
73.	devamlarının sağlanması Eğitim düzeyi düşük ailelerin	1-5 Yıl 6-10 Yıl	110	3.93	1.00
74.	yetişkin eğitimi programlarına katılmalarının sağlanması	11-15 Yıl 16-20	116 67	3.88	1.15
75.	Fakir aileler için kaymakamlık, belediye, sivil kuruluşlardan	Yıl 20 ve üzeri	147	3.94	1.05
	destek sağlanması Okul-aile ilişkilerinin daha fazla	1-5 Yıl 6-10 Yıl	128	3.79	1.09
	geliştirilmesi	11-15 Yıl 16-20	110	4.17	0.85
		Yıl 20 ve üzeri	116 67	4.00	0.91
		1-5 Yıl 6-10 Yıl	147	3.81	1.10
		11-15 Yıl 16-20	128	3.97	1.07
		Yıl 20 ve üzeri	110	3.73	1.09

	1-5 Yıl 6-10 Yıl	116 67	3.92	
	11-15 Yıl 16-20	147	3.77	
	Yıl 20 ve üzeri	128	3.54	
	1-5 Yıl 6-10 Yıl	110	3.65	
	11-15 Yıl 16-20	116 67	3.53	
	Yıl 20 ve üzeri	147	3.91	
		128	3.89	
		110	3.67	
		116 67	3.79	
		147	3.65	
		128	4.05	
		110	3.94	
		116	3.78	
			4.00	
			3.72	
			4.23	
			4.17	
			3.94	
			4.18	
			4.01	

	1-5 Yıl 67 3.46	1.14
	6-10 Yıl 147 3.49	1.21
80.		
Ortaöğretimdeki devamsızlık süresinin azaltılması		
	11-15 Yıl 128 3.21	1.35
	16-20 Yıl 110 3.50	1.31
	20 ve üzeri 116 3.45	<u>1.26</u>

Tablo 35'te, 1-5 yıl kıdeme sahip olanların "devamsızlığın azaltılmasına yönelik uygulanabilecek politikalara" ilişkin maddelere verdikleri yanıtların

Tablo 38. Devamsızlık Nedenleri Arasındaki İlişkiler (Pearson Korelasyon Katsayısı)

Nedenler		Ailevi
1. Ailevi	r	-
	P	
	N	
2. Eğitimsel	r	-
	P	
	N	
3. Öğrenciden Kaynaklanan	r	0.57
	P	0.00
	N	568

Öğrenciden

Nedenler

Ailevi

Eğitimsel Kaynaklanan

r

1. Ailevi		0.59	
	P	-	
		0.00	
			-
	N 568		
	r		0.64
2. Eğitimsel			
	P	-	
		-	
			0.00
	N 568		
	r		
		0.57	
3. Öğrenciden			
	P		
		0.00	
			--
Kaynaklanan			
	N		
		568	

Tablo 38’de öğrenci devamsızlığı ile ilgili nedenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde, tüm ilişkilerin anlamlı olduğu görülmektedir. Ailevi ve eğitimsel nedenler arasında [$r=0.59$; $P<0.01$], Ailevi ve öğrenciden kaynaklı nedenler arasında [$r=0.57$; $P<0.01$], Eğitimsel ve öğrenciden kaynaklı nedenler arasında [$r=0.64$; $P<0.01$] düzeyinde ilişki mevcuttur.

Öğrenci devamsızlığı ile ilgili olarak, devamsızlık nedenlerinin birbirleriyle ilişkili çıkması, problemin kendi doğası ile doğrudan bağlantılı olabilir. Gerçekte bu nedenleri tam olarak birbirinde soyutlamak ya da öğrenci, okul ve aile üçgeni dışarısında düşünmek zor

görülmektedir. Yapılan araştırmanın sonucunda ulaşılan nokta da budur. Sorunun tek boyutlu değil çok yönlü düşünülmesi ve çözümü için çok boyutlu bir yaklaşım benimsenmesi gereklidir.

Araştırmaya Katılanların Devamsızlıkla İlgili Görüş ve Önerileri

Bu bölümde sırası ile yönetici, rehber öğretmen ve diğer branş öğretmenlerinin liselerdeki sürekli devamsızlığın nedenleri ve bunların azaltılmasına dönük yazılı olarak belirttikleri görüş ve öneriler yer almaktadır. Birden fazla belirtilen ifadelerin, sonunda frekans sayıları verilmiştir.

Yöneticilerin görüş ve önerileri

Aşağıda araştırmaya katılan yöneticilerin görüş ve önerileri yer almaktadır.

Görüşler

- Velilerin ilgisiz olmaları,
- Okulda hiçbir sosyal faaliyetin bulunmaması (tiyatro, yıl sonu geceleri vb) nedeniyle okulun çok sıkıcı olması,
- Blok derslerden dolayı derslerin bitmek bilmemesi,
- Hocaların çok sinirli ve kırıncı olması,
- Aile içi huzursuzlukların olması,
- Ebeveynlerin ikisinin de çalışması,
- İlköğretimde devamsızlığın önemli olmadığını sezmeleri ve aynı olayı lisede tekrarlamaları,
- Ortaöğretimde her ders yılı sonunda çıkarılan "af"ların başarısızlığı ödüllendirmesi, bazen hiç okula gelmeyen öğrencilerin doğrudan sınıf geçmeleri (N=2),
- Bazı ailelerin okuldan ciddi bir beklentilerinin olmaması,
- Okul müfredatının ÖSS ile uyumlu olmaması nedeniyle, girilmeyen derslerin bir kayıp olarak görülmemesi,
- Öğrencinin geleceğe dönük bir vizyonunun olmaması.

Öneriler:

- Hiç devamsızlığı olmayan öğrencilerin sınıf geçmeleri ya da başarı belgesi almalarında katkıda bulunacak düzenlemeler yapılması,
- Ortaöğretimde devamsızlık süresinin azaltılması,
- Yarım gün devamsızlıkların (istediği zaman okula gidip-gelme) önüne geçilebilmesi için ceza işlemi uygulanması,

- Ortaöğretim döneminde öğrenciler ergenlik döneminde oldukları için onlarla daha yakından ilgilenilmeli ve bu ilginin içine aile ve çevre de katkıda bulunmalı,
- Okul çevresinde bulunan internet kafe gibi öğrencileri olumsuz etkileyen ve devamsızlığı arttıran yerler olmamalı,
- Öğrencinin kendine güvenmesi sağlanmalı ve onlara iyi bir rehberlik yapılmalı,
- Devamsızlıkla öğrencinin neler kaybettiğinin, başarı için devamın şart olduğunun, devamsızlık yapanla yapmayan arasında ders performansı açısından doğrusal bir orantının olduğunun iyi bir şekilde anlatılması,
- Devamsızlığı alışkanlık haline getiren öğrencilerin bir mesleki eğitime verilmesi, böylece zaman ve para kaybının önlenmesi,
  - Okullardaki fiziki yapının ve sosyal etkinliklerin geliştirilmesi, · Müfredatın biraz daha hafifletilerek öğrencinin derse daha ilgili hale getirilmesi,
  - Öğretmenin biraz daha öğrenci ile ilgilenme imkanının yaratılması.

Rehber öğretmenlerin görüş ve önerileri

Aşağıda araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin görüş ve önerileri yer almaktadır.

Görüşler

- Öğrencilerin neden ortaöğretime geldiklerinin bilmemeleri ve hedeflerinin bulunmaması (N=3), · Ailenin çocukla olan iletişimi, ailenin eğitim düzeyi, eğitimden beklentileri (N=2), · Anne babanın okulla iletişim kurmaması, öğrenciyi izlememesi, büyüdü gözüyle bakması, · Öğrencilerin ilgi alanlarına göre istedikleri okulda olmamaları, · Müfredatla ilgili gerçek anlamda iyileştirici değişiklikler yapılmaması (N=3), · Okul deyince akla askeri bir disiplin içinde giyilen kıyafetler, asık suratlı öğretmenler gelmesi, · Öğrencilerin ergenlik dönemi ile ilgili problemler yaşaması, · İlköğretimde devamsızlıkla ilgili sorunların olması ve bu sorunun öğrenci tarafından ortaöğretime taşınması, · Bazı öğrencilerin dışarıdaki baskı gruplarının zorlamaları yüzünden korkup okula gelmemeleri,
- Okulun öğrenciye sevimli gözükmemesi,
- Okul atmosferinin öğrenciye anlamlı, çekici ve eğitsel gelmemesi,
- Ailenin çocuğun akademik başarısı üzerinde aşırı baskısı,
- Ailenin özellikle kız çocuklarının üzerindeki baskısı,
- Okulun imkanlarının çevrenin cazip imkanlarının gerisinde kalması,

- Lise son sınıf öğrencilerinin ÖSS'ye hazırlanmaları.

Öneriler

- Devamsızlığı olan öğrenciler yaklaşımda, olaya doğrudan bir disiplin suçu olarak yaklaşılmayıp öğrenci ile sınıf öğretmeni veya okul rehber öğretmeni aracılığı ile bire bir görüşülüp nedenlerinin araştırılması ve bu nedenlere yönelik çözüm önerilerinin bulunmasına yönelik çalışmalar yapılmalı,
- Devamsızlık konusunda yönetici ve öğretmenlerin tutarlı bir davranış sergilemeleri,
- Öğretmenlerin sık sık ruhsal ve mesleki yeterlilik anlamında sınanması, yetersiz olanlara meslek içi eğitim programları uygulanması,
- Eğitime ayrılan bütçenin arttırılması ve "parasız eğitimin" gerçekten uygulanması,
- Öğrenciler ilköğretimden itibaren, okul içerisindeki başarı, ilgi ve yeteneklerine göre yönlendirilmesi,
- Mevcut ÖSS sınav sisteminin değiştirilmesi,
- Devamsızlığın 10+10 ile sınırlandırılması ve ortaöğretime gelen öğrencinin bu konuda bilgilendirilmesi,
- Devamsızlık yapan öğrenciler diğer öğrencileri de olumsuz etkiledikleri için bunun takibi okul yönetimi, rehberlik servisi ve öğretmen tarafından dikkatle yapılmalı,
- Ailelerin ergenlik dönemi ile ilgili olarak bilinçlendirilmeleri, aile ve okul ortamının bütünleştirilerek gençlerin bir kişilik kazanmalarına yardımcı olunması (N=3),
- Okulların fiziki koşullarının iyileştirilmesi (N=2),
- Sınıf mevcutlarınının 30 kişilik olması,
- Öğrencilerin aktif olarak derslere katılmaları sağlanarak değişik projeler üretmelerine izin verilmesi,
- Sene sonunda çıkarılan afların kaldırılması (N=3),
- Devamsızlıkla ilgilenen bir alan olarak rehber öğretmenlerin okullardan merkezlere çekilmemesi,
- Öğretmenlerin gerek tutumlarında gerekse sınıf içi disiplini sağlamada ya da eğitsel amaçlarda yeni yöntemlere, birikimlere kendini açması,

Branş öğretmenlerinin görüş ve önerileri

Aşağıda araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin görüş ve önerileri yer almaktadır.

Görüşler

- Yıl içerisinde devamsızlık yaparak, yıl sonu telafi kurslarıyla geçen öğrencilerin eşitsizlik

yaratması,

- Devamsızlık konusunda gelen aklar (N=2),
- Öğrencinin okula karşı isteksiz olması,
- Öğrencilerin gelecekte beklenenlerinin olmaması (N=2),
- Eğitim sistemindeki belirsiz, çok çabuk değişebilen kanun ve yönetmelikler,
- Velinin ve öğrencinin okuldan beklenenlerinin olmaması (N=2),
- Ailelerin öğrencinin ergenlik sorunları ve okul problemleri ile ilgilenmemesi (N=2),
- Uzun süreli tatillerin öğrenciyi olumsuz etkilemesi (N=2),
- Sınıfların çok kalabalık olması,
- Devamsızlıkla ilgili olarak, farklı okullarda farklı okul yönetimlerinin uygulanması ve öğrenciler arasında eşitsizlik yaratılması,
- Ailenin programlı yaşama özelliğini çocuğuna kazandırmaması,
- Özellikle çok kalabalık okullarda devamsızlık konusunda esnek davranılması,
- Öğrencinin aile baskısı nedeniyle, ailesinden izin alıp gidemeyeceği yerlere okul saatleri içerisinde gitmeyi tercih etmeleri,
- Çevrenin olumsuz etkileri,
- Ailenin eğitim seviyesindeki düşüklük,
- Ergenlik dönemine bağlı olarak kız-erkek ilişkileri yaşanması,
- MEB'nin rehber öğretmenleri merkeze çekme çalışmaları öğrencilerin devamsızlık oranlarının artmasına neden olacaktır (N=2).

Öneriler

- Okulların öğrenciler tarafından sahiplenilmesi sağlanmalı. Bunu için öğrenci kendini okula ait hissetmelidir. Öğrenciler buldukları ortamda bir şeyler yapabilmeli, yeteneklerini keşfedip sergileyebilmeli (N=2),
- Temel eğitim 12 yıla çıkarılmalı,
- ÖSS sistemi yeniden ele alınmalı (N=3),
- Müfredat yeniden gözden geçirilerek, gereksiz derslerden arındırılmalı (N=2),
- Ortaöğretim kurumları yeniden yapılandırılmalı,
- İlköğretimden itibaren öğrencilerin yönlendirilmesi (N=4),
  - Öğrenci ve ailesine eğitimin öneminin tam olarak anlatılması ve bunu için öğrenci ve ailesiyle iyi bir iletişim kurulması (N=2),
  - Devamsızlıkların okul-veli iş birliği ile sürekli takip edilmesi, yoklamaların düzenli tutulması (N=3),
  - Okul içerisindeki sosyal

faaliyetlerin, öğrenciye yönelik çalışma imkanlarının çoğaltılması (N=2), · Uzak semtlerden gelen öğrencilerin okula ulaşımının sağlanması, · Milli Eğitim Bakanlığı'nın yeni bir vizyon belirlemesi, · Kalan öğrencilerin açık liseye yönlendirilmesi böylece diğer öğrencileri olumsuz etkilemesinin önlenmesi, · Devamsızlık süresinin 10 günü geçmemesi (N=2), · Öğrencileri cezbedici okul dışı yerlerin denetim altına alınması, · Siyasi örgüt, birim ve kişilerin okul çevresinden uzak tutulması, okul içinde çalışmalarının engellenmesi.

Yukarıda verilen görüş ve önerilerden de anlaşılacağı gibi, liselerde meydana gelen devamsızlıkların belirli birkaç nedeni bulunmamaktadır. Bu nedenler öğrencinin kendisinden, ailesinden okuldan, eğitim sisteminden, çevreden kaynaklanıyor olabilmektedir. Bu nedenleri yapılacak her çalışmada, çalışmanın yapıldığı yere göre, çalışmanın yapıldığı düzeye göre farklılaştırmak da mümkündür.

Yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmenlerinin öğrencilerin devamsızlık nedenleri ile ilgili olarak belirttikleri ortak görüşler temelde şunlardır; · Öğrencilerin ileriye dönük vizyonlarının ve eğitimden beklentilerinin olmaması, · Ailelerin, çocuklarının eğitimine karşı ilgisizlikleri, · Ortaöğretim müfredatı ile ilgili problemler olması, · İlköğretimde devamsızlık alışkanlığı olanların, bunu ortaöğretimde de sürdürmesi,

- Okulun sıkıcı olması ve öğrenciler tarafından sevilmemesi,
- Sık sık yönetmelik değişmesi ve af çıkarılması,
- Okulun içinde bulunduğu çevrenin olumsuz etkileri olması,
- Öğrencilerin ergenlik dönemi sorunları yaşaması,

Yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmenlerinin öğrencilerin devamsızlık probleminin çözümüne yönelik önerileri de şunlardır;

- ÖSS sisteminin yeniden ele alınması,
- Okul içerisindeki etkinliklerin ve okulun fiziki şartlarının iyileştirilmesi,
- Devamsızlık süresinin azaltılması ve af çıkarılmaması,
- Ailelerin bilinçlendirilerek okul-aile işbirliğinin artırılması,
- Öğrencileri cezbedici internet kafe gibi okul dışı yerlerin denetim altına alınması,
- Devamsızlık yapmayan öğrencilerin sınıf geçme yada başarı belgesi alabilmeleri için düzenleme yapılması,

- Rehber öğretmen sayıları arttırılarak, öğrencilerle daha yakından ilgilenilmesi,
- Devamsızlığı alışkanlık haline getiren öğrencilerin başka alanlara geçişinin sağlanması ya da alternatif programlar oluşturulması,

Görüldüğü gibi, yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmenlerinin görüş ve önerileri genelde aynıdır. Bunun temel nedeni her üç grubun da aslında öğretmenlik temelinden gelmeleridir. Bu nedenle bazı farklı düşünceler bulunsa da temelde benzer düşüncede bulunmaktadırlar. Farklılıkların, öğretmenlerin buldukları okulların farklılığından geldiği de düşünülebilir.

Ancak burada değişmeyen tek konu, okuldan kaçma ya da sürekli devamsızlıkla ilgili bir problemin eğitim sistemimizde henüz dikkatlerin üzerinde yoğunlaşmamış olduğu bir konu olduğudur. Bu konu ile ilgili olarak yapılacak çalışmaların öğrenciyi, aileyi, yerel yönetimleri, yasaların uygulanmasından sorumlu birimleri, danışmanları kısaca toplumun tüm unsurlarını içine alacak biçimde planlanması ve birlikte çok yönlü olarak hareket edilmesi gereklidir. Çünkü konu çok yönlü bir alanı içermektedir ve çözümü de bu şekilde hareket edilmesini gerektirmektedir. Çalışma kapsamında alınan önerilerde bunu desteklemektedir.

Devamsızlık Yapan Öğrencilerle Yapılan Görüşmelere İlişkin Bulgular

Bu bölümde, devamsızlık yapan öğrencilerle ilgili demografik bilgiler, öğrencinin ailesi ile ilgili demografik bilgiler, devamsızlık nedenleri, aile ve okulun tepkisi ile okul başarısını nasıl etkilediği konusunda görüşleri ve devamsızlıklarının azaltılmasını sağlayabilecek önerileri yer almaktadır.

rastlanmaktadır. MEB'nin gerçekleştirdiği bir çok eğitimle ilgili kampanya bu bölgelerde gerçekleştirilmektedir.

Devamsızlık Nedenleri

Görüşme yapılan öğrencilerin verdikleri yanıtlara göre belirttikleri devamsızlık nedenleri Tablo 42'de verilmiştir. Tabloda verilen nedenlerin yanında yer alan frekanslar bir öğrencinin birden fazla devamsızlık nedeni belirtmesinden dolayı fazla görülmektedir.

Tablo 42. Öğrencilere Göre Devamsızlık Nedenleri

Devamsızlık Nedeni	Frekans
1 Sağlık sorunları nedeniyle	3
2 Eğitimle ilgili beklentisinin olmaması	

3		8
	Okuldan ve derslerden sıkılma	
4		10
	<u>Evin okula uzaklığı nedeniyle ulaşım sıkıntısı olması</u>	
5		3
	Ailevi sorunlarının bulunması	
6		3
	Okula alışamama ve uyum sorunu yaşama	
7		2
	Bulunduğu çevreye uyum sağlayamama	
8		1
	<u>Ödevlerini yapmaktan ötürü öğretmenden korkma</u>	
9		1
	Sınıfların çok kalabalık olması	
10		3
	Okulda canlarının sıkılması	
11		8
	Okulu ve dersleri sevmeme	
12		9
	Anlaşamadığı öğretmenlerin bulunması	
13		2
	Ev işlerine yardımcı olmak zorunda kalma	
14	Okulda yeterli etkinlik olmaması	2
15		3
	Öğretmenlerin dersleri sıkıcı anlatması	
16		3
	Ailenin yeterince ilgilenmemesi	
17		2
	Ergenlikle ilgili sorunlar yaşaması	
18		1
	Bir işte çalışma, para kazanma durumunda olma	
	<u>19 Arkadaşlarının teşvik etmesi</u>	2
	9	

Tablo 42’de de görülebileceği gibi öğrenciler devamsızlık yapma nedenleri olarak en çok “okuldan ve derslerden sıkılma”, “okulu ve dersleri sevmeme”, “okulda canlarının sıkılması” ve “eğitimle ilgili beklentilerinin olmaması” gibi nedenleri ifade etmiştir. Öğrencilerin belirttikleri nedenler yapılan birçok araştırma ile paraleldir. Türkiye’de Yurtbay ve Dönmez’in yaptıkları araştırmada da okuldan kaçan öğrencilerin en çok belirttikleri neden okulla ve derslerle ilgilidir. Öğrenciler okulda sıkılmakta, kendilerini derslerine verememekte dolayısıyla eğitimle ilgili bir beklentileri olmadığında tüm eğitimle ilgili faktörlere (Okul binası, program, etkinlik, öğretmen vb.) olumsuz yaklaşmaktadır.

Tablo 43. Devamsızlığın Azaltılmasına Dönük Öğrencilerin Önerileri

Devamsızlığın Azaltılmasına Dönük Öneriler	Frekans
1	
Okulda disiplin az olmalı (kılık-kıyafet, kurallar vb)	7
2	
Dersler daha güzel ve çekici olmalı	4
3 Daha fazla etkinlik olmalı	7
4	
Öğretmenler daha anlayışlı olmalı	8
5	
Öğretmenler daha iyi ders işlemeli	1
6	
Öğretmenler öğrenciyle daha fazla ilgilenmeli	6
7	
Daha huzurlu bir aile ortamı olması	1
8	
Okulun daha iyi ve temiz olması	5
9	
Sınıf mevcudunun daha az olması	3
10	
Öğretmen davranışları ve konuşmaları olumlu olmalı	2
11	
Okulun içinde bulunduğu çevrenin daha iyi olması	5
12 Öğretmenlerin ayrımcılık yapmaması	3

Tablo 43’de görülebileceği gibi, öğrencilerin devamsızlığın azaltılmasına dönük

önerileri değişik olmasına rağmen, okul ve eğitimle ilgili faktörleri daha çok öne çıkarmaktadırlar. Öğrenciler daha çok okulla ilgili düzenlemeler yapılmasını ve öğretmenlerin daha anlayışlı olmalarını ve öğretim yöntemlerinin zenginleştirilerek daha eğlenceli ders işlenmesini beklemektedirler.

Yapılan bu öneriler yurt dışında yapılan araştırmalarla da benzerlik göstermektedir. Reid'in (1999) yapmış olduğu çalışmada görüştüğü öğrencilerden Hollie 12 yaşındadır. Hollie, öğretmenler dersleri daha eğlenceli ve ilginç hale getirmelidir. Onlar sadece kitaptaki konuların aynısını gelip öğrencilere anlatıyorlar" diye görüşlerini ifade etmektedir. Michael ise 14 yaşındadır. "Öğretmenler daha arkadaşça, dostça davranmalıdırlar. Onlar dersi kaçırınca bağırırlar ve bu dersten daha fazla soğumama sebep oluyor. Okula gelmeyince merak bile etmiyorlar" şeklinde görüşlerini belirtmektedir.

Öğrencilerin çoğunlukla okula ve eğitim sistemine yönelik önerilerde bulunmaları, eğitim sisteminin ve öğretmen yetiştirme sisteminin yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini de düşündürmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgularına dayalı sonuçlar ve geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

Araştırmada anket uygulanan katılımcılardan elde edilen yanıtlardan ulaşılan sonuçlar aşağıda özetlenmektedir.

Ailevi Nedenlere İlişkin Sonuçlar

Ailevi nedenlere ilişkin olarak araştırmaya katılanların en önemli buldukları devamsızlık nedenleri: Aile içerisinde, şiddet, kötü muamele, geçimsizlik olması; ailenin parçalanması (boşanma, ayrı yaşama, ölüm vb); ailenin eğitim düzeyinin düşük olmasıdır. Araştırmaya katılanların en önemsiz olarak gördükleri nedenler ise: Ailelerin çocuklarını erken yaşta evlendirmeleri; çocukların okula gelirken giyebileceği kıyafetlerinin olmaması; çocukların açlık çekmesidir.

Devamsızlıkla ilgili "ailevi nedenlere" ilişkin olarak görev, cinsiyet ve kıdem değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Eğitimsel Nedenlere İlişkin Sonuçlar

Eğitimsel nedenlere ilişkin olarak araştırmaya katılanların en önemli buldukları maddeler: Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre uygun alanlara geçişlerine olanak sağlanmaması; öğretmenlerin öğrencinin derse ilgisini arttıracak öğretim yöntemlerini kullanmaması; okul ile aileler arasında yeterli ilişki kurulamamasıdır. Araştırmaya katılanların en önemsiz olarak gördükleri nedenler ise: Okul devam cetvellerinin gerektiği biçimde tutulmaması; okul bütçesinin yetersizliği sonucu, okulda ısınma, aydınlatma, temizlik gibi sorunlar yaşanması; okuldaki personelin (yönetici, öğretmen ve diğer personel) davranışlarının kırıncı, aşağılayıcı ve katı olmasıdır.

Devamsızlıkla ilgili “ailevi nedenlere” ilişkin olarak görev, cinsiyet ve kıdem değişkenlerine göre elde edilen sonuçlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Öğrenciden Kaynaklanan Nedenlere İlişkin Sonuçlar

Öğrenciden kaynaklanan nedenlere ilişkin olarak araştırmaya katılanların en önemli buldukları maddeler: Öğrencinin okul dışı arkadaş grubunun olması ve bunların öğrenciyi okuldan kaçmaya özendirilmesi; öğrencinin ergenlik dönemi sorunları yaşamaması; okul çevresinde öğrenciyi çeken etmenlerin (internet, sinema, kahvehane vb.) olmasıdır. Araştırmaya katılanların en önemsiz olarak gördükleri nedenler ise: Öğrencinin, aşırı şişman, sivilceli olma vb. dış görünüşüyle ilgili sorunlar yaşamaması; öğrencinin ev ödevlerini yapmadığı için okula gitmek istememesi; öğrencinin yaşça ve beden olarak büyük olmasıdır.

Devamsızlıkla ilgili “öğrenciden kaynaklanan nedenlere” ilişkin olarak görev, cinsiyet ve kıdem değişkenlerine göre elde edilen sonuçlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Devamsızlığın Azaltılmasına Yönelik Uygulanabilecek Politikalara İlişkin Sonuçlar

Devamsızlığın azaltılmasına yönelik uygulanabilecek politikalara ilişkin olarak araştırmaya katılanların en önemli buldukları maddeler: Okul çevresindeki kahvehane, internet ve oyun salonları ile işbirliği yapılarak, okul saatlerinde bu tür yerlere öğrencilerin girmelerinin engellenmesi; rehber öğretmenler ve sınıf öğretmenlerinin, hayatında önemli değişimler olan öğrencilere daha dikkatli ve ilgili davranmalarının sağlanması; okul-aile ilişkilerinin daha fazla geliştirilmesidir. Araştırmaya katılanların en önemsiz olarak gördükleri nedenler ise: Ortaöğretimin zorunlu hale getirilmesi; okula ulaşım konusunda sorunu olan öğrencilere devlet tarafından yardım edilmesi; öğrencinin, okul saatleri içerisinde okul dışına çıkmasına izin verilmemesidir.

Devamsızlığın azaltılmasına yönelik uygulanabilecek politikalara ilişkin olarak görev ve kıdem değişkenlerine göre elde edilen sonuçlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Cinsiyet değişkenine göre ise .05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. [t (566)=4.06, P<.05]. Kadınlar; okul çevresindeki kahvehane, internet ve oyun salonları ile işbirliği yapılarak bu tür yerlere öğrencilerin girmesinin engellenmesi, okul-aile işbirliğinin geliştirilmesi ve hayatında önemli değişiklikler olan öğrencilere daha dikkatli ve ilgili davranılması gerektiğini düşünürlerken, erkekler de eğitim düzeyi düşük ailelelerin yetişkin eğitimi programlarına katılmalarının sağlanması gerektiğini düşünmektedirler.

Araştırmada görüşme yapılan öğrencilerden elde edilen bulgularla ulaşılan sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

Öğrencilerin devamsızlık nedenlerine ilişkin sonuçlar

Görüşme yoluyla elde edilen bulgulardan çıkan sonuçlara göre, öğrencilerin devamsızlık nedenleri: Okulda sıkılma, okulu ve dersleri sevmeme, arkadaşlarının özendirilmesi, eğitimle ilgili beklentilerinin olmamasıdır.

Devamsızlığın azaltılmasına yönelik sonuçlar

Görüşülen öğrencilerin devamsızlığın azaltılmasına yönelik önerileri şu şekildedir: Öğretmenlerin daha anlayışlı olması, okulda daha fazla etkinlik olması, okulda daha az disiplin olması (kılık-kıyafet, kurallar vb.), öğretmenlerin öğrenciyle daha fazla ilgilenmesi, okulun daha iyi ve temiz olması, derslerin daha güzel ve çekici olmasıdır.

Araştırma bulgularından elde edilen en önemli sonuç, devamsızlık konusunda öğretmenler ile öğrencilerin birbirlerinden farklı düşündüklerinin ortaya çıkmasıdır. Öğretmenler devamsızlığa daha çok çocuğun kendisi ve ailesini neden olarak görürken, öğrenciler devamsızlıklarına eğitimle ilgili faktörleri neden olarak görmektedirler. Bu faktörlerin farklı olması her iki kesimin de psikolojik olarak suçu karşı tarafa yükleme eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Öneriler

Araştırmaya ilişkin öneriler aşağıda yer almaktadır. Bu öneriler araştırmada elde edilen sonuçlarla ilgili olarak “uygulamaya ilişkin öneriler” ve gelecekte yapılacak araştırmalarla ilgili “araştırmaya ilişkin öneriler” biçiminde iki boyutta ele alınmıştır.

Uygulamaya İlişkin Öneriler

Araştırma sonuçları doğrultusunda uygulamaya ilişkin aşağıdaki öneriler ileri sürülebilir.

- 1 Devamsızlık sorununun yalnız okulun ve öğrencinin bir problemi olarak görülmeyip, ailenin bu konuda en önemli unsurlardan biri olduğu düşünülmelidir. Buradan hareketle, öğrenci için birtakım çalışmalar planlanırken, diğer taraftan aile için de anne-baba eğitimi, okuma-yazma eğitimi, meslek eğitimi vb. gibi eğitimlere katılmaları sağlanarak, ailenin daha bilinçli olmalarının sağlanması gerekir. Bu sayede aile içi ilişkilerin daha sağlıklı hale gelmesi ve eğitim düzeylerinin yükselmesi sağlanabilir.
- 2 Okullarda uygulanan programların uygulanması sırasında öğretmenlerin öğrencileri daha aktif olarak derslere katabileceği bir düzenlemenin ya da öğretim yönteminin kullanılması gereklidir. Bu şekilde öğrenme hem daha kalıcı olacaktır hem de öğrenci derslerde sıkılmayacaktır.
- 3 Öğrencilerin ortaöğretime gelmeden önce portfolyoları çıkarılarak, hangi alanlara daha yetenekli olduğu tespit edilmeli ve ortaöğretimde program seçiminden kaynaklanacak sorunlar en aza indirilmelidir.
- 4 Okul aile ilişkileri çok daha etkin olarak kullanılmalıdır. Bunun için öğrenci velileri sadece para istemek, sorun aktarmak vb. nedenlerle okula çağırılmamalıdır. Onların okulun gerçekleştirdiği sosyal, kültürel ve sportif etkinliklere katılımcı olmalarına olanak verilmeli ve böylelikle okula alışık olmaları sağlanmalıdır.
- 5 Okulların çevrelerinde bulunan ve gençler için sakıncalı olabilecek kahvehane, internetkafe vb. yerlere okul saatleri içerisinde girilmesinin yasaklanması gereklidir. Yeni yapılacak okulların da yapım yerinin seçilmesinde çevre koşullarının çok iyi değerlendirilmesi ve okulun kendi içerisinde ilgi çekici (spor salonu, kütüphane, sinema salonu, kantin, bilgisayar laboratuvarı vb.) alanların bulundurulmasına dikkat edilmelidir.
- 6 Öğrencilerin buldukları düzey bakımından en sorunlu oldukları dönem lise çağıdır. Bu nedenle hem rehber öğretmenlerin hem de diğer branş öğretmenlerinin özellikle okuldan kaçma alışkanlığı olan öğrencilerle ilişkilerinde daha dikkatli olmaları gereklidir. Öğretmenlerin öğrencilere yaklaşımlarında daha sevecen, iletişime açık, yargılayıcı değil paylaşımcı olarak öğrencileri kazanma çabası içerisinde olmaları gereklidir. Ayrıca, üniversitelerde yetişen öğretmen adaylarının okuldan kaçan çocuklar ya da risk altındaki çocuklar ile ilgili bilgilendirilmelidir. Halen sistemde yer alan öğretmenler için de HİE programları ile bilgilendirme yapılarak bu konuda bir bilinç yaratılmalıdır.
- 7 MEB'nin öğrencilerin devamsızlıkları ile ilgili daha duyarlı olmaları gereklidir. İl ve ilçe düzeylerinde yetki vererek ve özendirerek, projeler ve programlar üretmeleri sağlanmalıdır. Bu programların uygulanmasını denetlemeli ve programların başarılarını değerlendirmelidir.
- 8 Okulların kendi olanakları ile kaynak yaratmalarına ve böylelikle okulun daha temiz, düzenli ve hem öğrenci hem de öğretmen için eğitim yapılabilir bir ortam sağlanmalıdır.

Araştırmaya İlişkin Öneriler

Gelecekte okuldan kaçma ya da sürekli devamsızlık için çalışma yapacak araştırmacılar için aşağıdaki öneriler yapılabilir:

1. Araştırma, sadece okuldan kaçan öğrencilerle çok daha büyük bir örneklem grubuyla ve cinsiyet, sınıf vb. etmenleri içerecek biçimde yapılabilir.
2. Araştırma, okuldan kaçan öğrenciler ve onların aileleriyle birlikte yapılabilir.
2. Araştırma, EARGED tarafından ya da EARGED'in desteklemesiyle tüm Türkiye çapında yapılarak, bölgesel farklılıklara göre nedenler araştırılabilir. Böylelikle ileride okuldan kaçma problemine yönelik uygulanacak programların düzenlenmesi konusunda ön bilgi

sağlanabilir.

3 Araştırma, sadece ÖSS'ye hazırlanmak için rapor alıp devamsızlık yapan öğrenciler üzerine yapılabilir.

4 Araştırma, okuldan kaçan öğrencilerin suça karışma durumlarını tespit etmek ve ayrıca hapisanelerde bulunan suçluların eğitim düzeyleri ile okul çağında okuldan kaçıp kaçmadıkları üzerine de yapılabilir.

Yararlanılan Kaynaklar

Akyay, S. (2005). Kocaeli'de Çağdaş Uygulama. <http://tiev.net.modules.php?name=News>. (20.03.2005 tarihinde alındı).

Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Şubesi 2004-2005 Yılı Devamsızlıktan Kalan Öğrencilerle İlgili Sayısal Verileri

Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Eğitim Öğretim Şubesi'nin , 2002-2003 Yılı Ders Kesimi İtibariyle Ortaöğretimde Sınıflara Göre Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesine Ait Bilgi Formu

Aydın, İ. (2003). Eğitim ve Öğretimde Etik. Ankara. Pegem A Yayıncılık

Aydın, İ. (2005). Öğrenciye Uygun Okul Şart. Radikal Gazetesi 01. 04. 2006

Balcı, A. (2001). Sosyal Bilimlerde Araştırma. Ankara. Pegem A Yayıncılık

Başaran, İ. E., (1996). Eğitime Giriş. Ankara. Yargıcı Matbaası

Baker, M.L., Sigmon, J.S., Nugent, M.E. (2001). The U.S. Department of Justice. Truancy Reduction: Keeping Students in School. Office of Juvenile and Delinquency Prevention. <http://ncrjs.org/pdffiles/1/ojjdp/188947.pfd> (Retrieved 20.11.2003.)

Bilhan, S. (1991). Eğitim Felsefesi. Ankara. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No:164

Burkett, C. (1989). Effect of Computer-Assisted Telecommunications on School Attendance. Journal of Education Research. July/August 1989. Vol.82.No.6

Burley, M, Harding, E. (1998) What Are the Cost of Filing Truancy Petitions for Schools

and Courts. Truant Students. <http://www.wa.gov/wsipp> . (İnternetten alınma tarihi 06.08.2005)

Büyüköztürk, Ş. (2002). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi Elkitabı. Ankara. Pegem A Yayıncılık

Capps, W,R. (2003). The New Face of Truancy. School Administrator. April 2003. <http://www.findarticles.com/cf-dls/m0JSD/4-60/99555578/p2/article.jhtml?term> (04. 01. 2004 tarihinde alındı)

Christophel, D. M. (1990). The relationship among teacher immediacy behaviors student motivation and learning. Communication Education, 39, 323 340.

Clay, B, (2004). Reading, Writing, and Reinforcement: A New Look at Truancy. Behavior Analysis Digest. Vol 16. No: 1.

Clifford M.A,(2005). Parents Must Take Responsibility for Truant Students <http://www.ohio-bar.org/pub/lycu/index.asp?articleid=282>. (26.10.2005 tarihinde alındı.)

Crews, D. (2000). Counterin Truancy is a CommunityResponsibility. <http://cortezjournal.com/archives/edit026.htm> (Retrieved 05.11.2003.)

Çakmak, M. (1995). Yükseköğretimde öğretim elemanı-öğrenci ilişkilerinde öğrencilerin beklentileri: Ankara ilinde bulunan eğitim fakültelerinin eğitim bilimleri bölümlerinde yapılan bir çalışma. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çırak, Y. , Çivitçi, N.. (2004) Malatya İlinde Sokakta Çalışan Çocuklar Üzerine Bir İnceleme. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt 5. Sayı 8. Dönem: Güz

Çınkır, Ş; Kepenekçi, Y. (2003). Öğrenciler arası zorbalık. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi. Sayı: 34. PEGEM Yayınları

Çocuk Suçluluğu Araştırması (1999). Adalet Bakanlığı. <http://adli-sicil.gov.tr/İSTATİSTİK.cocuksucluluguarastirmasi> (20.12. 2003 tarihinde alındı).

De Kalb, J. (1999) Student Truancy. ERIC Digest. Number 125.
<http://.ericfacility.net/ericdigest/ed429334.html> (18.11.2003 tarihinde alındı)

Derek, B. (1994). Truancy and Pupil Performance. Education Economics, Vol 2. Issue 3, Database, Academic Search Premier

Deryakulu, D. (1992). Öğretim elemanı-öğrenci arası iletişimde istenilen öğretim elemanı davranışlarının gösterilmesini engelleyen faktörler. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Edward, S, Malcom, H. (2004). The Causes and Effects of Truacy.
www.scre.ac.uk/rie/nl71/truancy.html (20.10.2004 tarihinde alındı.)

Ereş, F.(2005). Eğitimin Sosyal Faydaları: Türkiye-AB Karşılaştırması. Milli Eğitim Dergisi. Sayı:167

Ergin, A. ve Geçer, A. K. (1999). Öğrenci algılarına göre öğretim elemanlarının iletişim biçimleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 32(1-2), 1-28.

Esen, B,K. (2003). Akran Baskısı Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi. Cilt 2. Sayı: 3

Fidan, N, Erden, M., (1998). Eğitime Giriş. Hacettepe Üniversitesi Yayınları

Kadı, Z. (2000). Adana İli Merkezindeki İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Sürekli Devamsızlık Nedenleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya

Karataş, Ş. (2003). İlköğretimde Sürekli Devamsız Öğrenciler Sorunu ve Çözüm Önerileri. Eğitim ve Denetim. Sayı 1. Sayfa.49

Karasar, N. (1999). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara, Nobel Yayınları

Kızmaz, Z. (2004). Öğrenim Düzeyi ve Suç: Suç-Okul İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt:14, Sayı:2

Kinder K, Harland J, Wilkin A and Wakefield A (1995) Three to remember: strategies for disaffected pupils. Slough: NFER.

Kinder K., Wakefield A. and Wilkin A. (1996). Talking back: pupil views on disaffection. Slough: NFER.

Kinder K. and Wilkin A. (1998). With all respect: reviewing disaffection strategies. Slough: NFER.

Lott, .John. (2005) Eğitim Niçin Devlet Tarafından Sunulmaktadır. (Çev. Metin MERİÇ) <http://www.canaktan.org/ekonomi/ozellestirme/kamu-ekonomisigenisleme/meric-lott-education.htm>. (08.11.2005 tarihinde alındı.)

Lotz, R., Lee, L. (1999). Sociability, School Experience and Delinquency. Youth&Society, Vol.2

Malcolm,H., Thorpe,G. ve Lowden, K., (1996), Understanding Truancy; Links Between Attendance, Truancy and Performance. <http://www.scre.ac.uk/resreport/pdf/072/.pdf> (15.09.2005 tarihinde alındı.)

Malcolm, H., Wilson, V, Davidson, J., Kirk, S. (2002). Absence from Sschool: A Study of Its Causes and Effects in Seven LEAS. <http://www.renewal.net>. (30.01.2006 tarihinde alındı).

Mamak Lisesi, 10E sınıfının 25.10.2005 tarihli devam durum çizelgesi Marcy, L. (2002). Users Guide to Detering Truancy. School Safety. Volume 7. Number 1. May 2002

Margaret, H.,L., (1997), College Student Attendance: Attitudes and Academic Performance. College Student Journal. Vol. 31. Issue 1, p86

MEB Ortaöğretim Kurumları Sınıf Geçme Yönetmeliği. 08.12.2004 tarih ve 25664 Sayılı. <http://www.ogm.meb.gov.tr/Mevzuat/Yonetmelikler/7.htm> (15.12.2003 tarihinde alındı.)

MEB Orta Öğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği. 19.10.2005 tarih ve

25971 sayılı. http://ogm.meb.gov.tr/yon_sn_sinav.doc. (21.10. 2005 tarihinde alındı)

MEB Orta Öğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği. 20.05.2006 tarih ve 26173 sayılı. <http://ogm.meb.gov.tr/> (19.06. 2006 tarihinde alındı)

MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 07.06.2005 tarih ve 184 sayılı kararı

MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın Orta Öğretim Yeniden Yapılandırılması ile ilgili 07.06.2005 tarih ve 184 sayılı kararı.

Millî Eğitim Temel Kanunu. 24.06.1973 tarih ve 14574 sayılı resmi gazete. <http://ogm.meb.gov.tr/> (19.06.2006 tarihinde alındı)

Milliyet Gazetesi. 20 Mayıs 2006. Öğretmen Kendini Sopyayla Koruyor başlıklı haber. Sayfa. 2

Mitchell D.T.R. What Makes A Good School? <http://cresst96.cse.ucla.edu/files/goodschool.pdf> (18.10.2005 tarihinde alındı)

Morgan, J.G. (2004). Teaching to empty desks: the effect of truancy in Tennessee Schools. www.comptroller.state.tn.us/orea/reports (05.08. 2005 tarihinde alındı)

Myers, S. A., Zhong, M., and Guan, S. (1998). Instructor immediacy in the Chinese college classroom. West Lafayette. Communication Studies.

Neuliep, J. W. (1997). A cross-cultural comparison of teacher immediacy in American and Japanese college classrooms. Communication Research, 24(4), 431-451.

Nil,M,Ş. Okula Yönelik Olumsuz Duygular ve Nedenleri, <http://konya.meb.gov.tr/rehberlik/html/26.htm> (29.03.2005 tarihinde alındı)

Osler A, Street C, Lall M and Vincent K (2002) Not a problem? Girls and school exclusion. Leicester: National Children's Bureau for the Joseph Rowntree Foundation.

PACER (Parent Advocacy Coalition for Educational Rights), (2000) Truancy: A Family Guide to Understanding and Seeking Help for Truancy. http://pacer.org/mpc/handout_jan2000.htm (20.05.2005 tarihinde alındı)

Reid, K. (1999). Truancy and Schools. Routledge 11 New Fetter Lane, London. EC4P 4EE

Reid, K. (2002). Truancy: short and long-term solutions. Routledge 11 New Fetter Lane, London. EC4P 4EE

Robertson, A.,S. (2005) Truancy: Helpful Informations for Parents.
<http://library.adoption.com/Childhood-Learning-and-Education/Truancy-Helpful-Information-for-Parents/article/3376/1.html> (14.02.204 tarihinde alındı.)

Silverman, F. (2003). Tough on Truants.. www.DistrictAdministration.com
(10.10. 2004 tarihinde alındı.)

Starr, L. (2002). Tackling Teen Truancy. Education World. Eric Digest (Ebsco Publishing' den 02. 06. 2004 tarihinde alındı)

Stoll P. (1990). Absent pupils who are officially present. Education Today, 40, 3, 22-5.

Şişman, M. (1999). Öğretmenliğe Giriş. Ankara. Pegem A Yayıncılık

Talbert, C. and Beran, D. (1999). Higher education and teacher immediacy. Journal for a Just and Caring Education, 5(4), 430-441.

Taymaz, H. (2001). Okul Yönetimi. Ankara. Pegem A Yayıncılık

Tezcan, M. (2003). Gençlik Sosyolojisi. Naturel Yayınları: 18. Ankara

Tural, N.,K. (1998). Öğrencilerin Ortaöğrenimden Beklediği Yararlar ve Bireysel Öğrenim Maliyeti. Türkiye'de Eğitim Yönetimi. Kültür Koleji Eğitim Vakfı Yayınları. İstanbul

Ünal, I. (1996). Eğitim ve Yetiştirme Ekonomisi. Ankara. EPAR Yayınları

Ünal, S. (2004). Çocuklarımızı Kaybediyoruz. Milliyet Gazetesi, 19.Eylül 2004, sayfa 18

Ürkmen, F. (2002). Eğitimin Ekonomik ve Sosyal Faydaları ve Türkiye'de Eğitim-

Wagner, M., Dunkake, I., Weiss, B. (2004). Truancy in Germany: A theoretical and empirical analysis. Euro Conference on the Causes and Consequences of Low Education in Contemporary Europe, Granada, Spain. 18-23 September 2004. <http://www.uni-koeln.de/wisofak/fisoz/Forschung/schulver/material/truancy.pdf> (18.02.2004 tarihinde alındı).

Webber, A. (2004). Best Practice Number Eight: Reduce Crime and Supporting Education Through a Comprehensive Truancy Reduction Strategy. <http://www.memphiscrime.org/research/bestpractices/bestpractices-8html> (12.04.2004 tarihinde alındı).

William and Susan . (2000). Police Eliminating Truancy: A Pet Project FBI Law Enforcement Bulletin. Feb 2000. Vol 69. Issue 2

The U. S. Department of Education. (July,1996). The Problem of Truancy in America's Communities. <http://www.ed.gov/pubs/Truancy/index.html> (18.11.2003 tarihinde alındı)

Yavuzer, H. (2001). Çocuk Psikolojisi. Remzi Kitapevi, 20. Basım. İstanbul

Yurtbay, T., Dönmez, S., (2005), Okul Kaçağı Olan Lise Öğrencilerinin Duygusal ve Davranış Sorunları. (Yayınlanmamış Araştırma) Aile Kavgası Okuldan Kaçırıyor, <http://www.e-kolay.net/saglik/Haber> (23.09.2005 tarihinde alındı.)

Yıldırım Beyazıt Lisesi, 10G sınıfının 31.10.2005 tarihli devam durum çizelgesi

Ward, J., Barnes, D..(2004). D.C. schools tops in truancy. The Washington Times. <http://www.washtimes.com/specialreport/20040418-011746-1778r.htm>. (26.10.2005 tarihinde alındı.)

<http://www.ci.traverse-city.mi.us/Truancy>, (20.08.2005 tarihinde alındı).

İngiltere'de Okuldan Kaçma Oranları. <http://www.timesonline.co.uk/display/Popup/0,10305,00.html> (26.10.2005 tarihinde alındı.)

National Center for School Engagement (NCSE) (2005). Promoting Attendance,

Attachment & Achievement. www.truancyprevention.org (24.10.2005 tarihinde alındı).

Truancy From School Linked To Serious Delinquency By Youths.
<http://www.lexingtonprosecutor.com/school1.htm>, (29.09.2005 tarihinde alındı.)

Sosyolojik Açıdan Çocuk Suçluluğu ve Bir Hukuk Devleti Olan Türkiye’de Devletin Cezalandırma Yetkisini Kullanış Biçimi
<http://www.sosyalhizmetuzmani.org/cocuksuclulugu.htm>, (05.04.2005 tarihinde alındı.)

Okuryazarlığa Göre Ceza Evine Giren ve Çıkan Hükümlüler. <http://www.die.gov.tr>, (05.04.2005 tarihinde alındı.)

Eğitim Neden Gerekli ? <http://rehberlikservisi.com/red.asp>, (20. 09. 2004 tarihinde alındı.)

Okulu Asan Öğrenciye Mesajlı Uyarı. 02 Aralık 2004 tarihli Hürriyet Gazetesi.
<http://www.hurriyetim.com.tr/haber> (19.07.2005 tarihinde alındı.)

Cepten Velilere Devamsızlık İhbarı. 01.10.2004 tarihli Hürriyet Gazetesi.
<http://www.hurriyetim.com.tr/genc> (02.01.2005 tarihinde alındı.)

Okulu Kiranlara SMS Modeli. 12.06.2005 tarihli Sabah Gazetesi, İşte İnsan Eki. Sayfa 16. Timur Sirt’in haberi

Ceza, Veliyi Caydırdı. 30.01.2004 tarihli Sabah Gazetesi’nin Günaydın Eki. Zeynep İşman’ın haberi. Sayfa 3

Ders Kırmaya Çözüm: Okulda İnternet cafe. Sabah Gazetesi Günaydın Eki. 17.01.2004 tarihli.

Urfa’dan Eğitim Manzaraları. 14.05.2006 tarihli Sabah Gazetesi. Pazar Sabah Eki. Pervin Kaplan’ın Haberi. Sayfa 12

Onlar Şimdi Okullu Oldu başlıklı haber. 26.04.2005. Sabah Gazetesi. Sayfa

EKLER LİSTESİ

EK –

İngiltere'deki Okul Devamsızlık Oranları EK -2 Mamak Lisesi 10E Sınıfı

Devamsızlık Oranları EK -3 Yıldırım Beyazıt Lisesi 10G Sınıfı Devamsızlık Oranları

Liselerde Sürekli Öğrenci Devamsızlığı ve Buna Dönük Okul Yönetimi

EK -4

Politikaları Anketi EK -5

Devamsız Öğrenci Görüşme Formu EK

-6 Öndeneme Uygulama Anketi (Taslak

Anket) Yıldırım Beyazıt Lisesi, 10G

Sınıfı 2004-2005 Öğretim Yılı

Devamsızlık

EK -7

Oranları EK -8 Yıldırım Beyazıt Lisesi, 11G Sınıfı 2005-200 Öğretim Yılı

Devamsızlık Oranları EK -9 Anket Uygulaması İçin MEB APK İzin Belgesi